

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

**МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВОВОЇ НАУКИ
ТА ПРАКТИКИ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ»**

16–17 березня 2022 р.

Київ

Щодо теоретичного розуміння терміну «судова процедура» в адміністративному судочинстві. Актуальні проблеми взаємодії правової науки та практики її застосування: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 16–17 березня 2022 р. – Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. 130 с.

Видається в авторській редакції. Редакційна колегія Науково-дослідного інституту не завжди поділяє погляди, думки, ідеї авторів та не несе відповідальності за зміст матеріалів, наданих авторами для публікації.

У виданні зібрані тези, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «Науково-практичні засади розвитку наукової думки на сучасному етапі державотворення», які містять дослідження із загальнотеоретичної юриспруденції та з основних галузей права і юридичної науки: міжнародного, адміністративного, фінансового, конституційного, цивільного, господарського, кримінального та трудового.

Багрій А. В.,

здобувач Науково-дослідного інституту публічного права

м. Київ, Україна

НАУКОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ РІВНИХ ПРАВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ГРОМАДЯН У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЯК ОБ'ЄКТУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Адміністративно-правове регулювання забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері фізичної культури і спорту є складовою державної політики України у сфері гендерної рівності, що ґрунтується на конституційних засадах та міжнародних зобов'язаннях держави. У Законі України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” закріплено поняття рівних прав та рівних можливостей, які слід розглядати у комплексі як інструмент правової рівності та механізм їх реалізації. Так, зазначеному нормативно-правовому акті встановлено, що рівні права жінок і чоловіків слід розглядати як відсутність обмежень чи привілеїв за ознакою статі, а рівні можливості жінок і чоловіків як рівні умови для реалізації рівних прав жінок і чоловіків [1]. Таким чином, законодавче визначення рівних прав як відсутності обмежень чи привілеїв за ознакою статі кореспондується з принципами конституційного права, однак його імплементація в адміністративно-правовій площині залежить від ефективності механізмів реалізації рівних можливостей. Зокрема, рівні можливості розглядаються як створення однакових умов для реалізації прав, що в адміністративному аспекті означає формування гендерно-орієнтованої політики органів державної влади та місцевого самоврядування. На доповнення цьому, важливим є запровадження адміністративних процедур для усунення гендерної дискримінації у сфері державного управління, трудових відносин, освіти, охорони здоров'я та інших галузей. У свою чергу гендерна рівність в нормативно-правовому акті, вказаному вище, розглядається як рівний правовий статус між жінками та чоловіками. В правовій доктрині дані поняття ототожнюються рядом вчених. Так, наприклад, І. Суслowa та О. Голуб під гендерною рівністю розуміють досягнення рівних прав та можливостей між чоловіками та жінками в усіх сферах життєдіяльності [2, с. 153]. У той же час, К. Резворович, вважає, що ототожнення правового статусу та рівних прав не тільки є не коректним, але й призводить до законодавчої плутанини щодо розмежування понятійно-категоріального апарату [3, с. 153].

Дана позиція є особливо важливою у контексті адміністративно-правового регулювання, оскільки нормативно-правові акти повинні забезпечувати чітке розмежування між поняттями “правовий статус”, “рівність прав” та “рівність можливостей”. Ключовим питанням залишається розуміння того, що рівність прав, закріплена у Конституції України та спеціальному законодавстві, не завжди означає рівність можливостей через наявність об'єктивних соціально-економічних, політичних та культурних бар'єрів. Саме тому законодавство про

гендерну рівність включає спеціальні механізми позитивних дій, спрямованих на подолання структурних нерівностей.

Рівність гарантується як міжнародними нормативно-правовими актами, так і Конституцією України та актами національного законодавства. Серед міжнародних актів слід виділити Загальну декларацію прав людини від 10 грудня 1948 року, Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року, в якій, зокрема, зазначено, що користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження або за іншою ознакою [4, с. 37]. На теоретичному рівні в контексті ідеї рівних прав та можливостей, Н. М. Оніщенко правову рівність розглядає у двох аспектах: 1) матеріальний - у матеріальних благах, тобто економічну рівність, яка відображає певний вимір прав і свобод людини; 2) юридичний, тобто рівність перед законом у процедурах, яка пов'язана передусім з ефективністю законодавства [5, с. 168].

Проблема термінологічної визначеності у сфері гендерної рівності є суттєвою для формування ефективної державної політики та правозастосовної практики. Відсутність чіткого розмежування між рівністю прав і рівністю можливостей може призвести до невизначеності в адміністративно-правовому регулюванні гендерних питань, що ускладнює реалізацію державної політики у цій сфері. Також варто зазначити, що рівність у формальному аспекті не означає рівних можливостей у фактичному вимірі.

Держава, якщо розглядати її як гарантію дотримання прав і свобод громадян, несе відповідальність за створення умов, які дозволяють кожному незалежно від соціального чи фізичного статусу брати участь у спортивному житті. У зазначеному контексті адміністративно-правове регулювання відіграє ключову роль, забезпечуючи ефективне виконання державних програм, контроль за дотриманням норм та стандартів у сфері фізичної культури і спорту, а також стимулюючи розвиток інфраструктури та впровадження інноваційних рішень.

У контексті теми рівності прав і можливостей громадян у даній сфері варто звернути увагу на те, що саме розгалуженість правового регулювання стає значним викликом для забезпечення реальної рівності доступу до фізичної культури та спорту. Це породжує дисбаланс між різними категоріями громадян, особливо які мають потребу в додаткових соціально-правових гарантіях. Варто зазначити, що адміністративно-правове регулювання вказаної сфери спрямоване на створення єдиного підходу до координації державної політики у сфері фізичної культури і спорту, що включає не лише регулювання спортивної інфраструктури, а й забезпечення рівного доступу до програм розвитку фізичної культури, які фінансуються з державного бюджету.

Адже, як вірно зазначає С.В. Ліщук слушно зауважує, що в умовах сучасних соціально-економічних і політичних трансформацій в Україні особливої ваги набуває зміцнення як фізичного, так і духовного здоров'я людини, а також

формування культури здорового способу життя. Фізична культура є невід'ємною складовою загальної культури суспільства, що спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини, сприяючи гармонійному становленню її особистості. Крім того, вона відіграє ключову роль у підвищенні соціальної та трудової активності громадян, задоволенні їх моральних, естетичних і творчих потреб, а також у створенні умов для активного міжособистісного спілкування та розвитку дружніх відносин між народами [6].

Таким чином, можна резюмувати, що рівні права та можливості громадян у сфері фізичної культури і спорту як об'єкт адміністративно-правового регулювання - це система юридично закріплених норм і механізмів, спрямованих на забезпечення кожному громадянину, незалежно від його статі, віку, соціального чи майнового статусу, місця проживання, фізичних можливостей чи інших обставин, рівного доступу до занять фізичною культурою і спортом, включаючи можливість реалізації своїх прав на участь у спортивному житті суспільства.

Список використаних джерел:

1. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>

2. Суслова І. М., Голуб О. А. Гендерна рівність як цивілізаційний вибір України. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2019. № 2. С. 152-156.

3. Резворович К. Поняттєво-категоріальний апарат Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» як інструмент реалізації рівності гендерних прав. *Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні: сучасні досягнення та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченій 25-й річниці з дня прийняття Конституції України та 30-й річниці проголошення незалежності України (м. Дніпро, 10-11 червня 2021 р.). Дніпро : ДДУВС, 2021. С. 40-41

4. Васильченко О. П. Принцип рівності прав і свобод людини і громадянина в конституційному праві України: доктринальні та прикладні аспекти: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2015. 467 с.

5. Конституція України. Наук.-практ. коментар / редкол.: В.Я. Тацій (голова), О.В. Петришин, Ю.Г. Барабаш та ін. 2-ге вид., перероб. і доп. Х.: Право, 2011. 1128 с.

6. Ліщук С.В. Система державного регулювання у сфері фізичної культури та спорту в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2014. № 12. URL http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2014_12_10

Підлипний Р. О.,
здобувач ПВНЗ Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ, Україна

ІСТОРИЧНА ПРИРОДА ПРАВ ЛЮДИНИ

Права людини є фундаментальною складовою правових систем сучасних демократичних держав. Проте їхнє виникнення та еволюція тісно пов'язані з історичними процесами розвитку суспільства, трансформацією соціально-політичних відносин, боротьбою за свободу та рівність. У різні історичні епохи концепція прав людини набувала різного змісту, формуючи сучасну доктрину універсальності та невід'ємності цих прав. Дослідження історичної природи прав людини дозволяє простежити закономірності їх розвитку, визначити основні етапи формування та з'ясувати їх значення в контексті глобалізаційних викликів ХХІ століття. Це особливо важливо для розуміння сучасних процесів правотворення та вдосконалення механізмів захисту прав людини на національному та міжнародному рівнях.

З огляду на зазначене, метою нашого дослідження є аналіз історичної природи прав людини, їхнього розвитку в різні історичні періоди та виявлення закономірностей формування сучасних правових доктрин. Для досягнення цієї мети визначено такі завдання: 1) розглянути основні етапи історичного розвитку прав людини, починаючи з античних часів і до сучасності; 2) проаналізувати вплив суспільно-політичних та філософських концепцій на становлення прав людини.

Історичний розвиток прав людини відбувався поступово, від первісних уявлень про свободу та рівність до їхнього нормативного закріплення у міжнародних актах. На нашу думку, доцільно виокремити чотири ключові етапи розвитку прав людини. Першим етапом закономірно є «античний», адже саме дві тисячі років тому сформувалися перші уявлення про права та свободи людини, хоча вони мали обмежений характер і поширювалися лише на певні соціальні групи. У Давньому Римі існувала концепція *ius naturale* (природного права), згідно з якою всі люди мають певні невід'ємні права від народження [3, с. 94]. Проте рабовласницький устрій обмежував реалізацію цих прав для значної частини населення.

Наступним етапом є «Середньовіччя», коли ідея прав людини була тісно пов'язана з релігійними уявленнями. Християнська доктрина стверджувала рівність усіх людей перед Богом, що сприяло поступовому формуванню концепції моральних прав. Водночас цей період характеризується посиленням станової нерівності та пануванням феодальної системи. Важливим документом цього часу стала Велика хартія вольностей (1215 р.), яка обмежувала владу монарха та закладала основи правових гарантій для певних категорій громадян.

Черговим етапом є період «Просвітництва» (XVII–XVIII ст.), коли утвердилася ідея природного права та суспільного договору. Праці Джона Локка, Жан-Жака Руссо та Шарля Монтеск'є сприяли поширенню ідеї, що всі люди

народжуються вільними та рівними у своїх правах. Ці ідеї знайшли відображення у Декларації незалежності США (1776 р.) та Декларації прав людини і громадянина (1789 р.), які заклали основи сучасного конституційного ладу.

Завершальний етап у процесі формування прав людини розпочався в середині XX ст. й зокрема прийняття 1948 року «Загальної декларації прав людини», яка стала першим універсальним документом, що визначив основні права кожної людини незалежно від національності, статі чи соціального статусу. Подальший розвиток міжнародного права, включаючи Європейську конвенцію з прав людини (1950 р.), сприяв формуванню ефективних механізмів контролю за дотриманням прав людини [2, с. 65].

Якщо говорити про філософські ідеї, які впливали на формування концепції прав людини, слід констатувати, що для кожного з наведених вище етапів були характерними свої особливості та свої світоглядні переконання. Від давньогрецьких мислителів, які обґрунтовували природні права, до філософів Просвітництва, що наголошували на свободі та рівності, – кожен історичний період вносив важливі елементи до сучасного праворозуміння.

Власне в період «Античності» такі мислителі, як Сократ, Арістотель, Цицерон та ін., сформуvalи ідею природного права, яка трактувалася, як універсальна система правових норм, що впливають із самої природи людини, сформувала основу для подальшого розвитку прав людини.

В епоху «Просвітництва», такими мислителями, як Томас Гоббс, Джон Локк, Жан-Жак Руссо та ін. було запропоновано концепцію «суспільного договору», у відповідності до якої держава має забезпечувати права громадян, а громадяни – дотримуватися законів, що забезпечують їхні свободи.

У XIX ст. розвиток прав людини відбувався в межах ідеології лібералізму, основоположники якого Джон Стюарт Мілль, Іммануїл Кант апелювали до важливості прав індивіда, захисту від державного втручання та необхідності демократичних інститутів для реалізації прав людини [1, с. 24]. Ці концепції сприяли формуванню сучасних міжнародних стандартів захисту прав людини, які закріплені у міжнародних договорах та національних конституціях.

Таким чином, історична природа прав людини свідчить про їхню еволюцію від первісних уявлень про свободу до сучасної системи правових гарантій, закріплених у міжнародних та національних правових актах. Основні етапи розвитку прав людини демонструють, що їх формування відбувалося під впливом суспільно-політичних змін та філософських ідей.

Філософські концепції природного права, суспільного договору та лібералізму суттєво вплинули на становлення сучасного праворозуміння, заклали основу для міжнародних механізмів захисту прав людини.

Подальший розвиток прав людини залежить від дотримання міжнародних стандартів, ефективності правозахисних механізмів та забезпечення універсальності прав у глобальному масштабі. Дослідження історичної природи прав людини дозволяє не лише краще зрозуміти їхню сутність, а й сприяє розробці нових підходів до їх реалізації в умовах сучасних глобальних викликів.

Список використаних джерел:

1. Бочаров Д. «Перспективізм» Ф. Ніцше та його вплив на сучасні стандарти прав людини. Права людини: філософські, теоретико-юридичні та політологічні виміри: Статті учасників I Міжнародного круглого столу (м. Львів, 28–29 жовтня 2016 року). Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2017. С. 20–46.
2. Буроменський М. В. Міжнародний захист прав людини та права біженців: навч ... Харків: Право, 2019. 404 с.
3. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: навчальний посібник. Вид. 10-е, доповнене. Львів : Край, 2008. 162 с.

Горяченко Р. І.,

аспірант Національної академії внутрішніх справ

здобувач ПВНЗ Університет Короля Данила

м. Київ, Україна

ПОНЯТТЯ ТА ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Незважаючи на досить широку сферу застосування, упевненої єдності щодо визначення поняття «кадрового забезпечення» в сучасній юридичній літературі й досі немає. Узагальнення найбільш популярних наукових дефініцій дозволило нам визначити три основні наукові підходи до розуміння його правової природи та сутності. Нижче, коротко наведемо їх зміст.

Найбільша кількість науковців «кадрове забезпечення» розглядає як «діяльність». Так, наприклад, М.М. Дивак під кадровим забезпеченням ОВС пропонує розуміти «нормативно врегульовану систематичну цілеспрямовану діяльність спеціально уповноважених підрозділів (посадових осіб) щодо процесів професійної орієнтації, прогнозування і планування кадрових потреб, відбору, навчання, виховання, ротації кадрів, забезпечення дисципліни та законності, а також оцінювання якості службової діяльності працівників ОВС» [1, с. 8]. Як «засновану на законах та підзаконних нормативно-правових актах цілеспрямовану систематичну діяльність уповноважених підрозділів НПУ та їх посадових осіб ...» кадрове забезпечення публічного адміністрування в органах НПУ визначає К. Бугайчук [2, с. 128]. Діяльнісний підхід до визначення сутності кадрового забезпечення лежить також в основі дефініцій, сформульованих А.М. Клочком [3, с. 368], Т.Є. Кагановською [4, с. 204] та багатьма іншими науковцями.

Друга група науковців сутність кадрового забезпечення зводить до «сукупності (комплексу) дій». Так, наприклад, Р. Дарміць, Г. Горішна під кадровим забезпеченням пропонують розуміти «комплекс дій, безпосередньо

спрямованих на пошук, оцінку, встановлення заздалегідь передбачених відносин з робочою силою як в самій установі для подальшого просування по кар'єрних сходах, так і поза його межами для нового найму тимчасових або постійних працівників» [5, с. 32]. Як «сукупність дій, яка спрямована на формування чисельності та якісного складу працівників, їх адаптації, мотивування, навчання, оцінювання і розвиток ...» аналізовану категорію визначають І.С. Процик [6] та деякі інші науковці.

Третя група науковців при визначенні сутності кадрового забезпечення за основу бере *«змістовний підхід»*, що акцентує увагу на якісному складі працівників. Для прикладу можна навести дефініцію А. Кібанова, який під кадровим забезпеченням державної установи пропонує розуміти «необхідний кількісний і якісний склад її працівників» [7]. Н.П. Матюхіна дещо звужує наведену дефініцію, поширюючи її лише на «працівників кадрових служб» [8, с. 33]. Як «стан кадрового складу державного органу, його кількісні та якісні характеристики, рівень укомплектованості» кадрове забезпечення розглядає М.М. Прокоф'єв [9, с. 170].

Окрім проаналізованих вище, в сучасній літературі можна зустріти й інші, хоча й менш популярні, однак не менш науково значимі підходи до визначення сутності «кадрового забезпечення». Зокрема, як нам вдалося встановити, його визначають: як *«завдання»* – це «здійснення завдання по соціальному забезпеченню систем та процесів управління в певній сфері шляхом залучення людей, які відповідають певним критеріям для трудових функцій ...» [10, с. 62]; як *«функцію»* – це «функція адміністративної діяльності, що спрямована на реалізацію завдань щодо управління персоналом» [3, с. 367]; як *«процес»* – це «складний і багатогранний управлінський процес, реалізований за допомогою системи організаційно-практичної діяльності, спрямованої на комплектування органів влади високопрофесійними кадрами ...» [9, с. 169]; як *«систему елементів»* – це «цілеспрямована й організована система елементів, взаємодія та функціонування яких спрямована на досягнення основної мети ...» [11, с. 87]; і навіть як *«здатність»* – це «здатність підприємства до реалізації потреб у компетентних кадрах шляхом проведення низки заходів ...» [12, с. 332].

Наступне питання, щодо якого сьогодні теж так і не було сформовано стійкої наукової позиції, торкається основних ознак кадрового забезпечення. Проаналізувавши численні наукові джерела, ми прийшли до висновку, що ***«кадровому забезпеченню органів НПУ», як науковій категорії, притаманні такі характерні ознаки:***

- *Взаємообумовленість та взаємозв'язок із кадровою політикою в органах НПУ:* кадрове забезпечення органів НПУ здійснюється з урахуванням загальних ідей, принципів, правил, норм, вимог і рекомендацій загальної кадрової політики в органах НПУ.

- *Індивідуалізованість:* кадрове забезпечення органів НПУ, будучи спрямованим на реалізацію загальної мети кадрової політики в органах НПУ, здійснюється з урахуванням потреб та інтересів конкретного органу (підрозділу,

установи) поліції, специфіки поставлених перед ним завдань і функцій, а також додаткових вимог, що висувуються до його працівників.

– *Нормативна урегульованість*: діяльність щодо кадрового забезпечення органів НПУ здійснюється у суворій відповідності із вимогами чинного законодавства, а конкретні її напрями, форми, методи, способи визначаються в законодавчих та відомчих нормативно-правових актах.

– *Цілеспрямований характер*: основною метою кадрового забезпечення органів НПУ є формування таких органів необхідною кількістю висококваліфікованих кадрів, які здатні за своїми професійними, освітніми та особистісними якостями, станом здоров'я виконувати покладені на поліцію завдання і функції.

– *Комплексний характер*: кадрове забезпечення органів НПУ включає в себе не лише кількісне та якісне комплектування таких органів кадрами, але також і їх професійний розвиток (навчання, підвищення кваліфікації, перепідготовка), оцінку їх діяльності, соціальний і правовий захист тощо.

– *Системний характер*: кадрове забезпечення органів НПУ передбачає реалізацію низки взаємопов'язаних між собою заходів – правових, економічних, політичних, соціальних, організаційних, освітніх, матеріально-технічних, ресурсних, інформаційних та інших.

– *Випереджаючий характер*: кадрове забезпечення органів НПУ відзначається динамічністю, плановістю і враховує прогнозовані потреби конкретного органу (установи, підрозділу) поліції в кадрах певної якості та кількості для своєчасного оновлення його штату.

– *Професійний характер*: безпосередня реалізація функцій щодо кадрового забезпечення органів НПУ покладається на керівників та спеціальні підрозділи, працівники яких мають необхідний рівень професійної підготовки та є компетентними в кадрових питаннях.

Узагальнюючи наведені вище ознаки, ми можемо сформулювати авторську дефініцію поняття «кадрового забезпечення органів НПУ», що характеризує його як складну багатогранну наукову категорію, а також розкриває зміст і характер його взаємозв'язку із кадровою політикою в органах НПУ. Отже, ***під кадровим забезпеченням органів НПУ необхідно розуміти*** *врегульовану законами та відомчими нормативно-правовими актами діяльність спеціально уповноважених суб'єктів, що здійснюється в рамках реалізації загальної мети кадрової політики в органах НПУ з урахуванням потреб та інтересів конкретного органу (підрозділу, установи) поліції, специфіки поставлених перед ним завдань і функцій, і передбачає здійснення взаємопов'язаних заходів правового, економічного, соціального, організаційного, освітнього та іншого характеру, спрямованих на комплектування таких органів необхідною кількістю висококваліфікованих кадрів, їх професійний розвиток, оцінку їх діяльності, виховання, соціальний і правовий захист тощо.*

Список використаних джерел:

1. Дивак М.М. Адміністративно-правові засади управління якістю кадрового забезпечення органів внутрішніх справ : дис. ... канд. юрид. наук:

спец. 12.00.07 - Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Харків. 2012. 208 с.

2. Бугайчук К. Кадрова політика та кадрове забезпечення публічного адміністрування в органах національної поліції. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 5. С. 125-131.

3. Клочко А.М. Сучасний стан кадрового забезпечення органів внутрішніх справ України. *Форум права*. 2011. № 4. С. 367–371. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-4/11kamvck.pdf>.

4. Кагановська Т.Є. Сутність та завдання кадрового забезпечення як засобу сприяння функціонуванню держави та її органів. *Форум права*. 2008. № 1. С. 215–220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index

5. Дарміць Р.З., Горішна Г.П. Кадрове забезпечення діяльності підприємства в умовах розвитку міжнародної конкурентоспроможності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2013. № 778. С. 26–34.

6. Процик І.С. Механізм кадрового забезпечення організаційних змін підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.3. С. 293-299.

7. Кибанов А.Я. Управление персоналом организации. Науч. пособие. доп. и перераб. - М. : ИНФРА-М. 2010. – 695 с.

8. Термінологічний словник з управління персоналом органів внутрішніх справ / Укладач Н.П. Матюхіна, за заг.ред. проф О.М. Бандурки. - Харків : ХНУВС. 2000. – 120 с.

9. Прокоф'єв М. М. Роль кадрового забезпечення у системі державної служби в умовах реформування правоохоронної сфери. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Випуск 1(26). С. 166-171.

10. Рудой К.М. Кадрове забезпечення органів внутрішніх справ України як суб'єктів міжнародної безпеки. *Правова держава*. 2015. № 20. С. 62-77.

11. Клочко А. М. До проблеми вдосконалення кадрового забезпечення Національної поліції України. Матеріали V Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 жовтня 2016 р.); за заг. ред. К. Ю. Мельника. МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Х. : ХНУВС, 2016. – 426 с.

12. Котельникова Ю.М. Система управління кадрами як основний елемент системи управління підприємством. Научно-технический сборник «Коммунальное хозяйство городов». 2006. 68. С. 332–339.

*Гусаров О. С.,
голова Печенізької ОТГ,
докторант Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук
м. Харків, Україна*

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ПРИНЦИПІВ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НЕТИПОВИХ ФОРМ ЗАЙНЯТОСТІ НАЙМАНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Регулювання нетипових форм зайнятості працівників має будуватись на основі відправних начал, вхідних ідей, які прийнято називати принципами. Останні складають на просто ідейну основу для регулювання відповідних суспільних відносин, а визначають напрями їх розвитку. Варто відзначити, що вказані принципи є багатоманітними за своєю природою та змістом, а відтак, їх поділяють на: загальноправові, галузеві та спеціальні. В рамках представленого дослідження ми приділимо увагу саме першій групі принципів, адже вони є основною не тільки розвитку відповідного регулювання, а своєрідним базисом для формування інших принципів у досліджуваній сфері.

В першу чергу приділимо увагу засадам верховенства права та законності. Верховенство права виконує роль правового фундаменту як в сфері реалізації правоохоронної функції держави правоохоронними органами так і для всієї правової системи України загалом і означає, що [1, 128-129]: 1) не держава створює право, а навпаки, право є основою організації і життєдіяльності держави в особі її органів публічної влади, посадових осіб та, зокрема, органів внутрішніх справ; 2) право, щоб, насамперед, обмежити ним державну владу, адже в правовій державі владі притаманні певні межі, які вона не може нехтувати; 3) право утворюють інституції громадянського суспільства під час повсякденного його функціонування, а держава лише офіційно визнає, формалізує та надає праву загальнообов'язкову силу, систематизує та охороняє його; 4) право і закон розмежовується, а верховенство права утверджується відповідно до закону; 5) право та державу розглядають як самодостатні й відносно незалежні соціальні явища, що мають власну історію, закономірності існування та функціонування; 6) в основі права завжди перебуває ідея справедливості, що змінюється в часі та просторі, а в основі закону – суб'єктивна воля законодавця, яка не завжди відповідає цій ідеї; тощо [1, с. 128-129].

Переходячи до розгляду наступного принципу варто відзначити, що взагалі законність – це комплексне політико-правове явище, яке відображає правовий характер організації суспільно-політичного життя, органічний зв'язок права і влади, права і держави. У широкому соціально-політичному розумінні законність – це режим суспільно-політичного життя [2]. Зміст законності, на переконання О.П. Віхрова та І.О. Віхрової: 1) невіддільність від загальнообов'язкового права; 2) метод державного керівництва суспільством – шляхом прийняття нормативно-правових актів і забезпечення їх реалізації;

3) принцип діяльності держави. Отже, законність – це режим (стан) відповідності суспільних відносин законам і підзаконним нормативно-правовим актам держави, який утворюється в результаті їх неухильного виконання всіма суб'єктами права [2]. Отже, верховенство права та законності – це два ключові принципи, які лежать в основі регулювання будь-яких суспільних відносин. Вони передбачають не просто необхідність дотримання норм чинного законодавства в процесі здійснення відповідної діяльності, а й інших соціальних регуляторів, як-то: норми моралі, етики, правові звичаї, тощо. Важливість принципів верховенства права та законності також обумовлюється тим, що саме ці засади лежать в основі формування всіх інших, як галузевих, так і спеціальних принципів правового регулювання нетипових форм зайнятості найманих працівників.

Далі серед загальноправових принципів правового регулювання нетипових форм зайнятості найманих працівників слід вказати засаду забезпечення прав та свобод людини і громадянина. Права і свободи людини — це певні можливості людини, які необхідні для її існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, об'єктивно визначаються досягнутим рівнем розвитку людства (економічним, духовним, соціальним) і закріплені у широко визнаних міжнародних нормативних документах [3, с.5]. Тож, принцип пріоритету прав і свобод людини та громадянина - це один із провідних загальних принципів сучасного адміністративного права України, який полягає в першості, первинності людини та громадянина, першочерговості їхніх прав та свобод і законних інтересів щодо органів виконавчої влади держави, сутність якого складається з трьох основних цілей: права і свободи людини та громадянина - найвищі цінності для суспільства та є пріоритетними щодо інтересів держави; головним обов'язком публічної влади є повага, утвердження та забезпечення прав і свобод людини та громадянина; норми Конституції та законів держави, хоча і є важливим джерелом права, але визначальним джерелом прав у суспільстві є природні права людини [4, с. 141].

Що ж стосується принципу гуманізму, це один з найважливіших ціннісних характеристик цивілізованого суспільства, який визнає благо людини, її право на свободу, щастя, виявлення своїх здібностей критерієм прогресивності соціальних інститутів. Засади гуманізму властиві усім цивілізованим правовим системам. Вони розкривають одну з найважливіших ціннісних характеристик права. Право закріплює і реально гарантує природні і невід'ємні права і свободи кожної людини: право на життя, здоров'я, особисту свободу і безпеку, право на охорону своєї честі й гідності, захист від будь-якого несанкціонованого втручання в сферу особистого життя та інші права [5, с.206].

Окремо варто вказати засади ефективності та результативності правового регулювання нетипових форм зайнятості найманих працівників. Л.І. Федулова вказує, що результативність — це міра точності управління, яка характеризується досягненням очікуваного стану об'єкта управління, мети управління або рівнем наближення до неї. Вона пов'язана з виробничими, технологічними та управлінськими процесами, конкретними проблемами і

способами їх розв'язання. Рівні фазового стану організації різні. Вони можуть характеризуватися як високими, так і низькими коефіцієнтами. Залежно від їх величини в реальній практиці можуть формуватися й різні стани організації як системи: стабілізації, динамічної рівноваги елементів системи, втрати динамічної рівноваги складових організації. Це потребує прийняття різних управлінських рішень і критеріїв їх оцінки, що, своєю чергою, визначає специфіку формування системи результативності [6]. Вчена відмічає, що результативність, з одного боку, залежить від створення умов і результатів праці на конкретному об'єкті, а з іншого — від зовнішнього середовища та ситуацій, які визначають кон'юнктуру ринку та від величини акціонерного капіталу й величини ситуаційного доходу від реалізованого товару [6].

Таким чином, загальноправові — це принципи, які є властивими для регулювання суспільних відносин у всіх галузях суспільного життя, не виключенням є і досліджувана сфера суспільних відносин. Саме загальноправові принципи визначають ключові напрямки та перспективи розвитку трудових правовідносин із працівниками, що здійснюють трудову діяльність дистанційно, надомно чи за гнучким графіком.

Список використаних джерел:

1. Авакян Т. А. Верховенство права як основоположний принцип державної політики у сфері внутрішніх справ. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 2. С. 124-134.
2. Віхров О.П., Віхрова І.О. Теорія держави і права: курс лекцій: навчальний посібник. Чернігів: Десна Поліграф, 2015. 304 с.
3. Рабінович П.М. Права людини та їх юридичне забезпечення: навч. посібн. К., 1992. 100 с.
4. Кравцов А. Принцип пріоритету прав і свобод людини та громадянина в сучасному адміністративному праві України: поняття та сутність. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2009. № 2. С. 140-143.
5. Чеботарьов С. С. Гуманізм як принцип права України. *Актуальні проблеми держави і права* : збірник наук. праць. Вип. 64 / НУ «ОЮА» , редкол. С. В. Ківалов (голов. ред.) та ін., відп. за вип. В. М. Дрьомін. Одеса : Юрид. л-ра, 2012. С. 205-210.
6. Менеджмент організацій: підручник / За заг. ред. Л. І. Федулової. К.: Либідь, 2004. 448 с.

Доброскок А. Ю.,
кандидат юридичних наук,
директор юридичного ліцею
імені Ярослава Кондратьєва
м. Київ, Україна

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ВАНДАЛІЗМУ

За своєю сутністю педагогічні детермінанти мають соціальний характер і є одним із різновидів попередньої проаналізованої нами групи. Однак ми все ж таки пропонуємо розглянути їх більш детально, зважаючи на ту особливу роль, яку вони відіграють у детермінаційному механізмі вандалізму.

Аналіз наукової літератури, а також матеріалів кримінальних проваджень у справах про злочини вандалізму спрямованості дозволив нам визначити *низку соціально-педагогічних детермінант вандалізму, які для зручності аналізу ми об'єднали в п'ять груп.*

До *першої групи* ми віднесли негативні фактори, пов'язані із несприятливим сімейним мікросередовищем. Зокрема, це:

- криза інституту сім'ї, дезорганізація та деморалізація сімейних відносин; відсутність сімейних традицій; демонстрація батьками зневажливо-негативного відношення до загальнолюдських цінностей та обов'язкових правил поведінки;
- байдуже ставлення батьків до поведінки й потреб дітей; відсутність емоційних контактів дітей з батьками; дезадаптація дітей у суспільстві, що є наслідком деформації процесів соціалізації дітей у сім'ї;
- невихованість і бездоглядність дітей;
- негативний психологічний клімат і хвороблива моральна обстановка в сім'ї, що негативно впливають на процес ранньої соціалізації дітей;
- тривалі конфліктні взаємовідносини між членами сім'ї; постійні бійки, сварки, приниження; взаємна неповага, відвертий цинізм, грубість, жорстокість;
- негативний приклад батьків, що формує найбільш глибокі та стійкі антигромадські установки особистості (ідеться, передусім, про наявність судимостей, зокрема за вчинення насильницьких і корисливих злочинів);
- маргіналізація сім'ї: алкоголізм, наркоманія, аморальна поведінка батьків, що нерідко ретранслюється в поведінці дітей, які ще з раннього віку залучаються до пияцтва, наркоманії, токсикоманії, протиправної діяльності; сімейно-побутова сфера все частіше стає «сприятливим середовищем для розвитку і розповсюдження соціальної дезорганізації і паразитизму, алкоголізації і деморалізації, насильницької субкультури, антигромадських настанов» [1, с. 6];
- культ фізичної сили в сім'ї; звичність фізичних покарань і насильства у взаємовідносинах між батьками та дітьми;
- зневажливе ставлення батьків або дітей до праці; культ грошей, речовизм, кар'єризм у сім'ї; незайнятість дітей корисною справою;

- бідність та недостатня фінансова забезпеченість основних потреб дитини, що змушує її шукати додаткові засоби існування (переважно, протиправним шляхом) тощо.

До *другої групи* слід зарахувати негативні фактори, пов'язані з недоліками сімейного виховання, а саме:

- брак згуртованості сім'ї, а також близькості між батьками та дітьми; відсутність дружби, відвертих і довірчих стосунків між батьками й дітьми;

- байдуже ставлення батьків до потреб і проблем дітей; відсутність любові батьків до дітей або невміння її виражати; недостатність спілкування з дітьми та проведення з ними дозвілля; незацікавленість батьків у тому, як діти навчаються, де і з ким проводять свій час;

- авторитарний стиль сімейного виховання; надмірна суворість у вихованні дітей; жорстокі покарання навіть за незначні помилки, що викликає внутрішній протест у дитини, загострює відчуття несправедливості, породжує образи й агресію;

- надмірна толерантність батьків до негативних форм поведінки дітей;

- халатне ставлення до виховання дітей; збільшення кількості сімей, де панує конфліктний стиль виховання;

- гіперопіка батьків; надмірна увага, ретельний і безперервний контроль за поведінкою дітей; позбавлення дітей самостійності, пригнічення їх активності;

- збільшення кількості дітей з бідних та неблагополучних сімей, які не відвідують, або погано відвідують школу; збільшення кількості безграмотних дітей тощо.

До *третьої групи* належать негативні фактори, пов'язані з недоліками шкільного виховання, зокрема:

- несприйняття адміністрацією навчальних закладів вандалізму як проблеми освітнього середовища, тоді як більшість науковців пов'язує його з «особливостями структурування та наповнення предметно-просторового середовища, з яким взаємодіють учні» [2];

- відсутність у навчальних закладах спеціально розроблених просвітницьких програм, спрямованих на протидію вандалізму, підвищення загального культурного й духовного рівня молоді; недостатність виховної роботи з дітьми;

- хронічне недофінансування освітньої сфери, що обумовлює суттєве відставання матеріально-технічного забезпечення навчальної бази від задекларованих урядом стандартів;

- відсутність взаємозв'язку навчальних закладів із сім'ями учнів; деформація взаємовідносин у системі «учень — батьки — школа»; незацікавленість педагогічного колективу позашкільним життям учнів, умовами його проживання, взаємовідносинами в сім'ї та з однолітками;

- негативне ставлення дітей до школи та педагогічного колективу; відсутність довірчих відносин між учнями й учителями; конфлікти з вчителями;

- різке збільшення кількості дітей, які мають проблеми з навчанням; складність сучасних освітніх програм;
- формальний підхід вчителів до педагогічної та виховної роботи; низький рівень їх педагогічної майстерності; небажання або невміння вчителів пробудити в учнів пізнавальний інтерес до навчання;
- незацікавленість учнів у навчанні; низька успішність; часті прогули шкільних занять; відсутність належного контролю батьків і педагогів за тим, як діти проводять свій вільний час;
- низький соціальний статус деяких дітей в учнівському колективі; їх педагогічна занедбаність, невихованість;
- неефективна система шкільних покарань (у тому числі за акти дрібного вандалізму), яка не враховує психологічні та соціально-педагогічні причини виникнення подібних поведінкових реакцій з боку учнів, індивідуальні та вікові психологічні особливості підлітків;
- низька якість індивідуально-профілактичної роботи з учнями, які вчинили акти дрібного вандалізму; відсутність індивідуального підходу до виховної роботи з «важкими» учнями та учнями групи ризику; несвоєчасне діагностування антигромадських поглядів учнів, невжиття відповідних заходів з нейтралізації та усунення негативних факторів соціального середовища тощо.

Четверту групу становлять негативні фактори, пов'язані з недосконалістю системи позашкільної зайнятості, а саме:

- суттєве скорочення бюджетного фінансування системи позашкільного навчання і виховання; перекладання тягаря матеріально-технічного забезпечення функціонування такої системи з державного бюджету на місцевий;
- недостатня розвиненість системи позашкільної зайнятості дітей і молоді, особливо в селах та маленьких містах;
- розформування більшості успішно існуючих за радянських часів позашкільних організацій (піонерських, комсомольських) і заповнення цієї ніші менш масштабними формами організації дозвілля;
- покладання всієї відповідальності за створення умов, необхідних для всебічного розвитку дитини, на її батьків;
- комерціалізація практично всіх соціальних сфер життя, що суттєво скоротила можливості дітей із малозабезпечених сімей відвідувати секції та гуртки;
- небажання учнів відвідувати додаткові заняття, позашкільні гуртки, корисно та пізнавально проводити дозвілля, займатися спортом;
- збільшення кількості дітей з бідних і неблагополучних сімей, які не мають змоги задовольняти свої творчі й культурні потреби.

До *п'ятої групи* належать фактори, пов'язані з негативним впливом найближчого соціального оточення, серед яких:

- спостереження за поведінкою інших осіб (рідних і близьких, однокласників, друзів, сусідів, знайомих), яка має деструктивний, руйнівний, агресивний, насильницький характер;

- наявність у колі друзів тих, хто постійно виявляє неповагу й цинізм до суспільства, нехтує загальноприйнятими нормами та правилами поведінки;
- постійні конфліктні відносини з батьками, вчителями, однокласниками та іншими особами з найближчого оточення;
- негативні взаємовідносини в колективі, які мають деструктивний характер; відсутність взаємоповаги та взаємодопомоги;
- пропагування деякими неформальними молодіжними організаціями агресивних форм соціального протесту, який нерідко супроводжується агресивними вандалськими діями, тощо.

Таким чином, наведені соціально-педагогічні детермінанти, на перший погляд, мають обмежений характер, оскільки переважно стосуються підліткового (дитячого) вандалізму. Водночас це далеко не так. Як відомо, соціалізація особи починається із сім'ї та навчальних закладів. Саме тут протікає складний процес формування особистості, становлення її поглядів, інтересів, потреб. У сім'ї в особи формуються початкові та найбільш стійкі уявлення про традиційні духовні та культурні цінності, етичні норми та правила поведінки, зокрема уявлення про добро і зло, честь і гідність, совість і справедливість. У навчальних закладах вона отримує досвід суспільного існування, набуває не лише знання, а й навички соціальної поведінки, удосконалює культурні, духовні, етичні якості.

Список використаних джерел:

1. Головкін Б. М. Кримінологічні проблеми умисних вбивств і тяжких тілесних ушкоджень, що вчиняються у сімейно-побутовій сфері : монографія. Харків : Нове слово, 2004. 252 с.
2. Кружкова О. В., Воробьева И. В., Острикова С. А. Мотивационные основы подросткового и юношеского вандализма (научно-исследовательский проект). *Психологическая газета* : [сайт]. URL: <https://psy.su/psyche/projects/774/>

*Друк Т. В.,
здобувач ПВНЗ Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ, Україна*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЮРИДИЧНОГО ТЕРМІНУ ТА ДЕФІНІЦІЇ

Важливість чіткого визначення юридичних термінів у праві є беззаперечною, оскільки вони формують основу правового дискурсу. У той час як термін служить інструментом для позначення певного поняття, дефініція надає йому конкретний зміст, що дозволяє здійснити правову ідентифікацію і тлумачення. Взаємозв'язок між юридичним терміном і дефініцією є фундаментальним для забезпечення правової визначеності та точності в правовій практиці.

Юридичний термін є мовною одиницею, що використовуються для позначення специфічних правових категорій чи понять. Це необхідний інструмент правового регулювання, оскільки дозволяє уникати юридичної невизначеності. Дефініція, в свою чергу, є офіційним визначенням певного поняття в рамках правової системи, яке закріплене в законодавстві чи інших нормативно-правових актах. Як зазначає О. Дашковська, дефініція не лише встановлює зміст терміну, але й забезпечує основу для подальшого застосування цього терміну в конкретних правових ситуаціях [1].

Юридичні терміни дозволяють уникати багатозначності і забезпечують ефективне правове регулювання. Вони мають точний, чіткий зміст, що забезпечує правильне тлумачення правових норм. За словами Т. Подорожної, терміни в законодавстві виконують роль структурних одиниць, які формують правовий ландшафт і визначають напрямок правового тлумачення [2].

Дефініції служать інструментами формулювання та тлумачення правових норм. Вони забезпечують стабільність і однозначність у застосуванні правових норм, що є важливим для гарантування прав і свобод громадян. Ткаля відзначає, що дефініція в праві є універсальним "будівельним" матеріалом, який разом із нормою права є основою для формування правових відносин [3].

Зв'язок між юридичним терміном і дефініцією має взаємний характер. Термін надає основу для створення дефініції, а дефініція забезпечує правову чіткість та однозначність терміна в юридичному контексті. Кожна дефініція не лише пояснює термін, але й визначає його застосування в конкретних правових умовах, тим самим сприяючи правовій визначеності та передбачуваності. Розкриття терміна в нормативному приписі-дефініції є також необхідним у випадках, якщо:

- термін позначає об'єкти, відносини, процеси або явища, які раніше не знаходили відображення в законодавстві;
- термін без додаткового пояснення є недостатньо зрозумілим.

Незважаючи на важливість дослідження юридичних термінів та дефініцій, в науковій літературі ще залишаються невирішеними питання, пов'язані з їх динамікою та зміною в умовах розвитку правової системи. Потрібно продовжити дослідження взаємодії термінів і дефініцій у контексті змін сучасного законодавства, а також вивчити їх роль у процесі правового інтерпретування.

Таким чином, взаємозв'язок між юридичним терміном і дефініцією є основою для забезпечення чіткості та ефективності правових норм. Правильне використання термінів і їх чітке визначення в дефініціях сприяє правовій визначеності та стабільності правової системи. У той же час, наукові дослідження в цій області повинні продовжуватися, щоб урахувати зміни та розвиток правової практики.

Список використаних джерел:

1. Дашковська О. Правові дефініції як різновид нормативних приписів. *Загальні проблеми правової науки*. 2012 № 3 (70). С. 16-23 URL:
2. Подорожна Т.С. Законодавчі дефініції: поняття, структура, функції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. юр. наук : 12.00.01. Київ, 2009. 16 с.

3. Ткаля О. В. Правова дефініція: поняття, значення та роль в законодавчій практиці *Людина і закон : публічно-правовий вимір : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «VII Прибузькі юридичні читання»* / за ред. С. В. Ківалова, В. О. Тулякова, О. В. Козаченка. Миколаїв 2011. С. 65-67.

Євдокимов Д. А.,
доктор філософії у галузі права,
доцент кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СФЕРИ АДМІНІСТРАТИВНОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В СВІТІ: ДОСВІД США

У західних країнах, наприклад більшості країн Європи, Сполучених Штатах Америки, Канаді, тощо відсутні законодавчі акти, що регулюють відповідальність за правопорушення суто адміністративного характеру. Точніше, не прийнято виокремлювати адміністративні правопорушення в тому сенсі, в якому вони регулюються українським законодавством. Окремі автори зазначають, що більшість країн Європи мають закони «змішаного характеру», тобто такі, в яких поєднуються норми матеріального та процесуального права в сфері адміністративних правопорушень (Німеччина, Швейцарія, Австрія, Італія, Португалія). Проте, нормативне регулювання адміністративної відповідальності найчастіше не відокремлюється від кримінального та кримінально-процесуального законодавства і процес притягнення до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення відбувається на їх основі [1, с. 7].

Більше того, під адміністративними розслідуваннями, наприклад в США, розуміються некримінальні розслідування, пов'язані з неправомірним поведінкою або діями працівників. Кримінальні ж розслідування починаються на основі отримання інформації про злочин, проступок та / або порушення федерального, державного або місцевого кримінального закону. Адміністративні розслідування, на відміну від кримінальних, зазвичай не змагальні за своїм характером, проводяться голвним чином інтерв'ю замість допитів, і не впливають на свободу людини [2].

Крім того, в таких країнах значно відрізняється порядок притягнення особи до адміністративної відповідальності. Далі наведемо приклади на основі федерального та місцевого законодавства Сполучених Штатів Америки.

Як правило, процес розгляду справи про адміністративні правопорушення в цих країнах включає суд як суб'єкта розгляду. Така процедура завжди тягне за собою внесення відомостей про вчинення правопорушення до особової справи громадянина (criminal record). Проте, в окремих штатах США (Юта, Іллінойс)

наразі запроваджено новий порядок за якого суд виключається з адміністративного розслідування за виконання деяких умов. Можна стверджувати, що цей процес відбувається за спрощеною процедурою.

Сам факт порушення особою законодавства є підставою для винесення щодо неї повідомлення про вчинене порушення (Violation Notice, Notice of Violation, далі - Повідомлення). Повідомлення про вчинене порушення означає будь-яке письмове повідомлення від державного органу про порушення закону або постанови, будь то лист, меморандум, юридичне або адміністративне клопотання або інше письмове повідомлення [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**]. Як правило, в ньому одразу зазначаються: 1) передбачуване порушення; 2) дата, час і місце передбачуваного порушення; і 3) які у вас є варіанти щодо оплати штрафу, обов'язкової явки на слухання або можливості ініціювати слухання для оскарження факту вчинення порушення [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**]. Тобто, повідомлення про порушення засвідчує факт вчинення особою правопорушення і є підставою для розгляду справи і подальшої притягнення до відповідальності за адміністративне правопорушення. При цьому, слід відмітити, що винесення такого повідомлення не вимагає особистої присутності особи правопорушника, воно може бути направлене поштою.

Наприклад, в Чикаго, штат Іллінойс, наступна процедура притягнення до відповідальності за правопорушення адміністративного характеру. Коли уповноважена особа визначає, що мало місце порушення законодавства, вона направляє (особисто або поштою) стороні, відповідальній за передбачуване порушення, повідомлення про вчинене порушення, в якому викладаються відомості про підозру у вчиненні правопорушення.

Після цього уповноважена міська служба (наприклад, поліція, Департамент будівництва, вулиць і санітарії, податкова служба, служба охорони здоров'я або побутового обслуговування, тощо) надсилає копію повідомлення про вчинене порушення до Відділу адміністративних слухань (тут і надалі – Відділ) для винесення рішення.

Відділ адміністративних слухань не розслідує, не порушує справу і не підтримує державне обвинувачення по справі. Інші міські департаменти або відділи, уповноважені на захист публічної безпеки, здоров'я і благополуччя населення, можуть подати позов до Відділу на підставі спостережень чи розслідування, проведеного співробітником поліції, міським інспектором або інспектором виконавчої служби. Тому питання стосовно отримання повідомлення про вчинене правопорушення, слід направляти в той відділ, який його видав. На кожному слуханні обов'язково присутня посадова особа, яка керує слуханням (експерт-арбітр). Експерт-арбітр - це ліцензований повірений штату Іллінойс, призначений керівником Відділу для керування слуханням в якості незалежного і неупередженого «судді». Якщо особа проігнорує Повідомлення і не з'явиться на слухання, експерт-арбітр може винести рішення за замовчуванням на підставі поданих доказів. «Рішення за замовчуванням» схоже на постанову судді в тому, що на його підставі може здійснюватися

накладення арешту на власність, утримання частини заробітної плати та / або вплив на кредитні відрахування [Помилка! Джерело посилання не знайдено.].

Ще одним прикладом є місто Спеніш Форк, штат Юта, яке запровадило нову програму для осіб, що порушують місцеві ордонанси (постанови муніципальної влади), що стосується лише окремих категорій адміністративних правопорушень. Ця програма надає громадянам, які отримали Повідомлення про вчинене порушення, можливість сплатити адміністративний збір, а не штраф до суду. Основною метою програми є надання особам, які вчинили порушення, можливість заплатити меншу суму, ніж та, яка була б сплачена після слухання в суді, протягом . Це також змінює тяжкість порушення з кримінального діяння на адміністративне правопорушення, яке не відображається в записах про вчинення особою злочинів (criminal record). В основному такий порядок стосується адміністративних правопорушень щодо тварин, порушення правил паркування і порушення правил зонування. Порушення можуть бути зафіксовані співробітниками поліції або іншими уповноваженими міськими службовцями.

Після отримання Повідомлення особа може сплатити адміністративний збір трьома способами: особисто у відділенні поліції, надіслати поштовим переказом в Департамент поліції або кредитною картою по телефону. На сплату збору відводиться 14 днів з дати порушення, в разі відсутності оплати протягом цього терміну документи передаються для розгляду до місцевого суду. За правопорушення вчинене вперше збір становитиме від 10 до 100 доларів, для повторного правопорушення від 25 до 400 доларів, в залежності від виду проступку [5].

Список використаних джерел:

1. Заросило В.О. Порівняльний аналіз адміністративної діяльності міліції України та поліції зарубіжних країн (Великобританії, США, Канади та Франції) : дис... канд. юрид. наук: 12.00.07; Національна академія внутрішніх справ України. К., 2002. 250 с.
2. Conducting Administrative Investigations: Participant Guide. September 25, 2006. URL: https://www.nps.gov/training/tel/guides/conducting_admin_investigations_pg_20060925.pdf
3. Definition of Violation Notice. Law Insider. URL: <https://www.lawinsider.com/dictionary/violation-notice>
4. The Hearing Process. Administrative Hearings. City of Chicago. URL: https://www.chicago.gov/city/en/depts/ah/supp_info/the_hearing_process.html
5. Administrative Violations. Spanish Fork City. URL: https://www.spanishfork.org/departments/public_safety/administrative_violations.php

Жилін А. Е.,

здобувач Науково-дослідного інституту публічного права

м. Київ, Україна

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ШАХРАЙСТВА У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ БАНКІВСЬКИХ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ: ФОРМУЛЮВАННЯ ДЕФІНІЦІЇ

Слід зазначити, що криміналістична характеристика вважається елементом методики розслідування кримінальних правопорушень. З огляду на зазначене, наголосимо на тому, що вказана наукова категорія має вагоме значення під час проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних заходів.

Як доречно вказує Т. В. Вискарка, «...криміналістична характеристика є відносно новою категорією в сучасній криміналістиці, оскільки перші згадки про неї почалися лише в сімдесятих роках минулого сторіччя. Найбільшого розквіту її дослідження на теренах української науки почалося приблизно з 2010 року. Саме тоді майже всі вчені-криміналісти при висвітленні питань окремих методик розслідування кримінальних правопорушень вважали за необхідне розглянути і вказану складову. Як наслідок, зазначена категорія стала невід’ємною частиною будь-якої окремої методики. Тому вважаємо за потребу дослідити криміналістичну характеристику як елемент методики розслідування шахрайства у сфері використання банківських електронних платежів» [1, с. 106]. Повністю підтримуючи вказану позицію, ми також вбачаємо нагальну необхідність розкрити сутність криміналістичної характеристики визначеного виду шахрайства.

На основі аналізу опитування респондентів (96 %) можна зробити висновок про необхідність розроблення криміналістичної характеристики шахрайства у сфері використання банківських електронних платежів в розрізі докладної побуди кореляційних зв’язків між окремими її елементами, що дозволить працівникам правоохоронних органів ефективно реалізовувати кримінальні провадження досліджуваної категорії.

Як доречно акцентують увагу криміналісти (В. В. Пяковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Самодін), «...одним із найбільш дискусійних в теорії криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень є питання про кількісний і якісний склад елементів, тобто криміналістично значимих ознак, які повинні складати ядро криміналістичної характеристики. До основних елементів криміналістичної характеристики певного виду (групи) кримінальних правопорушень слід віднести тільки елементи, що відрізняються чітким пошуково-розшуковим спрямуванням, й до них належать: – характеристика предмету злочинного посягання (речі матеріального світу, на які спрямоване посягання – гроші, цінності, майно тощо); – типові способи вчинення кримінального правопорушення (складаються зі способів підготовки, безпосереднього вчинення кримінального правопорушення та способів

приховування (маскування) вчинених дій); – типова «слідова картина» події (комплекс матеріальних та ідеальних слідів, що притаманні певному виду (групі) кримінальних правопорушень та певним способам й етапам його вчинення); – характеристика особи підозрюваного (характеризується фізичними, соціально-демографічними даними; чинниками, що мали вплив на формування і здійснення протиправної мети, створення злочинної групи, розподілу ролей між співучасниками тощо); – характеристика особи потерпілого (демографічні дані, відомості про спосіб життя, риси характеру, звички, зв'язки і стосунки, ознаки віктимної поведінки тощо); – мотив та мета вчинення кримінального правопорушення (мотив – це внутрішнє спонукання, рушійна сила вчинку людини, що визначає його зміст і допомагає більш глибоко розкрити психічне ставлення особи до вчиненого; мета – це уявлення про бажаний результат, якого прагне особа, що визначає спрямованість діяння)» [2, с. 580].

В свою чергу, В. О. Малярова акцентує увагу на тому, що ні кримінально-правова, ні кримінологічна, ні інші характеристики злочинів не здатні охопити низку ознак, що мають важливе значення для формування й реалізації криміналістичних методик. Авторка до вказаних ознак відносить наступні: пов'язані з діями, спрямованими на підготовку до вчинення злочину та приховування його слідів, з механізмом слідоутворення тощо. Вони не входять до числа кримінально-правових чи кримінологічних, оскільки не мають правового значення й необхідних змістовних ознак. Відомості, наведені в цих характеристиках, не є однопорядковими й конкуруючими, хоча досить близькі за суттю. Дослідниця робить висновок, що зазначені ознаки призначаються для вирішення різних завдань, є складовими елементами різних систем, тому можуть вивчатися паралельно та в комплексі [3, с. 114].

Підводячи підсумок, зазначимо, що, на нашу думку, криміналістична характеристика – це система взаємопов'язаних даних стосовно криміналістично значимої інформації щодо протиправних діянь окремої категорії, що сприяє їх ефективному розслідуванню завдяки її використанню в проведенні процесуальних дій та розшукових заходів, а також побудові та перевірці версій.

Список використаних джерел:

1. Вискарка Т. В. Криміналістична характеристика як елемент методики розслідування шахрайства у сфері використання банківських електронних платежів. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. Випуск 2. Том 2. С. 105–110.

2. Криміналістика : підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. / В. В. Пясковський та ін. Харків : Право, 2020. 752 с.

3. Малярова В. О. Криміналістична методика: питання співвідношення криміналістичної характеристики з іншими. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Серія Право. Випуск 35. Частина I. Том 3. С. 111–113.

Зайкіна Г. М.,

докторант Науково-дослідного інституту публічного права

м. Київ, Україна

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ МІНІСТЕРСТВА ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ

Одним із головних суб'єктів адміністрування транспортної залізничної галузі є Міністерство інфраструктури України, правовий статус якого в умовах реформування транспортної залізничної галузі потребує наукового аналізу.

Відповідно до Закону України «Про транспорт» від 10 листопада 1994 року № 232/94-ВР державне управління в галузі транспорту здійснюють центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури, місцеві Ради народних депутатів та інші спеціально уповноважені на те органи відповідно до їх компетенції [4].

Згідно чинного українського законодавства, Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику: у сфері автомобільного, залізничного, морського та внутрішнього водного транспорту, надання послуг поштового зв'язку, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері авіаційного транспорту та використання повітряного простору України, туризму та курортів (крім здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туризму та курортів), мультимодальних перевезень, захисту критичної інфраструктури у секторах, за які відповідальне, розвитку, будівництва, реконструкції та модернізації інфраструктури авіаційного, залізничного, морського та внутрішнього водного транспорту, дорожнього господарства, навігаційно-гідрографічного забезпечення судноплавства, торговельного мореплавства, з питань безпеки на авіаційному, автомобільному транспорті загального користування, міському електричному, залізничному, морському та внутрішньому водному транспорті, а також державного нагляду (контролю) за безпекою на авіаційному, автомобільному транспорті загального користування, міському електричному, залізничному, морському та внутрішньому водному транспорті. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України (далі – Мінінфраструктури) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України [3].

Звужуючи наукову направленість до сфери залізничного транспорту, то слід зазначити, що відповідно Закону України «Про залізничний транспорт» від 4 липня 1996 року № 273/96-ВР з метою забезпечення державних і суспільних інтересів, свободи підприємництва і формування ринку транспортних послуг, безпеки перевезень, захисту навколишнього природного середовища Кабінет

Міністрів України визначає умови і порядок організації діяльності залізничного транспорту загального користування, сприяє його пріоритетному розвитку, надає підтримку в задоволенні потреб залізничного транспорту у рухомому складі, матеріально-технічних і паливно-енергетичних ресурсах. Управління процесом перевезень у внутрішньому і міжнародному сполученнях здійснюється централізовано і належить до виключної компетенції АТ "Укрзалізниця". Управління об'єктами державної власності, що не увійшли до статутного капіталу АТ "Укрзалізниця", та його акціями, здійснення державного контролю, регулювання та нагляду за діяльністю залізничного транспорту загального користування провадяться Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, іншими центральними органами виконавчої влади відповідно до закону з урахуванням особливостей, встановлених Законом України "Про особливості утворення акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування" [2].

Відповідно, основними завданнями Мінінфраструктури є у сфері транспорту є забезпечення формування та реалізація цієї державної політики, а також забезпечення технічного регулювання у сфері транспорту [3].

Також повноваження Мінінфраструктури можна визначити відповідно Закону України «Про залізничний транспорт» від 4 липня 1996 року № 273/96-ВР, зокрема:

1) здійснює державний нагляд за безпекою руху поїздів на залізничному транспорті України [2];

2) затверджує плани діяльності і перспективні плани розвитку АТ "Укрзалізниця" [2];

3) виступає посередником між підприємствами залізничного транспорту з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, зокрема, органи управління залізничним транспортом разом з відповідними місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування вирішують питання експлуатації малодіяльних збиткових залізничних дільниць, станцій, а також залізничних під'їзних колій, що перебувають на балансі АТ "Укрзалізниця". У разі неприйняття органами місцевого самоврядування (протягом 6 місяців після звернення залізниці) рішень про компенсацію збитків з місцевих бюджетів або за рахунок підприємств, що обслуговуються цими дільницями, станціями та під'їзними коліями, АТ "Укрзалізниця" за погодженням з центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту має право прийняти рішення про закриття малодіяльних збиткових залізничних дільниць, станцій та залізничних під'їзних колій [2];

4) погоджує запроваджені АТ "Укрзалізниця" тимчасові обмеження щодо перевезень в окремі райони під час стихійного лиха, виникнення інших надзвичайних обставин, скупчення нерозвантажених транспортних засобів у пунктах призначення [2];

5) контролює відшкодування збитків користувачам послуг залізничного транспорту загального користування у разі порушення договірних зобов'язань здійснюється в порядку, що встановлюється Статутом залізниць України [2];

6) здійснює міжнародне співробітництво з організаціями залізничного транспорту іноземних держав, правовий захист з питань залізничного транспорту України та представництво інтересів України у відповідних міжнародних організаціях залізничного транспорту загального користування [2].

Загалом, можна визначити, що правовий статус Міністерства інфраструктури України у сфері управління залізничним транспортом загального користування – це правове становище суб'єкта формування та реалізація державної транспортної політики, що визначається комплексом функціональних завдань, прав та обов'язків щодо забезпечення ефективного та безпечного функціонування залізничного транспорту загального користування в Україні, здійснення нормативно-правового регулювання, контролю за дотриманням законодавства та реалізацією державної політики у цій сфері, та розвитку міжнародного співробітництва у сфері управління залізничним транспортом загального користування.

Основними функціональними завданнями Міністерства інфраструктури України у сфері управління залізничним транспортом загального користування є:

- 1) формування та реалізація державної політики у цій сфері;
- 2) контроль у сфері управління залізничним транспортом загального користування;
- 3) міжнародне співробітництво у сфері управління залізничним транспортом загального користування.

Список використаних джерел:

1. Статут акціонерного товариства «Українська залізниця» затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 р. № 735 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2018 р. № 938). Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/938-2018-п#n647>

2. Про залізничний транспорт: Закон України від 04.07.1996 № 273/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 40. Ст. 183.

3. Про затвердження Положення про Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України: постанова Кабінету Міністрів України від 30 червня 2015 р. № 460. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-2015-п#Text>

4. Про транспорт: Закон України від 10.11.1994 № 232/94-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 51. Ст. 446.

Зубко А. О.,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
докторант Науково-дослідного інституту публічного права
м. Київ, Україна*

КОНФЛІКТОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ПОЛІТИКО-АДМІНІСТРАТИВНИХ ВІДНОСИН ЯК ПЕРЕДУМОВА ДЛЯ ІСНУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Загалом конфліктологічний вимір політико-адміністративних відносин породжений відсутністю стійкості у питаннях забезпечення взаємодії між політичним та адміністративним сегментом влади (як в загальному, так і конкретному значенні). Досить часто політичні суб'єкти прагнуть до досягнення стратегічних цілей, що відображають їхню виборчу програму та підтримку громадськості, тоді як адміністративні актори фокусуються на забезпеченні ефективності виконання поточних завдань та функцій, які можуть не корелювати з наміченими векторами розвитку. Додаткові конфлікти можуть виникати через взаємну недовіру або різні погляди на раціональне використання ресурсів.

Можемо додати, що питання актуальності конфліктологічного виміру постає в ситуаціях, коли є низька політична відповідальність та неякісна адміністративна підзвітність – перевищення службових повноважень, недосконалість та неефективність законодавчої бази, що сприяють «розростанню» корупції [1, с. 252].

Власне через сукупний вияв цих факторів в Україні склалася практика, коли, за умов фактичної відсутності (принаймні з 1993 року) унормованого офіційним актом парламенту визначення «засад» державної політики, політичний курс уряду ґрунтується на посланнях Президента до Верховної Ради про внутрішнє і зовнішнє становище України. Видається зрозумілим, що цими посланнями не може бути повністю компенсовано відсутність легітимного джерела визначення державної політики, позаяк Президент конституційно не наділений такою функцією. Невипадково, що ці послання навіть не обговорюються парламентом, а тільки заслуховуються (п. 8 ст. 85 Конституції України). Та й сам Кабінет Міністрів Конституцією також не зобов'язаний спрямовувати власну програму діяльності на виконання положень послань Президента. Адже вони не мають форми «актів» Президента, котрими уряд повинен керуватися у своїй діяльності [2; 3]. Так чи інакше, але за наведених умов, що фактично склалися, уряд цілком природно вимушений при виробленні стратегічного курсу виконавчої влади виходити з політичного курсу Президента, а відтак, є звичайним виконавцем його політики, тоді як уряд, ґрунтуючись на визначених парламентом «засадах» внутрішньої і зовнішньої політики України, самостійно повинен розробляти напрями реалізації зазначеної політики (що, по суті, і є виробленням стратегічного курсу виконавчої влади щодо її здійснення) і спрямовувати діяльність усіх підлеглих органів на забезпечення ефективності її реалізації [4, с. 131].

Отже, цілком закономірними є твердження В. Солових, що проблема політико-адміністративних відносин виникає на етапах утворення правової, соціальної та інноваційної держави [5, с. 109]. Адже з одного боку, має бути налагодженим ефективний механізм парламентсько-урядової роботи, а з іншого – постає гостро проблема щодо співвідношення політики, як способу або можливості реалізації інтересів громадян, та адміністрації, як форми та методів реалізації політики [5, с. 109]. Зокрема відсутність стійких тенденцій між ними дестабілізує управлінську систему, не дозволяє розвиватися політичній ролі адміністрації, хоч і збільшує її політизацію [6, с. 22]. Причому означене стосується як внутрішнього функціонування кожного із центральних органів державної влади, політико-адміністративних відносин центральних органів між собою та об'єднання їх у цілісну ефективну діяльність верхніх ешелонів державного апарату країни, так і взаємодії центральних органів із регіональними політико-адміністративними структурами державної влади [7, с. 181–182].

Список використаних джерел:

1. Лікарчук Д. С. Політико-адміністративні аспекти модернізації державного управління: конфліктологічний вимір. *Право та державне управління*. 2020. № 4. С. 250–255.
2. Авер'янов В. Український уряд у вимірі конституційно правових вимог. *Вибори і демократія*. 2004. № 2. С. 56–57.
3. Авер'янов В. Уряд у механізмі поділу влади: недосконалість вітчизняної конституційної моделі. *Право України*. 2005. № 4. С. 34–35.
4. Крига А.А. Модель взаємодії законодавчої і виконавчої гілок влади в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 19. С. 130–132.
5. Солових В.П. Політико-адміністративні відносини в контексті сучасної державно-управлінської парадигми: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління. Національна академія державного управління при Президентові України. Харків, 2012. 386 с.
6. Попович Н. Г. Державно-управлінський дискурс у політико-адміністративних відносинах: теоретичні та методологічні засади: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління. Національна академія державного управління при Президентові України. Київ, 2015. 465 с.
7. Токовенко В. В. Оптимізація взаємодії політичного керівництва та державного управління в умовах модернізації політико-адміністративної системи України : дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління: 25.00.01; Національна академія державного управління при Президентові України. Київ, 2004. 375с.

Ільчишин Н. В.,

кандидат юридичних наук,

суддя Восьмого апеляційного адміністративного суду

м. Київ, Україна

ЩОДО ТЕОРЕТИЧНОГО РОЗУМІННЯ ТЕРМІНУ «СУДОВА ПРОЦЕДУРА» В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Однією зі складових комплексної проблеми підвищення ефективності судового захисту прав і свобод людини і громадянина у публічно-правових відносинах є вдосконалення процедурного порядку розгляду справ адміністративними судами, вирішення якої неможливе без визначення змісту судової процедури в адміністративному судочинстві.

Сучасний науковий пошук у напрямку визначення сутності і змісту категорії «судова процедура» необхідно здійснювати із формування саме відповідного категоріально-понятійного апарату. З цією метою слід здійснити семантику термінів «процедура», «правова процедура», «адміністративна процедура» з подальшим в веденням в правовий обіг терміну «судова процедура».

Так, Н. Р. Нижник свого часу акцентувала увагу на тому, що процедури, як і будь-яке об'єктивне правове явище має нормативний і фактичний прояв. З однієї сторони, вони є сукупністю загальноприйнятих і специфічних дій, які визначають послідовність вчинення різних дій і взаємодій між учасниками державно-управлінських відносин чи оформлення будь-яких справ, спрямованих на досягнення певного завершального результату. З іншої сторони, процедури повинні виступати орієнтиром для дій. Критеріями наявності процедурної упорядкованості діяльності є: ясна цільова спрямованість, зорієнтованість на конкретний об'єкт управління, тривалість у часі, послідовність вчинення процедурних дій та їх документальна фіксація [1].

В цьому контексті ми вбачаємо зміст управлінської процедури, але все ж таки вона спрямована на реалізацію належної правової процедури у певних відносинах. В нашому випадку ми ведемо мову про суспільні відносини, які складають предмет адміністративного судочинства, виникають у зв'язку з реалізацією заінтересованими особами права на судовий захист як фізичними, так і юридичними особами, а перегляд справи та оскарження судового рішення пов'язаний із вирішенням питання про законність і обґрунтованість останнього.

У свою чергу, Р.С. Алімов дійшов висновку, що правова (юридична) процедура – це система правових відносин, що складаються в певній послідовності, направлених на досягнення правового результату, який може виражатися у формуванні юридичних норм, утворень або припиненні певних правовідносин (головних для процедури), запобігання правопорушенням, також в інших, правових наслідках [2, с. 20]. В продовження зазначеному, Р.С. Алімов звертає увагу, що будь-які процедури юридичного характеру спрямовані на розв'язання індивідуальних адміністративних справ. Останні є зібранням

юридичних документів, на підставі яких державний орган підтверджує якісь права, обов'язки юридичних і фізичних осіб або факти, дії, події; санкціонує, веде реєстрацію таких фактів, дій або здійснює контроль (нагляд), будь-які перевірки та інші управлінські процедури [2].

Доречно також вказати, що ст. 4 КАС України уведено дефініцію «судовий процес» як правовідносини, що складаються під час здійснення адміністративного судочинства. Зазначене, вбачається, й обумовило наявність точки зору про потребу застосування терміна «адміністративна процедура» стосовно діяльності суб'єктів публічної адміністрації. Так, адміністративною процедурою визначають встановлений законодавством порядок розгляду та вирішення адміністративних справ суб'єктами публічної адміністрації. Тому, судовий процес доцільно розглядати як урегульовані нормами адміністративного процесуального права правовідносини, що виникають між адміністративним судом, сторонами та іншими учасниками адміністративної справи, з приводу розгляду та вирішення цим судом публічно-правових спорів, учасниками яких є, по-перше, суб'єкти державно-владних повноважень, по-друге, фізичні та юридичні особи [3, с. 45–53].

У свою чергу, П.В. Вовк у відповідності до норм чинного законодавства звертає увагу, що судовий процес спрямований на вирішення адміністративної справи і виражається через здійснення операцій з нормами адміністративного процесуального права. Компетенція у сфері захисту прав і свобод засобами адміністративної юстиції покладається на орган державної судової влади – адміністративний суд. Рішення адміністративних судів закріплюються в офіційних актах-документах – постановах, ухвалах, які складаються із дотриманням вимог юридичної техніки [4, с. 92]. Однією зі складових комплексної проблеми підвищення ефективності судового захисту прав і свобод людини і громадянина у публічно-правових відносинах є проблема вдосконалення саме процедурного порядку розгляду справ адміністративними судами тощо.

В дійсності Законом України «Про судоустрій і статус суддів» закріплюється, що судову владу реалізують судді та, у визначених законом випадках, присяжні шляхом здійснення правосуддя у рамках відповідних судових процедур [5]. В той же час, правосуддя в Україні здійснюється виключно судами та відповідно до визначених законом процедур судочинства, у тому числі й у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень [6].

На сьогоднішній день в доктрині адміністративного судочинства сформовано також галузевий підхід до визначення правосуддя в адміністративних справах. Так, монографічному дослідженні «Захист прав, свобод та інтересів громадян в адміністративних судах першої інстанції» визначено наступні ознаки такого правосуддя: здійснення тільки судом, призначенням є вирішення спору про право, врегулювання процедур відправлення процесуальним законодавством, результатом є судові рішення, що

приймається іменем (ім'ям) України і є обов'язковим на всій території України. Крім того, вчений відзначав, що призначенням суду у механізмі держави – бути арбітром у спорах про право [4, с. 40-41].

В продовження належної правової процедури В.С. Стефанюк зазначає, що остання становить собою застосування права судами відповідно до встановлених і санкціонованих державою юридичних принципів і процедур для гарантування та захисту конституційних і особистих прав людини і громадянина, у тому числі й юридичних осіб. Науковець виходить із європейського стандарту щодо концепції процесуальної належної правової процедури, якою є право на справедливий і публічний судовий розгляд справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо прав та обов'язків, що гарантується ст.6 Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 р. [7, с. 32-33]. Виходячи із змісту даної Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 р. можемо дійти висновку, що відповідна правова (судова) процедура щодо розгляду справи у відповідному провадженні закінчується ухваленням судового рішення спрямованого на забезпечення основних прав та свобод людини та громадянина. В цьому контексті судовий процес становить собою єдину стабільну та динамічну систему адміністративного судочинства, а судова процедура має свій прояв у вирішенні певної адміністративної справи та закінчується прийняттям судового рішення, що є процесуальною формою реалізації правосуддя.

У свою чергу Ю. Л. Шеренін досліджуючи процесуальні форми перегляду судових рішень адміністративними судами, звертає увагу, що належна процедура, що здійснюється у межах реалізації судової адміністративної юрисдикції встановлена відповідними процесуальними нормами, якими визначається порядок і умови реалізації повноважень адміністративного суду, учасників судового адміністративного процесу. Саме сукупність процесуальних норм, якими вичерпно і послідовно регламентовано порядок реалізації судової адміністративної юрисдикції, являє собою юридичну конструкцію – процесуальну форму реалізації адміністративного судочинства, що собою й становить судову процедуру [8, с. 23].

Г. В. Фазикош у своїй науковій праці звертає увагу, що реалізації судової влади здійснюється на підставі прийняття судового рішення, яким судова справа вирішується по суті і яке є структурним компонентом відповідного судочинства як процесуальної форми реалізації правосуддя. На основі цих висновків автор формулює власне визначення поняття судового рішення, як акту реалізації судової влади, постановлений у формі процесуального акта-документа в межах самостійної (автономної) судової процедури, яким справа вирішується по суті і який є частиною правопорядку в державі [9, с. 7–8].

Доречно також вказати, що рішення суду, відповідно до позиції Верховного Суду України, становить собою найважливіший акт правосуддя, яке покликане забезпечити захист гарантованих Конституцією України прав і свобод людини

та здійснення проголошеного Основним Законом України принципу верховенства права [10].

Я.П Синицька на підставі аналізу норм чинного законодавства та наукових позицій вчених дійшла висновку, що судове рішення в адміністративному судочинстві – це найважливіший акт правосуддя, який вирішує адміністративну справу по суті і є процесуальним актом, що має державно-обов'язковий, індивідуально-конкретний характер із застосування норм права до встановлених у судовому розгляді фактів і правовідносин, ухвалений судом іменем України у передбаченому законом процесуальному порядку з дотриманням принципів адміністративного судочинства й спрямований на захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень [11, с. 174].

В кінцевому підсумку можемо дійти висновку, що судова процедура в адміністративному судочинстві спрямована на ухвалення судового рішення, яким закінчується розгляд справи в адміністративному суді з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

Список використаних джерел:

1. Нижник Н. Р. Правовое регулирование государственно-управленческих отношений : автореф. дис. доктора юрид. наук : 12.00.02. М., 1992. 44 с.
2. Алімов Р.С. Процедури в адміністративному праві України: теорія і практика : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2002. 198 с.
3. Комзюк А. Т., Бевзенко В. М., Мельник Р. С. Адміністративний процес України : навч. посіб. Київ : Прецедент, 2007. 531с.
4. Вовк П.В. захист прав, свобод та інтересів громадян в адміністративних судах першої інстанції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2009. 202 с.
5. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1402-19>.
6. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2747-15>.
7. Стефанюк В. С. Судовий адміністративний процес : монографія. Харків : Фірма «Консум», 2003. 464 с.
8. Шеренін Ю. Л. Процесуальні форми перегляду судових рішень адміністративними судами : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2012. 191 с.
9. Фазикош Г. В. Судове рішення в цивільному судочинстві : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2008. 19 с.
10. Про судові рішення у цивільній справі : Постанова Верховного суду України від 18.12.2009 № 14. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0014700-09>.
11. Синицька Я.П. Судові рішення в адміністративному судочинстві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2014. 198 с.

Камишанський О. Ю.,

кандидат юридичних наук,

декан факультету підготовки фахівців для

підрозділів поліції превентивної діяльності

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ СЛУЖБИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Революція Гідності стала визначальним моментом національної історії. Вона не лише змінила політичний курс України, а й призвела до кардинальних змін у правоохоронній системі. До Революції Гідності МВС України, як центральний орган виконавчої влади, було тісно пов'язане з правлячим режимом. Правоохоронні органи використовувалися для придушення протестів, захисту інтересів влади та переслідування політичних опонентів. Це призвело до того, що правоохоронні органи втратили довіру населення й почали вважати їх інструментом політичного тиску.

Натомість, у післяреволюційний період за підтримки міжнародних партнерів в Україні було проведено низку реформ, спрямованих на перетворення Міністерства внутрішніх справ у демократичний правоохоронний орган. Так, було проведено кадрові зміни, впроваджено нові стандарти професійної підготовки та етики, а також реформовано систему контролю за діяльністю правоохоронців. В результаті таких реформ було утворено Національну поліцію України, як концептуально новий орган, більш відкритий і прозорий для суспільства та відповідальний перед законом і громадянами. Це дозволило поступово виправити ситуацію на краще у частині рівня суспільної довіри, збільшити ефективність протидії злочинності та забезпечити прозорість і відкритість поліцейської діяльності.

Однак, досі лишаються нереалізованими окремі завдання, спрямовані на те, щоб Національна поліція стала повністю демократичною правоохоронною інституцією. Для цього необхідно успішно завершити процеси, спрямовані на підвищення рівня професіоналізму поліцейських, а також уточнення правової регламентації служби в поліції.

Переходячи до визначення поняття «служба в поліції» варто зауважити, що науковцями часто підіймалося питання про те, чи є служба в поліції окремим видом державної служби, або дія Закону України «Про державну службу» [1] поширюється на поліцейських також. В цьому аспекті О.М. Солоненко зазначає, що служба в поліції віднесена спеціальним законом до державної служби, але не є окремим видом останньої, а являється однією з правових форм її реалізації. Дія закону про державну службу поширюється на поліцейських як особливих суб'єктів конституційних, адміністративних та інших правовідносин. Служба в поліції для поліцейського є правовою формою реалізації державної служби. Вчений констатує, що служба в поліції – це державна служба особливого та

безперервного характеру зі спеціальними умовами, яка функціонує в інтересах держави і суспільства, є публічною, політично неупередженою, професійною діяльністю поліцейських із практичного виконання визначених функцій з метою реалізації виконання поставлених завдань з використанням наданих поліції повноважень» [2, с. 218].

Також, у статті 59 Закону України «Про Національну поліцію» закріплено, що служба в поліції є державною службою особливого характеру...[3]. З викладеного випливає, що державна служба може носити особливий характер, тобто відрізнятися від загальної (цивільної) державної служби, мати іншу форму, прояв, що стосується служби в поліції зокрема.

Інша позиція наведена у роботі Р.Г. Ботвінова, який використовує поняття «публічна служба в поліції» та «публічна служба в органах внутрішніх справ». Під останньою він розуміє нормативно встановлений та структурно оформлений механізм професійного забезпечення реалізації правоохоронних функцій держави [4, с. 97]. З наведеною позицією складно погодитись, враховуючи те, що більш коректним тут було б використання поняття «державна служба в поліції».

Крім цього, Р.Г. Ботвінов наводить ознаки служби в органах МВС, які є властивими публічній службі у цілому: а) є специфічним видом предметної діяльності людини, яка реалізується в інтересах забезпечення життєдіяльності суспільства; б) держава визначає межі, форми та методи здійснення даної діяльності; в) така служба є професійною діяльністю, тобто трудовою діяльністю, яка передбачає деяку ступінь підготовки, наявності професійних знань, умінь та навичок; г) зазначена діяльність передбачає заміщення службовцем державної посади у відповідності до штатного розпису державного органу, який визначає правовий статус; г) реалізація компетенції органів внутрішніх справ відбувається у межах діяльності такої служби; д) діяльність полягає у виконанні повноважень органу державної влади й посадових обов'язків, які мають специфічний характер; е) здійснюється за грошову винагороду у відповідності до специфіки оплати даної категорії службовців; є) взаємовідносини базуються між співробітниками на принципах підпорядкування та владної ієрархії; ж) держава визначає правовий статус співробітників та порядок проходження служби [4, с. 96].

Знову переходячи до нормативно-правового закріплення служби в поліції, зауважимо, що за ч. 1 статті 59 Закону «Про Національну поліцію», служба в поліції є державною службою особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень» [3].

З цього випливає, що незважаючи на те, що служба в поліції має свою специфіку (особливий характер), вона є формою державної служби, а службова діяльність поліцейських пов'язана з виконанням завдань, покладених на Національну поліцію України (забезпечення публічної безпеки і порядку; охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидія злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [3]). При цьому Д.Л. Лемеш відносить до

основних особливостей служби в поліції саме наділення поліцейських державно-владними повноваженнями, а також можливістю поліцейського як суб'єкта владних повноважень нав'язувати іншим учасникам суспільних відносин свою волю [5, с. 21].

Інший погляд на особливості служби в поліції наводить О.М. Солоненко. Останній вважає, що особливості служби в поліції полягають в її умовах. Саме це виокремлює її з державної служби. До них він відносить: а) поліцейські несуть службу у святкові та вихідні дні; б) служба може відбуватися позмінно; в) служба має нерівномірний графік; г) можлива служба в нічний час [2, с. 213].

Крім того, з огляду на безпосередню участь поліції особливого призначення у бойових діях та виконанням поліцією завдань з оборони України, ми вважаємо за доцільне віднести до особливостей служби в поліції її виражений мілітаризований характер.

В якості підсумку потрібно зазначити про те, що попри різні підходи до розуміння служби в поліції, її не можна розглядати окремо від інституту державної служби. Тут варто погодитись із О.М. Солоненком у тому, що згідно ч. 2 статті 38 та п. 12 ч. 1 статті 92 Конституції України, виключно законами України визначаються основні засади функціонування інституту державної служби, а державна служба є єдиною за своєю сутністю. З викладеного випливає, що інститут державної служби єдиний та врегульований у цілому Законом України «Про державну службу» [1]. У свою чергу, особливості служби в деяких органах державної влади, зокрема і Національній поліції України, регламентовані спеціальними законами.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. Відомості Верховної Ради України від 22.01.2016. № 4. с. 60. ст. 43
2. Солоненко О.М. Служба в поліції як державна служба особливого характеру. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 2. С. 212-223.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України від 09.10.2015. № 40-41. с. 1970, ст. 379.
4. Ботвінов Р. Публічна служба в Національній поліції України: нормативно-правова колізія. Державне управління та місцеве самоврядування. 2017. Вип. 2. С. 94-100.
5. Лемеш Д.Л. Адміністративно-правовий статус працівників поліції в Україні: дис. к.ю.н.: 12.00.07. Київ, 2016. 202 с.

*Качмарський І. О.,
здобувач ПВНЗ Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ, Україна*

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛІЗАЦІЇ: ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Підвищення рівня правової культури та правосвідомості суспільства через системне правове виховання залишається актуальним завданням. Важливо чітко визначити цілі та завдання правового виховання в житті суспільства, розробити оптимальні форми та методи правового впливу, а також забезпечити ефективну взаємодію державних органів і громадянського суспільства для реалізації стратегічних завдань у цій сфері.

Хоча в юридичній літературі термін «правове виховання» часто вживається без додаткових роз'яснень, його детальне розкриття сприяє глибшому розумінню структурних і змістовних особливостей цього процесу та методів його реалізації.

Наразі переважає точка зору дослідників, згідно з якою сутність правового виховання визначається через категорію діяльності. Цей підхід може бути поданий як у надто детальному викладі, що частково розмиває смислове навантаження поняття, так і у стислому правознавчому сенсі. Як приклад розгорнутої форми, можна навести визначення: «Правове виховання – це цілеспрямована, послідовна, систематична діяльність держави та її органів, а також громадських об'єднань і організацій, спрямована на формування певної системи правових знань, вмінь і навичок, правового мислення та почуттів – почуття законності, поваги до права і закону, а також тих соціальних цінностей, які регулюються та охороняються правовими нормами» [1, с. 97]. У стислому визначенні правове виховання характеризують як «цілеспрямовану систематичну діяльність із формування правової свідомості, правової культури і правової поведінки» [2, с. 128]. Вважаємо, що підхід, який розглядає сутність правового виховання через категорію діяльності, є досить корисним, оскільки він дозволяє підкреслити, що правове виховання – це процес, спрямований на формування системи правових знань, навичок, мислення та почуттів, що забезпечують формування правової культури. Детальне визначення, яке розглядає роль держави, громадських об'єднань і організацій, допомагає охопити всі аспекти цього процесу, хоча іноді воно може бути занадто розгорнутим і трохи розмивати основний зміст поняття. З іншого боку, стислий підхід дає змогу швидко охопити головні елементи правового виховання, проте може не враховувати всіх нюансів. Загалом, ми підтримуємо ідею, що ефективно правове виховання повинно розглядатися як цілеспрямована і систематична діяльність, спрямована на формування правової свідомості, культури і поведінки, при цьому важливо враховувати багатовимірний характер цього процесу.

Слід зазначити, що правове виховання можна розглядати як комплексний, цілеспрямований, безперервний і всеохоплюючий вплив на формування індивідуальної правосвідомості, що сприяє розвитку правової культури особи. Такий підхід забезпечує досягнення рівня правової культури, який дозволяє всім

суб'єктам безконфліктно реалізовувати свої права і обов'язки у різних правовідносинах, сприяючи загальному суспільному розвитку. Реалізація цього процесу повинна здійснюватися з урахуванням актуальних реалій суспільного життя та перспектив його розвитку [3, с. 44]. Важливим аспектом є інтеграція правового виховання у систему освіти на всіх рівнях, що дозволить за допомогою сучасних методів навчання формувати критичне мислення та здатність аналізувати правову інформацію. Не менш вагомим є розвиток інформаційних кампаній, тренінгів та практичних заходів, спрямованих на підвищення правової свідомості громадян. Партнерство між державними органами, громадськими організаціями та приватним сектором створює умови для реалізації інноваційних підходів і сприяє більш ефективному впровадженню правових знань у повсякденне життя. Тому, правове виховання виступає важливим чинником для побудови стабільного, справедливого та прогресивного суспільства, здатного адекватно реагувати на сучасні виклики та сприяти безконфліктній реалізації прав і обов'язків усіма суб'єктами суспільних відносин.

Правове виховання є багатоплановою діяльністю, яка охоплює такі аспекти: діяльність юристів і юридичних установ, взаємодію численних державних органів, громадських організацій, трудових, навчальних колективів, громадян, правовий вплив яких є процесом донесення до свідомості особи певної суми правових знань, формування у неї правових переконань, настанов щодо цілеспрямованої соціально корисної дії. Цей процес виступає однією з форм педагогічної діяльності, яка базується на переконанні, просвітництві та вихованні, спрямованих на формування у громадян правосвідомості, відповідної системи цінностей і моделей поведінки, що відповідають потребам суспільного розвитку [4, с.9-14]. Тому, відзначаємо, – ефективність правового виховання визначається низкою об'єктивних і суб'єктивних факторів. До об'єктивних факторів належать історично сформовані уявлення суспільства про державу і право, ціннісно-правові орієнтири, що базуються на національних правових традиціях та ідеології. У цьому контексті вдосконалення форм, методів і засобів правового виховання відбувається на основі вже існуючої системи знань і правових уявлень, а також морально-ціннісної парадигми сучасного українського суспільства, що змінюється в умовах соціокультурних трансформацій.

За думкою дослідниці О. Попової, головна мета правового виховання полягає у формуванні високого рівня правової обізнаності серед громадськості. Це передбачає надання необхідних знань з права кожній людині і суспільству в цілому, що є життєво важливими, а також навчання дотриманню правових норм, законів та інших приписів. Такий підхід сприяє забезпеченню правомірної поведінки всіх суб'єктів у правовій сфері, оскільки, маючи належну правову обізнаність про свої права, обов'язки та юридичну відповідальність, кожна особа зможе ефективно захищати себе від неправомірних дій інших учасників суспільно-правових відносин [5, с. 39]. Надання необхідних знань з права кожній особі дозволяє людям усвідомлено виконувати свої обов'язки, а також грамотно захищати свої інтереси в умовах взаємодії з іншими учасниками суспільно-правових відносин. Крім того, навчання дотриманню правових норм і законів сприяє формуванню культури,

заснованої на принципах справедливості та законності, що є основою стабільного і безконфліктного суспільства.

Отож, зазначаємо, що основні завдання правового виховання полягають у систематичному формуванні правових знань, навичок, мислення та почуттів, які відповідають як поточним реаліям, так і перспективам розвитку. Серед них особливе місце займає інтеграція правового виховання у систему освіти на всіх рівнях, що дозволяє за допомогою сучасних методів навчання формувати критичне мислення та здатність аналізувати правову інформацію. Також важливими завданнями є організація інформаційних кампаній, тренінгів та практичних заходів для підвищення правової свідомості громадян, а також налагодження партнерства між державними органами, громадськими організаціями та приватним сектором для впровадження інноваційних підходів до правового впливу.

Ефективне правове виховання базується на врахуванні історично сформованих уявлень суспільства про право та державу, морально-ціннісної парадигми, а також на адаптації до соціокультурних трансформацій. Це дозволяє постійно вдосконалювати форми, методи та засоби правового впливу і забезпечувати безконфліктну реалізацію прав і обов'язків, що є ключовим чинником стабільного, справедливого та прогресивного розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Котюк В. О. Загальна теорія держави і права : навч. посібник. Київ. : Атіка, 2005. 592 с.
2. Овчиннікова А. П. Цінності культури та цивілізація. Одеса. : Юрид. л-ра, 2010. 288 с.
3. Пунько О.В. Правове виховання як основний чинник формування правової культури особи в умовах розбудови правової держави України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Випуск 27. Том 1. С. 42-46.
4. Менюк О.А. Формування правової культури підприємця: теоретичні та прикладні аспекти. Київ. : Оріяни, 2001. 172 с.
5. Попова О. В. Правове виховання як важливий елемент у формуванні засад суспільного життя, значення та правові аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 8. 2010. С. 37-39.

Кашиперська Т. Ц.,
кандидат юридичних наук,
суддя Київського апеляційного суду
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ГРОМАДЯН НА ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ

Звернення до суду відповідного суб'єкта, якому законом надано таке право, на захист прав, свобод чи інтересів є однобічним процесуальним за змістом волевиявленням, метою якого є відкриття провадження у справі і виникнення процесуальної діяльності, яка буде спрямована на розгляд і вирішення цивільної справи [1, с. 537].

Попри те, що право на звернення до суду є конституційним, гарантується державою і належить всім фізичним та юридичним особам, воно повинно мати свої певні умови здійснення, свою систему координат, щоб залишатися правовим явищем. Мають бути дотримані певні умови для того, щоб виникли процесуальні правовідносини щодо відкриття провадження у справі між особою, яка звертається до суду, і судом – передумови здійснення права на пред'явлення заяви, практичне значення яких полягає у тому, що, якщо відсутність однієї з них з'ясовується при поданні заяви, суддя зобов'язаний відмовити у відкритті провадження у справі. При цьому відмова у відкритті провадження у справі перешкоджає повторному зверненню до суду з такою ж самою заявою [2, с. 58].

Отже, можливість здійснення права на звернення до суду залежить від наявності або відсутності певних передумов, які в юридичній літературі розглядаються як коло встановлених законом обов'язкових обставин, з наявністю або відсутністю яких у особи виникає право на подання до суду відповідної заяви. При цьому передумови права на звернення до суду повинні існувати не тільки на момент подання заяви до суду, але й протягом розгляду справи. Зникнення будь-якої з передумов, на основі якої виникло право на подання до суду заяви, під час розгляду справи є перешкодою для продовження її розгляду [3, с. 64].

В юридичній літературі передумови права на звернення до суду із заявою класично поділяють на:

1) суб'єктивні, які належать до особистості суб'єктів справи. До суб'єктивних передумов належать:

а) *цивільна процесуальна правоздатність*. Оскільки всі фізичні особи набувають процесуальної правоздатності з моменту народження і не можуть бути її позбавлені, а відповідно і здатності звернення до суду за судовим захистом, то в судовій практиці питання щодо процесуальної правоздатності може виникати тільки стосовно організацій. Процесуальна правоздатність організацій залежить від того, чи є організація юридичною особою;

б) *процесуальна заінтересованість особи*. За загальним правилом звертатися до суду можна лише за захистом своїх порушених, невизнаних або

оспорюваних прав, свобод та інтересів. Із цього положення ст. 3 ЦПК України випливає наявність заінтересованості особи в судовому захисті. Щодо заінтересованості осіб, які звертаються до суду за захистом прав, свобод та інтересів іншої особи, або державних чи суспільних інтересів, то їх заінтересованість має службовий характер і обумовлена їх правовим становищем;

2) об'єктивні передумови, що пов'язані з характером предмета, який підлягає внесенню на розгляд суду. Об'єктивні передумови права на звернення до суду, у свою чергу, розподіляються на:

2.1) *позитивні передумови*, наявність яких необхідна для здійснення права на звернення до суду, як-от: а) правовий характер справи; б) віднесення справи до юрисдикції загальних судів;

б) *негативні передумови* – передумови, відсутністю яких закон пов'язує можливість звернення до суду, як-от: а) відсутність такого, що набрало законної сили, рішення чи ухвали суду про закриття провадження у справі у зв'язку з відмовою позивача від позову або укладенням мирової угоди сторін у спорі між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав; б) відсутність у провадженні цього чи іншого суду справи зі спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав; в) відсутність рішення третейського суду, прийнятого в межах його компетенції, щодо спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, за винятком випадків, коли суд відмовив у видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду або скасував рішення третейського суду і розгляд справи в тому ж третейському суді виявився неможливим; г) відсутність недопустимості правонаступництва у спірних правовідносинах після смерті фізичної особи, а також у зв'язку з ліквідацією юридичної особи, які є однією із сторін у справі [1, с. 537–538].

Виходячи з особливостей окремого провадження як непозовного виду цивільного судочинства, а також специфіки матеріально-правового регулювання сімейних правовідносин, вбачається, що *передумови* права на подання до суду заяви про встановлення фактів, що мають значення для охорони сімейних прав та інтересів, за колом цивільних справах, для відкриття провадження у яких необхідним є дотримання зазначених передумов, можна поділити на:

1) *загальні передумови*, дотримання яких є необхідним для звернення до суду із будь-якою заявою (позовною заявою), що буде підставою для відкриття провадження у справі;

2) *спеціальні передумови* звернення до суду із заявою про відкриття окремого провадження у справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення;

3) *особливі передумови* звернення до суду із заявою про відкриття окремого провадження у справах про встановлення фактів, що мають значення для охорони сімейних прав та інтересів, які є індивідуальними для кожної конкретної справи, та обумовлюються особливостями правового регулювання відповідних матеріальних правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Курс цивільного процесу : [підруч.] / [В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін.] ; за ред. В. В. Комарова. Х. : Право, 2011. 1352 с.
2. Нікітенко Р. С. Окреме провадження у справах про розірвання шлюбу : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. К., 2014. – 193 с.
3. Німак М. О. Окреме провадження у справах, що виникають із шлюбних правовідносин : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Л., 2012. 221 с.

Коба В. Б.,

*здобувач Науково-дослідного інституту публічного права
м. Київ, Україна*

ПРИВОДИ І ПІДСТАВИ ДЛЯ ВІДКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ШАХРАЙСТВА У СФЕРІ Е-КОМЕРЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Згідно ст. 214 КПК України, слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування у разі: а) надходження заяви про обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення; б) надходження повідомлення про обставини, що можуть свідчити про вчинення правопорушення; в) самостійного виявлення слідчим чи прокурором з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення. Слідчий, який здійснюватиме досудове розслідування, визначається керівником органу досудового розслідування. У науковій літературі ці джерела називають приводами для початку кримінального провадження.

Втім, не дивлячись на те, що у чинному КПК ані приводи, ані підстави прямо не вказані, це все одно стає підґрунтям для низки дискусій у цьому напрямі. Ряд науковців вважає, що формально вони залишилися і навіть акцентують увагу на численних спробах виділити ознаки приводу, серед яких наступні: 1) він повинен бути актом вольової дії особи, що містить дані про ознаки злочину, адресованим уповноваженим суб'єктам кримінального провадження, чи вольовим актом уповноваженого суб'єкту, спрямованим на виявлення ознак злочину в ході реалізації ним своїх функцій; 2) передбачатися кримінально-процесуальним законом; 3) містити достатні дані, що вказують на ознаки злочину чи містити обставини, що можуть свідчити про вчинення

кримінального правопорушення (за КПК України 2012 р.); 4) мати визначену Законом процесуальну форму (якщо вона встановлена); 5) являти юридичний факт, що породжує кримінально-процесуальні правовідносини; 6) бути початком кримінально-процесуальної діяльності [1, с. 96].

Грунтуючись на таких критеріях, В.Г. Дрозд надає більш розширений перелік приводів, аніж вказаний у КПК, зокрема: на її думку, приводами до початку кримінального провадження є:

- заяви про вчинене кримінальне правопорушення, які можуть бути усними або письмовими (заяви можуть надійти від фізичних і юридичних осіб);

- повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення, якими можуть бути: а) повідомлення підприємств, установ, організацій і посадових осіб; б) повідомлення представників влади, громадськості або окремих громадян, які затримали підозрювану особу, відповідно до ч. 2 ст. 207 КПК України; в) повідомлення в засобах масової інформації;

- самостійне виявлення слідчим із будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, у тому числі під час досудового розслідування;

- самостійне виявлення прокурором із будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зокрема за результатами перевірки в порядку нагляду, у тому числі під час здійснення нагляду за додержанням і застосуванням законів;

- самостійно виявлені посадовою особою правоохоронних і контролюючих державних органів факти вчинення чи підготовки до вчинення кримінальних правопорушень [2, с. 271].

Слід зауважити, що більшість учених саме з наявністю підстав пов'язують момент початку розслідування. Зокрема, підстави до початку досудового розслідування законодавець визначив як «обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення». До того ж, Н.В. Глинська, Л.М. Лобойко і О.І. Марочкін наголошують, що підстави до початку розслідування хоч до внесення до ЄРДР, хоч після цього мають бути. Підходи до визначення їх наявності й у тому і в іншому випадку є однаковими. Оскільки встановлювати підстави до початку досудового розслідування за допомогою матеріальних засобів пізнання заборонено Законом, то ці підстави варто «шукати» винятково у первинних відомостях про діяння, а не про «кримінальне правопорушення» [3, с. 130].

У цьому аспекті актуально було б говорити про те, що одні й ті самі ознаки бувають властиві як злочинному, так і незлочинному діянню. Так, одні й ті самі дані про протиправне діяння можуть мати різну кримінально-правову кваліфікацію. Наприклад, незаконні дії з використання платіжних карток, інших засобів доступу до банківських рахунків та електронних грошей можуть виникнути внаслідок викрадення картки, отримання її за допомогою підроблених документів, використання підробленої платіжної картки за допомогою певних комп'ютерних технологій, зловживання повноваженнями відповідальних працівників кредитнофінансових установ, втручання в роботу

систем або цілої комп'ютерної мережі тощо. Таким чином, як вірно наголошують В.І. Завидняк і Н.Л. Пушина, зробити навіть припущення про те, що мало місце кримінальне правопорушення з використанням комп'ютерних технологій, на основі однієї будь-якої ознаки особи, яка вносить відомості до ЄРДР, досить проблематично. Тому навіть для попередньої кваліфікації кримінального правопорушення в процесі внесення відомостей до ЄРДР необхідна наявність низки ознак, які будуть свідчити про можливе вчинення злочинного діяння [4, с. 199].

У контексті даної проблематики О.А. Самойленко визначила джерела, які надають змогу отримати офіційні відомості, що підтверджують або спростовують інформацію про факт вчинення протиправних дій у кіберпросторі:

1) державні органи (мають контрольні та ліцензійні функції та можуть надати копії документів про діяльність підприємств, установ та організацій, виявлені порушення процесів, що контролюється державою);

2) громадські об'єднання/організації (можуть надати офіційні аналітичні огляди; статистичні дані, повідомити щодо виявлення факту вчинення злочинів), наприклад, Інтернет асоціація України, Всеукраїнська громадська організація «Всеукраїнське агентство з авторських та суміжних прав», Державна організація «Українське агентство з авторських та суміжних прав», Асоціація «Телекомунікаційна палата України» тощо;

3) суб'єкт господарювання (оператори та провайдери) у сфері зв'язку та телекомунікацій (може документально підтвердити реєстраційні і технічні відомості, що надають змогу ідентифікувати власника, розробника, адміністратора інтернет-ресурсу, факт надання послуг зв'язку конкретному користувачу/відправнику/отримувачу в конкретну дату та час, надання послуг хостингу, надати відомості про фінансово-господарську діяльність, технічні аспекти функціонування мережі тощо);

4) комерційні банківські установи, суб'єкти господарювання у сфері платіжних систем (можуть документально підтвердити рух (обіг) коштів на рахунках підприємств, установ і організацій, окремих громадян, поточні та депозитні рахунки, надати інформацію про штат співробітників та інше);

5) ЗМІ (можуть підтвердити документально факт реклами, оголошення, динаміку розвитку ринку товарів і послуг, проведення офіційних заходів (виступів, спортивних заходів, ярмарків і аукціонів); надати результати журналістських розслідувань) та ін. [5, с. 145-146].

Отже, для прийняття рішення про відкриття кримінального провадження щодо шахрайства у сфері е-комерції, слід ретельно проаналізувати джерела отримання інформації, які повинні бути достовірними та оформлені згідно вимог Закону. До того ж, важливим є виокремлення ознак цивільно-правового делікту від ознак шахрайства.

Список використаних джерел:

1. Погорецький М.А. Початок досудового розслідування: окремі проблемні питання. *Вісник кримінального судочинства*. № 1. 2015. С. 93-103.

2. Дрозд В.Г. Окремі питання регламентації початку досудового розслідування в умовах проведення правової реформи. *Підприємство, господарство і право*. № 12. 2017. С. 268-272.

3. Глинська Н.В., Лобойко Л.М., Марочкін О.І. Концептуальні основи побудови сучасного кримінального процесу України : монографія: за заг. ред. О.Г. Шило. Харків: НДІ ВПЗ ім. акад. В.В. Сташиса НАПрНУ, 2016. 264 с.

4. Завидняк В.І., Пушина Н.Л. Особливості початкового етапу досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у сфері господарської діяльності з використанням комп'ютерних технологій. *Порівняльно-аналітичне право*. № 2. 2020. С. 198-201.

5. Самойленко О.А. До питання оцінки слідчим матеріалів первинної перевірки оперативної інформації про злочин, вчинений у кіберпросторі. *Науковий юридичний журнал*. № 7. 2019. С. 145-151.

Константинов Д. В.,

здобувач Науково-дослідного інституту публічного права

м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

За загальним правилом, можливість суб'єкта бути учасником адміністративно-правових відносин визначається через категорію адміністративної правосуб'єктності. При цьому як у теорії права, так і в окремих юридичних науках не існує єдності в поглядах щодо змісту даного терміну [1].

Уточнимо, що в енциклопедичному юридичному словнику «правосуб'єктність» визначено як наявність у фізичних і юридичних осіб правоздатності і дієздатності. Тобто бути здатними своїми діями набувати прав і створювати для себе юридичні обов'язки, а також нести відповідальність за скоєні правопорушення [2, с. 328].

Хоч в різних юридичних системах існують різні підходи до розуміння «правосуб'єктності», в основному її зміст збігається. Наприклад, німецька юридична доктрина ототожнює правосуб'єктність і правоздатність, тобто здатність особи мати права та обов'язки. У французькій юридичній традиції поняття правосуб'єктності включає в себе правоздатність та дієздатність, тобто здатність особи мати права та обов'язки та здійснювати їх [3, с.131]. Проте, незалежно від різних підходів, які можуть існувати в юридичних системах, важливо розуміти, що суб'єкти права мають права та обов'язки відповідно до закону, вони також є особами, які можуть (а у випадках, визначених у законі –

зобов'язані) діяти в публічній сфері і на публічне благо та на яких поширюються правові наслідки їх дій та бездіяльності.

Таким чином, правосуб'єктність – це стан приналежності до правової системи, присутності в ній у якості повноправного учасника, можливості користуватися ресурсами цієї системи, отримати від неї захист. Він формується не сам собою, джерелом виникнення цього стану, цієї властивості виступає діючий правопорядок, система юридичних норм. Щоби ця «невід'ємна властивість» з'явилась, виникла – особі необхідне відповідне визнання зі сторони законодавця [3, с. 132]. Зазначене стосується як фізичної особи, так і юридичної без розрізнення галузевої приналежності.

Однак, хоч формально суб'єкти адміністративно-правових відносин без владних повноважень між собою є рівними у правосуб'єктному зв'язку з державою, проте така рівність стосується тільки правоздатності (припускається, що кожен суб'єкт маючи можливість мати права відповідно до існуючих норм може ними скористатися). Своєю чергою, як вірно зазначили О. Донченко та Т. Грекул-Ковалик «правосуб'єктність не передбачає однакового обсягу окремих прав, обов'язків або відповідальності, а також не передбачає однакового обсягу їх суб'єктивної дієздатності. Останнє означає не законодавче обмеження їх дієздатності, а лише залежність дієздатності особи від ступеня зрілості її правової волі, свідомості та інших факторів» [3, с. 133]. Тобто зі вказаного можна припустити, що юридична і фізична особа є рівними тільки в якості абстрактного суб'єкта права. Правова можливість своїми діями реалізовувати надані права та виконувати обов'язки унеможливорює їхню рівність.

Отже, адміністративна правосуб'єктність суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту апріорі не є статичним правовим явищем, що має чіткі рамки сутнісного змісту. Для кожного суб'єкта притаманним є той її обсяг, що визначений адміністративними нормами. Зокрема для органів публічної адміністрації він чіткий та зрозумілий (за ідеальною моделлю функціонування правового режиму врегулювання суспільних відносин у цій сфері), а щодо інших суб'єктів – має місце варіативність загальних, спеціальних та специфічних ознак, що притаманні їм як учасникам саме фізкультурно-спортивних відносин.

Список використаних джерел:

1. Kurko O. Procedural legal capacity of the parties to a dispute: theoretical legal analysis. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2022. № 10. P. 78–84.
2. Юридичний словник. За редакцією В. Г. Глнчаренка. Форум, 2006. 473 с.
3. Донченко О., Грекул-Ковалик Т. Правосуб'єктність як формальна властивість суб'єкта права. *Юридичний вісник*, 2022. № 2. С. 131-138. URL: <http://yuv.onua.edu.ua/index.php/yuv/article/view/2331/2623>

Котелюх М. О.,
кандидат юридичних наук
м. Київ, Україна

ПРОГАЛИНИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Регулювання правопорядку за допомогою норм права є комплексним процесом, спрямованим на забезпечення стабільності та упорядкованості суспільних відносин. Однак недостатня ефективність нормотворчого процесу, наявність прогалин і суперечностей у чинному законодавстві негативно впливають на правозастосовну діяльність суб'єктів, що забезпечують законність і правопорядок в Україні, зокрема правоохоронних органів і судів, що, в свою чергу, сприяє поширенню правового нігілізму в суспільстві.

Характерними прогалинами правоохоронного законодавства в нинішніх реаліях сьогодення та складних безпекових вимірах для України залишаються:

- недосконалість чинного адміністративно-деліктного законодавства, спрямованого на охорону правопорядку засобами адміністративного спрямування, серед чого: відсутність законодавчого регулювання правил відбування адміністративного арешту (зокрема, статтею 327 КУпАП передбачено, що порядок відбування адміністративного арешту має регулюватися законами України, однак на даний момент таких законів немає. Це створює правову невизначеність і потребує прийняття окремого закону, який би регламентував ці правила), неузгодженість з Конституцією України положень щодо негайного виконання рішень про адміністративний арешт (зокрема, положення частини першої статті 294 та статті 326 КУпАП, що регламентують негайне набрання законної сили постановами про адміністративний арешт та їхнє негайне виконання, були визнані неконституційними. Це означає, що ці норми втратили чинність і потребують законодавчого виключення або зміни), відсутність процедури застосування приводу для осіб, які не з'явилися для відбування адміністративного арешту (зокрема, КУпАП не містить положень, які б регламентували процедуру примусового приводу осіб, які без поважних причин не з'явилися для відбування адміністративного арешту або самовільно залишили місце його відбування. Це ускладнює виконання цього виду адміністративного стягнення на практиці), відсутність процедури призупинення строку відбування адміністративного арешту (зокрема, адміністративне законодавство не регулює порядок призупинення строку відбування адміністративного арешту в разі, якщо виконання цього стягнення було перервано (наприклад, через самовільне залишення місця відбування арешту), що також призводить до правової невизначеності в питаннях виконання адміністративних стягнень;

- недоліки кримінального процесуального законодавства. Як приклад, стаття 303 КПК України передбачає обмежений перелік рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора, які можна оскаржити під час досудового

розслідування. Однак на практиці слідчі та прокурори часто приймають рішення та здійснюють дії, які прямо не передбачені КПК, але мають значний вплив на хід розслідування (наприклад, скасування постанов поза встановленими строками або створення міжвідомчих слідчих груп). Відсутність можливості оскаржити такі рішення або дії порушує права учасників кримінального провадження та суперечить принципам кримінального провадження. При цьому законодавство не передбачає й інших шляхів захисту порушених прав, окрім кримінального судочинства;

- відсутність законодавчого регулювання приватної детективної діяльності, адже незважаючи на соціальне визнання і фактичне існування приватної детективної практики, цей вид діяльності в Україні досі не унормований на законодавчому рівні а відсутність спеціального закону створює невизначеність щодо правового статусу, обов'язків та відповідальності суб'єктів цієї діяльності;

- відсутність нормативної регламентації здійснення контролю і нагляду за дотриманням законодавства про санкції і запровадження фінансової та кримінальної відповідальності за порушення встановлених обмежувальних заходів (санкцій). Пов'язано це з відсутністю кримінально-правових механізмів протидії відповідним порушенням з боку іноземних суб'єктів через відсутність криміналізації порушення вказаних вище санкцій у чинному Кримінальному кодексі України, що не надає правових підстав збирати докази про факти таких порушень і застосовувати механізми міжнародно-правового співробітництва у кримінальному провадженні (у формі передачі права кримінального переслідування за принципом «double criminality»);

- відсутність необхідних правових інструментів для притягнення до кримінальної відповідальності за міжнародні злочини. Зокрема національне кримінальне законодавство України не повністю узгоджене з вимогами Римського статуту Міжнародного кримінального суду, що ускладнює переслідування за міжнародні злочини, такі як воєнні злочини, геноцид, злочини проти людяності тощо. Крім цього не має чітких юридичних конструкцій для забезпечення притягнення до кримінальної відповідальності осіб винних у вчиненні пособництва державі агресору, що може бути зроблено за рахунок доповнення положень Кримінального кодексу України;

- необхідність запровадження реальних заходів правової охорони правовідносин у сфері забезпечення планової, безперервної, безаварійної роботи критично важливих об'єктів інфраструктури, що в свою чергу забезпечує уникнення порушень прав людини, запобігання виникненню загроз для громадської безпеки, охорони навколишнього природного середовища, національної безпеки та оборони України;

- недостатньо ефективна система контролю за діяльністю правоохоронних органів (суб'єктів охорони правопорядку), оскільки контрольні функції в основному покладені на інші органи державної влади (прокуратуру, омбудсмена, судову систему), а громадяни мають обмежені можливості для участі в цьому процесі. При цьому Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» [1] більше

фокусується на контролі над військовими структурами, а участь громадян у контролі за правоохоронними органами обмежується через громадські організації або поданням звернень. Основна проблема як раз і полягає у тому, що звичайний громадянин не може діяти як громадський контролер напряду, а лише через громадські організації або через звернення до відповідних органів державної влади. Це значно обмежує громадянське залучення у процесі нагляду за правоохоронною системою;

- неналежне антитерористичне забезпечення об'єктів можливих терористичних посягань під час проведення масових заходів, недостатня ефективність систем і режимів охорони найбільш уразливих об'єктів можливих терористичних посягань, що переконує у необхідності розроблення та впровадження уніфікованих стандартів, правил, технічних умов і вимог, обов'язкового оформлення паспортів антитерористичної захищеності таких об'єктів, а також внесення відповідних змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення [2] через встановлення адміністративної відповідальності за порушення встановлених законодавством вимог щодо антитерористичного забезпечення об'єктів можливих терористичних посягань;

- негативні тенденції останніх років стосовно неузгодженості підходів при визначенні грошового забезпечення/оплати праці співробітників/працівників різних правоохоронних органів та установ, яка призводить до значних диспропорцій у грошовому забезпеченні/заробітних платах у межах державного сектору, зокрема, сектору безпеки і оборони – системи «органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України тощо.

Необхідність створення правоохоронної системи більш ефективною, справедливою і прозорою, підвищуючи її відповідність сучасним викликам та вимогам правової держави, вимагає розв'язання прогалин у правоохоронному законодавстві. Така діяльність здійснюється з метою забезпечення правової визначеності, адже усунення прогалин сприяє створенню чіткої та зрозумілої правової бази, яка дозволяє правоохоронним органам діяти у межах закону, а громадянам – розуміти свої права та обов'язки; підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів, адже закриття прогалин дає змогу уникати правових колізій та неузгодженостей, що підвищує ефективність розслідувань, правозастосування та запобігання злочинів; захисту прав людини, адже вдосконалення законодавства дозволяє краще захищати права та свободи громадян, оскільки закони стають більш прозорими та справедливими; зміцнення законності та правопорядку, адже розв'язання прогалин сприяє дотриманню правопорядку, оскільки всі сторони правовідносин діють у рамках чітко регламентованого правового поля; підвищення суспільної довіри, адже якісне правоохоронне законодавство підвищує довіру громадян до правоохоронних органів та судової системи, зменшує можливість зловживань і свавілля; гармонізації з міжнародними стандартами, адже усунення прогалин

дозволяє привести національне законодавство у відповідність до міжнародних правових норм і стандартів, що важливо для інтеграції України у світову правову спільноту.

Список використаних джерел:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: чинний від 07 грудня 1984 р. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. № 51. С. 1122.

Кошурніков Ю. В.,

*здобувач Науково-дослідного інституту публічного права
м. Київ, Україна*

ЗНАЧЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬО-СИСТЕМНОГО ДОКУМЕНТООБІГУ

Впровадження електронного урядування в організацію внутрішньо-системного документообігу суб'єктів публічного управління значно підвищує ефективність та якість процесів та операцій обробки документації за рахунок декількох основних аспектів. Перш за все, електронне урядування відкриває можливість застосування електронного документообігу. Загальний порядок електронного документообігу в сфері публічного управління визначено Постановою КМУ «Деякі питання документування управлінської діяльності» від 17.01.2018 №55. Постанова затверджує декілька документів, зокрема, Типову Інструкцію з документування управлінської інформації в електронній формі та організації роботи з електронними документами в діловодстві, електронного міжвідомчого обміну, яка визначає: порядок проходження електронного документа з моменту його створення або одержання і до моменту відправлення або передавання до архівного підрозділу установи; загальні засади функціонування та використання системи електронної взаємодії органів виконавчої влади; оперативний інформаційний обмін з використанням службової електронної пошти [1].

Згідно із Інструкцією, основна форма провадження діловодства в установах є електронна. Організація документообігу установи здійснюється за допомогою системи електронного документообігу, що інтегрується із системою взаємодії. Система електронного документообігу повинна забезпечувати проходження електронних документів та електронних копій документів та взаємозв'язок із системами електронного документообігу інших установ. Документування управлінської інформації в електронній формі полягає у створенні електронних документів, в яких фіксується інформація про управлінські рішення з дотриманням установлених Інструкцією правил [1].

Другим аспектом, який показує позитивний вплив впровадження електронного урядування в організацію внутрішньо-системного документообігу у сфері публічного управління є підвищення безпеки передачі інформації, а також рівня захисту документів від втрати та підробки. Варто звернутись до статті 6 ЗУ «Про електронні документи та електронний документообіг», відповідно до якої для ідентифікації автора електронного документа може використовуватися електронний підпис. Для підтвердження достовірності походження та цілісності електронного документа може використовуватися електронна печатка. Накладанням електронного підпису та/або електронної печатки завершується створення електронного документа. У разі створення електронного документа з використанням більш як одного електронного підпису та/або більш як однієї електронної печатки його створення завершується накладанням електронного підпису або електронної печатки останнім підписувачем чи створювачем електронної печатки відповідно до технології створення такого електронного документа. Суб'єкти електронного документообігу використовують електронні підписи та електронні печатки у випадках, встановлених законодавством, або за домовленістю між відповідними суб'єктами. Оригіналом електронного документа вважається електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з електронним підписом автора або підписом, прирівняним до власноручного підпису [2].

Юридичні та технічні особливості електронної ідентифікації в рамках документообігу регламентовано окремим Законом України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги». Саме в даному нормативному акті знаходять свого визначення категорії «електронна печатка» та «електронний підпис». Відповідно до положень статті 1, електронна печатка – це електронні дані, що додаються до інших електронних даних або логічно з ними пов'язуються і використовуються для забезпечення достовірності походження пов'язаних електронних даних, або для засвідчення електронних підписів підписувачів на електронних документах, або для засвідчення відповідності копій документів оригіналам та виявлення порушення цілісності. В свою чергу, електронний підпис визначено, як електронні дані, що додаються до інших електронних даних або логічно з ними пов'язуються і використовуються підписувачем як підпис [3].

Наступний позитивний аспект електронного урядування в організації внутрішньо-системного документообігу пов'язано із здійснення контролю за станом виконання управлінських дій та прийняття рішень. Цифровізація процесу контролю дає можливість проводити перевірку діяльності уповноважених суб'єктів в реальному часі, контролюючи в більшій мірі сам процес публічної діяльності, а не поведінку посадових осіб. Даному аспекту присвячено Розділ V Типової Інструкції з документування управлінської інформації в електронній формі та організації роботи з електронними документами в діловодстві, електронного міжвідомчого обміну затвердженої Постановою КМУ від 17.01.2018 №55.

Четвертий аспект, який варто виділити в контексті впровадження електронного урядування в організацію внутрішньо-системного документообігу на рівні публічного управління є розширення можливостей інтеграції органів державної влади у єдиний інформаційний простір. Відповідно до Регламенту організації взаємодії органів виконавчої влади в електронній формі затвердженого Постановою КМУ від 17.01.2018 №55 на сьогоднішній день функціонує система електронної взаємодії органів виконавчої влади (СЕВ ОВВ) – державна телекомунікаційна система, призначена для автоматизації процесів створення, надсилання, передачі, одержання, оброблення, використання, зберігання, знищення документів в електронній формі, що не містять інформації з обмеженим доступом, із застосуванням кваліфікованого електронного підпису та/або кваліфікованої електронної печатки, а також організації міжвідомчого моніторингу за станом виконання управлінських рішень. Система взаємодії визнається: а) пріоритетною формою взаємодії органів виконавчої влади з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, організаціями, установами, підприємствами незалежно від форми власності та інститутами громадянського суспільства, що в установленому порядку підключилися до системи взаємодії; б) основною формою взаємодії органів виконавчої влади між собою; в) пріоритетною формою взаємодії органів виконавчої влади з організаціями, установами, підприємствами незалежно від форми власності та інститутами громадянського суспільства у разі, коли вони в установленому порядку підключилися до системи взаємодії [4].

Наведене вище доводить позитивне значення впровадження електронного урядування в організацію внутрішньо-системного документообігу суб'єктів сфери публічного управління, адже це підвищує прозорість, ефективність, якість, швидкість їх діяльності. Обумовлено це чотирма ключовими аспектами:

- по-перше, електронне урядування зумовлює здійснення документообігу цілком в електронному форматі з використанням різноманітних інформаційних-телекомунікаційних систем, які полегшують та прискорюють порядок створення, обробки та передачі документів в середині управлінських систем органів влади і місцевого самоврядування;

- по-друге, перехід до електронного документообігу значно підвищує рівень захисту інформації від втрати та підробок, адже створення та передача документів відбувається за допомогою спеціальних технологічних засобів ідентифікації, як електронна печатка та підпис;

- по-третє, технологізація внутрішньо-системного документообігу зумовлює розвиток управлінського контролю та моніторингу за здійсненням управлінських дій та прийняття рішень, що відбувається автоматизовано з використанням електронних систем та закладених в них індикаторів;

- по-четверте, впровадження електронного урядування в організацію внутрішньо-системного документообігу на рівні публічного управління передбачає розширення можливостей інтеграції суб'єктів публічної влади у єдиний інформаційний простір органів влади та формування єдиного інформаційного простору для взаємодії та обміну інформацією.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання документування управлінської діяльності: постанова від 17.01.2018 №55. Офіційний вісник України. 2018. №23. Ст.770.
2. Про електронні документи та електронний документообіг: закон від 22.05.2003 №851-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №36. Ст.275.
3. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: закон від 05.10.2017 №2155-VIII. Офіційний вісник України. 2017. №91. Ст.2764.
4. Деякі питання документування управлінської діяльності: постанова від 17.01.2018 №55. Офіційний вісник України. 2018. №23. Ст.770.

Кривов'яз Е. С.,

*здобувач Науково-дослідного інституту публічного права
м. Київ, Україна*

СТРУКТУРА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАФТОГАЗОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Державне регулювання нафтогазової галузі в Україні на сьогоднішній день має чіткий внутрішній механізм, ефективність та дієвість якого забезпечується його складовими елементами. Так, першим варто відмітити суб'єктний склад. В адміністративному праві суб'єкт – це особа, яка має певні права та обов'язки, сформульовані в нормах адміністративного права, і може вступати в адміністративно-правові відносини. Суб'єкти державного регулювання – це вузька, конкретизована група суб'єктів адміністративного права. В тлумаченні О.М. Ярмака вони є системою відповідних органів державної влади, до компетенції яких входить формування державної політики у визначеній сфері, керівництво реалізацією цієї політики, а також правотворча діяльність у вигляді розробки законів та інших основних нормативно-правових актів щодо реалізації, охорони та забезпечення прав і свобод людини та громадянина. Суб'єкти державного регулювання орієнтують на здійснення стратегічної взаємодії у відведених до їх компетенції сфері [1, с.109]. Отже, суб'єкти державного регулювання нафтогазової галузі – це група органів державної влади, які на підставі та в межах наданих Конституцією та законодавством компетенції і повноважень, вступають в адміністративні правовідносини та реалізуються адміністративно-правову методологію регулювання нафтогазового сектору і відносин, що в ньому виникають.

Діяльність суб'єктів звертається щодо відповідного об'єкту державного регулювання нафтогазової галузі. З етимологічної точки зору під словом об'єкт (від латинського «objectum» – предмет) розуміють все, що існує поза людини і незалежно від людської свідомості – явища, предмети, на які спрямовано конкретну діяльність [2, с.176]. Відповідно до філософського погляду об'єкт –

це: 1) річ, предмет; те, що протистоїть суб'єкту, тобто свідомості, внутрішньому світу як справжнє, частина зовнішнього світу; 2) річ, або явище, або будь-який фрагмент реальності, на які спрямовані пізнавальна чи практична діяльність людини; співвідноситься із суб'єктом і засобами людської діяльності [3, с. 153]. Об'єкт державного регулювання нафтогазової галузі України – це процеси, типи діяльності, умови та фактори функціонування нафтогазової галузі, відносно яких спрямовано регуляторну діяльність уповноважених суб'єктів виражену в спеціальному наборі адміністративно-правових методів. Якщо звернутись до положень Закону України «Про нафту і газ», то до вказаних об'єктів можна віднести: господарську діяльність в сфері видобутку нафти та газу; процеси і процедури нафтогазовидобування; користування нафтогазоносними надрами; геологічне вивчення надр; розробка родовищ нафти і газу; функціонування магістрального трубопровідного транспорту тощо [4].

Третім елементом логічно виділити адміністративно-правову методологію державного регулювання нафтогазової галузі. Поняття «метод» в тлумачному словнику визначається як: 1) спосіб пізнання явищ природи та суспільного життя; 2) прийом або систему прийомів, що застосовується в якій-небудь галузі діяльності (науці, виробництві тощо) [5, с. 671]. Термін «метод» має широку сферу застосування: його використовують для позначення способів досягнення цілей в науці, техніці, філософії тощо. В правовій науці він тлумачиться як спосіб, прийом, засіб, які використовуються для досягнення поставленої мети і становлять зміст відповідної діяльності [6, с.101; 7, с.225].

Адміністративно-правовий метод розглядається науковцями, як сукупність правових засобів і способів (прийомів), які застосовують органи управління для забезпечення регулюючого впливу норм адміністративного права на суспільні відносини [8, с.9]. Методи державного регулювання, за визначенням Ю.М. Рєпкіної та В.Я. Малиновського – це способи практичної реалізації функцій публічного управління шляхом впливу на свідомість, волю людей і, таким чином, на поведінку та суспільну діяльність конкретних осіб, колективів, орієнтуючи та мобілізуючи її на досягнення поставлених цілей або шляхом організаційно-розпорядчого впливу суб'єкта на поведінку та суспільну діяльність керованого об'єкта з метою досягнення поставлених цілей [9, с. 364; 10, с.176]. С.О. Мосьондз зазначає, що методи державного регулювання – це способи, прийоми та засоби безпосереднього та цілеспрямованого впливу органів виконавчої влади та інших органів державного управління, їх посадових осіб на підпорядковані їм об'єкти управління [11, с. 70; 12, с.108].

З викладеного можна зробити висновок про те, що адміністративно-правова методологія державного регулювання нафтогазової галузі – це передбачені законодавством публічно-владні, застосовувані уповноваженими суб'єктами засоби, способи, заходи та операції з метою досягнення цілей державного регулювання в нафтогазовому секторі та здійснення впливу на відповідний об'єкт. Особливість методології полягає в тому, що її підкріплено державним примусом. Тобто, вона може застосовуватись незалежно від волі окремих осіб та груп, але за умови дотримання принципу законності. До переліку

адміністративно-правових методів в нафтогазовій галузі, зокрема, відноситься видання дозволів та ліцензій, проведення реєстрацій, застосування обмежень і таке інше.

Останнім елементом адміністративно-правового механізму державного регулювання нафтогазової галузі є відповідальність. Так, за порушення законодавства в нафтогазовому секторі країни законодавством визначено можливість застосування до порушників юридичних санкцій та притягнення їх до юридичної відповідальності. Відповідно до статті 51 Закону України «Про нафту і газ», особи, винні у порушенні законодавства, що регулює діяльність у нафтогазовій галузі, несуть адміністративну, цивільно-правову чи кримінальну відповідальність за: крадіжку нафти, газу та продуктів їх переробки, у тому числі з трубопроводів; пошкодження приладів обліку нафти, газу та продуктів їх переробки; розукомплектування та пошкодження об'єктів нафтогазової галузі, розкрадання майна цих об'єктів; створення перешкод у виконанні робіт, пов'язаних з обслуговуванням об'єктів нафтогазової галузі; порушення встановлених норм безпеки, що створює загрозу безпечній життєдіяльності населення та експлуатаційного персоналу; порушення правил охорони об'єктів нафтогазової галузі; вчинення насильницьких дій, які перешкоджають виконанню оперативним персоналом та посадовими особами об'єктів нафтогазової галузі своїх службових обов'язків; порушення умов та правил діяльності, що передбачені відповідним спеціальним дозволом на користування нафтогазоносними надрами та угодою про умови користування нафтогазоносними надрами; тощо [4]. При цьому, відповідальність має обоюдний характер, адже можлива також у відношенні до держави, а саме органів державної влади та їх посадових осіб за неналежне виконання публічних функцій, що призвело до порушення прав, свобод і законних інтересів держави, або фізичних та юридичних осіб в нафтогазовій сфері.

Таким чином, проведене дослідження дає змогу дійти до висновку, що елементами адміністративно-правового механізму державного регулювання нафтогазової галузі є: суб'єкти, об'єкт регулювання, спеціальні адміністративно-правові методи діяльності суб'єктів, а також відповідальність за порушення нафтогазового законодавства. В своїй сукупності дані елементи забезпечують, в першу чергу, законність регулювання, а також виконання ним своїх ключових завдань. Водночас, окремі елементи механізму відрізняються додатковою складністю та специфікою, у зв'язку із чим потребують більш глибокої оцінки.

Список використаних джерел:

1. Ярмач О.М. Адміністративно-правові засади взаємодії органів державної влади України у правоохоронній сфері: дис... канд. юрид. наук : Київ: Національний університет біоресурсів і природокористування України. 2009. 240 с.
2. Чеховська І.В. Адміністративно-правовий режим детінізації відносин у сфері виробництва та реалізації житлово-комунальних послуг: дис... канд. юрид. наук : Ірпінь: Національна академія державної податкової служби України. 2006. 221 с.

3. Марченко О.В. Об'єкт державного регулювання ринку рекламних послуг в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Випуск 31. Том 2. С.153-155.
4. Про нафту і газ: закон від 12.07.2001 №2665-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. №50. Ст.262.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ, Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
6. Лесько Н. В. Проблеми правового регулювання профілактики правопорушень в Україні. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2014. № 807. С. 231–23.
7. Фелик В.І. Адміністративно-правове забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України: дис... д-ра. юрид. наук : Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2017. 479 с.
8. Алфьоров С. М., Ващенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право. Загальна частина. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 216 с.
9. Малиновский В.Я. Державне управління. К., 2003. 576 с.
10. Рєпкіна Ю.М. Адміністративно-правові основи регулювання фізичної культури і спорту: дис... канд. юрид. наук : Київ: Національний університет біоресурсів і природокористування України. 2010. 232 с.
11. Мосьондз С.О. Адміністративне право України у визначеннях та схемах: навч. посіб. К.: Прецедент, 2006. 176 с.
12. Ярова Н.Г. Організаційно-правове регулювання у галузі спорту України: дис... канд. юрид. наук : Запоріжжя: Запорізький національний університет. 2008. 183 с.

Кучер О. В.,

*Голова Державної регуляторної служби України
м. Київ, Україна*

ДОСВІД ЄС ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАГЛЯДУ І КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Для того щоб розкрити європейські підходи до нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю в ЄС, необхідно звернути увагу на те, що, «характеризуючи європейське право, слід мати на увазі, що воно не являє собою якусь окрему галузь права поряд із конституційним, адміністративним, цивільним, фінансовим тощо. Європейське право виступає як особлива самостійна наднаціональна правова система, що існує поряд із національними правовими системами та міжнародно-правовою системою. Суд Європейських співтовариств, звернувшись в своїх рішеннях до аналізу правової природи

Європейських співтовариств, зробив висновок про те, що їх правова система не може бути ідентифікована ані з національним, ані з міжнародним правопорядком. Тобто європейське право - це особлива правова система (*sui generis*), що існує поряд з національними системами права та міжнародним правом і відрізняється від них низкою важливих рис та особливостей [1, с.4; 2, с.71]. Основними джерелами європейського права є договори, регламенти, директиви, звичаї, рішення, загальні принципи права, доктрини та ін. [3, с.13]. До джерел права ЄС, які стосуються сфери праці можна віднести багато нормативно-правових актів (як то Європейська конвенція з прав людини, Європейська соціальна хартія (переглянута), Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів та ін.), втім у розрізі тематики представленого дослідження особливий інтерес для нас становлять: Рішення Ради Європи (наприклад, «Про перехідні періоди для введення європейської картки медичного страхування відповідно до статті 5 рішення № 191» № 197 від 23.03.1994), Регламенти Європарламенту і Ради Європи (наприклад, Регламенти № 492/2011 Європейського парламенту і Ради щодо свободи руху працівників в межах Союзу; № 226/94 що засновує Європейську агенцію з питань безпеки та здоров'я на роботі тощо.), Директиви Європейського парламенту і Ради (як то: Директива 89/391/ЄЕС Ради Європейських співтовариств «Про запровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки і гігієни праці працівників на виробництві» від 12 червня 1989 р.; Директива Європейського парламенту і Ради від 18 червня 2009 року № 2009/52/ЄС «Про забезпечення мінімальних стандартів щодо санкцій та заходів до роботодавців незаконно перебуваючих громадян третіх країн»; Директива Європейського парламенту і Ради від 26 лютого 2014 року № 2014/36/ЄС «Про встановлення умов в'їзду і перебування громадян третіх країн з метою працевлаштування як сезонних робітників»; Директива Європарламенту та Ради від 23.09.2002 № 2002/73/ЄС, яка змінює Директиву Ради ЄС № 76/207/ЄЕС «Про імплементацію принципу рівності чоловіків і жінок у питаннях працевлаштування, професійного навчання, просування по службі та умов праці»; Директива 2011/98/ЄС Європейського парламенту і Ради «Щодо запровадження єдиного дозволу на проживання і працевлаштування на території держави-члена для громадян третіх країн, а також спільного списку прав, якими можуть користуватися працівники з третіх країн, що правомірно перебувають у одній з країн-членів»; Директива Європейського парламенту та Ради ЄС від 20 листопада 2013 року № 2013/54/ЄС «Щодо відповідальності держави прапора за дотримання і виконання Морського права»; Директива 91/383/ЄС «Про доповнення заходів зі сприяння покращенню безпеки та охорони праці працівників з фіксованим терміном працевлаштування або тимчасовим працевлаштуванням» від 25.06.1991 р.; Директива Ради 92/91/ЄЕС від 3 листопада 1992 р. про мінімальні вимоги для поліпшення безпеки та охорони здоров'я працівників у видобувних галузях, що використовують буріння; Директива Ради 89/654/ЄЕС від 30 листопада 1989 р. про мінімальні вимоги стосовно безпеки і охорони здоров'я на робочому місці; Директиви Ради 92/58/ЄЕС від 24 червня 1992 р. про мінімальні вимоги до

забезпечення позначень безпеки та/або гігієни на робочому місці та ін.). Вивчення змісту законодавства ЄС, зокрема зазначених Рішень, Регламентів та Директив Європейського парламенту та Ради ЄС свідчить про те, що у питанні регламентації нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю мають місце як публічно-правове, так і приватно-правове регулювання. Публічно-правове регулювання орієнтоване на визначення: проблем у сфері праці, на подолання яких має бути спрямована політика членів ЄС; ключових принципів організації та здійснення контролю та нагляду державами-учасницями ЄС, основних завдань і форм їх здійснення; загальні вимоги щодо повноважень суб'єктів контролю та відповідальності роботодавців. У свою чергу приватно-правове регулювання у межах права ЄС стосується взаємовідносин суто роботодавців та найманих працівників, зокрема щодо реалізації роботодавцями і працівниками таких принципів як: запобігання професійним ризикам; безпеки і охорони здоров'я; усунення факторів ризику і нещасних випадків; практики інформування, навчання, консультацій та забезпечення участі працівників [4].

Для України досвід ЄС щодо правового регулювання нагляду і контролю за дотриманням трудового законодавства корисний перш за все тим, що він досить чітко та змістовно окреслює ті ключові принципи та пріоритети щодо забезпечення безпеки і гігієни праці, яким має відповідати сучасний ефективний механізм нагляду і контролю у сфері праці. Важливими моментами, на яких слід зауважити, є те, що у законодавстві ЄС багато уваги приділяється саме гігієні праці, а також врегулюванню питання оцінки ризиків на виробництві та управління ними. Застосований у ЄС підхід передбачає відхід від низькорівневого підходу до БГП, заснованого на неминучості ризиків і, відповідно, вжитті відшкодувальних і коригувальних заходів, спрямованих на компенсацію та захист безпеки і здоров'я працівників, до високорівневого і проактивного підходу на основі управління ризиками, що спрямоване на запобігання та поліпшення стану безпеки і здоров'я працівників [4]. Отже, з огляду на зазначений досвід ЄС, компетентні органи державної влади України, діяльність яких стосується здійснення контролю та нагляду у сфері праці, повинні: по-перше, ставити в якості першочергової мети їх контрольно-наглядової діяльності не виявлення вже вчинених порушень і протидію їх шкідливим наслідкам (хоча і цей аспект їх роботи є вкрай важливим і необхідним), а прогнозування та оцінку можливих виробничих ризиків, їх завчасне виявлення та зменшення; по-друге, активно комунікувати із роботодавцями та найманими працівниками з питань забезпечення безпеки і гігієни праці з метою, як оцінки реального стану законності на тому чи іншому підприємстві, в установі, організації (незалежно від форм власності), так і для проведення консультативної, освітньо-виховної та інформаційно-роз'яснювальної роботи. Тож, органи публічної влади мають орієнтуватися не на покарання роботодавців і працівників за порушення норм трудового законодавства, а, перш а все, на всебічне сприяння зазначеним суб'єктам (тобто роботодавцям і найманим працівникам) у належному виконанні ними норм і

стандартів щодо безпеки і гігієни праці.

Список використаних джерел:

1. Сюр Н.В. Правова інтеграція України до Європейського Союзу: теоретико-правове дослідження: днє. ... канд. юр. наук: спец. 12.00.01. Київ, 2006. 183 с.
2. Білоус З.В. Сучасні підходи до нагляду і контролю за дотриманням трудового законодавства Європейського союзу. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Вип. 4, Т.1, 2018, С. 70-75.
3. Гармонізація трудового законодавства України із законодавством Європейського Союзу: монографія / Н.М. Хуторян, Ю.В. Баранюк, Є.В. Дріжчана, Л.П. Гаращенко, І.П. Лаврінчук, О.В. Макогон, М.П. Стадник, Г.І. Чанишева; від. ред. Н.М. Хуторян. К.: ТОВ «Вид-во «Юридична думка», 2008. 304 с.
4. Узгодження українського законодавства з європейською нормативно-правовою базою з безпеки і гігієни праці: ключові питання / Охорона праці і пожежна безпека. URL: <https://oppb.com.ua/articles/uzgodzhennya-ukrayinskogo-zakonodavstva-z-yevropeyskoyu-normatyvno-pravovoyu-bazoyu-z-0>

Литвинов Є. В.,

*здобувач Науково-дослідного інституту публічного права
м. Київ, Україна*

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ КОЛА СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Організовану злочинність зумовлена як багатоаспектністю досліджуваного предмета, так і необхідністю визначення шляхів впливу на це явище та заходів захисту суспільства від нього. Кожна наукова дисципліна має певну галузь дослідження, оскільки для кожної дисципліни при єдності об'єкта дослідження існують інтелектуальні цілі та завдання [1].

Боротьба з організованою злочинністю в умовах воєнного стану є важливим завданням забезпечення безпеки та захисту прав і свобод громадян. За таких умов кримінальні елементи можуть використовувати складні ситуації для збагачення, здійснення протиправної діяльності та терористичних актів.

На сьогодні національна система нормативно-правових актів протидії організований злочинності досить багата і включає норми конституційного права, адміністративного права, кримінального права, кримінального процесу та галузей права тощо.

Надалі вважаємо за доцільне розглянути правове забезпечення окремих суб'єктів, уповноважених здійснювати протидію організований злочинності. До таких варто віднести: Національну поліцію України (Департамент стратегічних

розслідувань); Державне бюро розслідувань; Бюро економічної безпеки; Службу безпеки України.

Як слушно зазначається у науковій літературі, в умовах воєнного стану надзвичайно важливим є об'єднання гілок влади та організацій для захисту інтересів громадян. У такий час розслідування злочинів, вчинених організованими групами, потребує координації спільних дій Департаменту стратегічних розслідувань, Державного бюро розслідувань, Національної поліції, Бюро економічної безпеки та інших [2].

Нині одним із основних державних суб'єктів боротьби з організованою злочинністю є Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України, яка, як правило, є міжрегіональним територіальним органом кримінальної поліції, бере участь у реалізації державної політики протидії організованій злочинності та відповідно до законодавства України здійснює слідчу та виконавчу діяльність [3].

М. В. Гребенюк і В. К. Швець слушно наголошують на необхідності посилення співпраці та визначення нових ефективних форм взаємодії Національної поліції України з правоохоронними органами та іншими органами державної влади, з метою протидії організованій злочинності та її впливу на управління соціально-економічним і політичним життям аспектів життя суспільства і держави [4].

Саме тому розглядати питання протидії організованій злочинності необхідно через призму виконання функцій держави, яка їх виконує через спеціально створені відповідні органи, що створені та діють відповідно до Конституції, законодавства України, визначених завдань, функцій, компетенції і повноважень. Як влучно зазначає Г.В. Форос, суб'єктом правоохоронної діяльності виступає держава через свої представницькі, виконавчі, судові органи і прокуратуру, а також громадські організації та об'єднання. Суб'єктом діяльності щодо протидії злочинності, на її думку, можуть бути визначені орган, організація, окрема особа, які в цій діяльності виконують хоча б одну з таких функцій запобігання, як організація, координація, здійснення або безпосередня причетність до здійснення [5].

Важко погодитись із думкою окремих науковців, що суб'єктами державного управління (адміністрування) виступають тільки органи виконавчої влади. На наш погляд, до органів загальної компетенції, які виробляють і забезпечують реалізацію політики протидії організованій злочинності, безумовно, варто зарахувати Верховну Раду України, Президента України, Кабінет Міністрів України, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування. Законодавець у ст. 5 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» (далі – Закон) систему суб'єктів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, поділяє на: а) спеціально створені для боротьби з організованою злочинністю державні органи; б) державні органи, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій [6].

До державних органів, спеціально створених для боротьби з організованою злочинністю, належать Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президенті України і спеціальні підрозділи по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України. У разі необхідності Верховною Радою України на постійній або тимчасовій основі можуть бути створені й інші спеціальні органи для боротьби з організованою злочинністю [6]. Аналіз наведених положень Закону підтверджує те, що нині в Україні цілеспрямованої протидії організованій злочинності не ведеться. Одним із ключових факторів успішної боротьби з організованою злочинністю в умовах воєнного стану є підвищення рівня безпеки та захист прав громадян. Це означає, що державні структури мають забезпечити безпеку людей, встановити контроль за пересуванням людей, забезпечити дотримання порядку та законності.

Список використаних джерел:

1. Карпов Н.С., Євдокіменко С.В. Злочинна діяльність. Наукове видання під ред. В.П. Бахіна. Київ, 2001. С. 48.
2. Мороз В.П., Паршин Ю.І., Богуславський М.Г., Козін В.В. Громадська оцінка діяльності Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 255–258.
3. Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 23.10.2019 №1077.
4. Гребенюк М.В., Швець В.К. Посилення спроможностей підрозділів Національної поліції у сфері боротьби з організованою злочинністю. *Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса*. Харків : Право, 2019. Вип. 37. С. 22-34.
5. Форос Г.В. Суб'єкти діяльності щодо попередження злочинів та протидії злочинності. *Правова держава*. № 14. 2012. С. 179–184.
6. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України № 3341-ХІІ від 30.06.1993 р. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 35. Ст. 358 (із змінами).

Луценко С. Ю.,

здобувач Науково-дослідного інституту публічного права

м. Київ, Україна

ПОНЯТТЯ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ІНВЕСТИЦІЙ В ДЕРЖАВІ

Забезпечення захисту інвестицій в державі реалізується шляхом здійснення діяльності цілою низкою спеціально уповноважених суб'єктів, кожен із яких виконує власну роль у відповідній сфері суспільного життя. А відтак, важливою умовою їх функціонування є забезпечення ефективної та дієвої взаємодії між цими суб'єктами. Автори тлумачного словника української мови розкривають взаємодію як взаємний зв'язок між предметами у дії, як погоджену дію між ким-, чим-небудь [1, с.346]. У філософській інтерпретації «взаємодія» визначає існування і структурну організацію будь-якої матеріальної системи, її об'єднання поряд з іншими тілами в систему більшого порядку, властивості всіх тіл, процесів і явищ. Точний вияв факторів, які становлять причину у формі взаємодії зовнішнього з внутрішнім, дає можливість виокремити причинний зв'язок таким чином, що виявляється трансформація причини і наслідку [2, с.33]. Загалом для взаємодії характерною є погоджена активність декількох учасників.

В науковій літературі стосовно взаємодії висловлювалися різноманітні підходи. Зокрема, позиція М.А. Єпіхіної щодо трактування феномену взаємодії пов'язана з її розглядом як процесу безпосередньої або опосередкованої взаємодії суб'єктів, який породжує взаємну зумовленість і зв'язок. Особливістю взаємодії є її причинна детермінація: кожна з взаємодіючих сторін виступає як причина іншої і, одночасного, як наслідок впливу протилежної сторони [3, с.60]. Авторка наголошує на взаємному впливі учасників взаємодії, взаємообумовленості їх активності. Такої ж позиції дотримуються й інші автори. С.П. Кожушко вказує на те, що категорія взаємодії є однією із загальних категорій пізнання і нерозривно пов'язана з такими засадничими категоріями, як: рух, простір, час, структура; відображає процеси дії різних об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість, зміну стану, взаємоперехід і визначається як процес інтеграційної діяльності суб'єктів. Сутність взаємодії полягає в нерозривності прямої і зворотної дій, органічному поєднанні змін суб'єктів, що впливають один на одного. Вона є цілісною, внутрішньо диференційованою, саморозвиваючою системою. Таке розуміння взаємодії передбачає взаємну зміну керуючих та керованих дій, переконує в необхідності розгляду змін взаємодіючих суб'єктів і самого процесу взаємодії як зміни її станів [4, с.248]. Ю.О. Безуса розглядаючи взаємодію в діяльності поліції, окреслює її як застосовану на нормативних актах, взаємозалежну, погоджену за місцем і часом діяльність декількох його суб'єктів, спрямована на виконання загальної задачі зміцнення законності і правопорядку і боротьбу зі злочинністю [5]. П.С. Єспринцев визначає взаємодію правоохоронних органів з іншими органами у запобіганні організованій злочинності як узгоджену за метою, місцем та часом,

врегульовану кримінальним процесуальним законодавством України і відомчими (міжвідомчими) нормативно-правовими актами спільну діяльність незалежних один від одного підрозділів (чи окремих працівників), щодо поєднання наявних можливостей, сил, методів і засобів для успішного проведення комплексу взаємопов'язаних і взаємообумовлених кримінологічних заходів та процесуальних дій з метою пошуку і фіксації фактичних даних про діяльність організованих груп та злочинних організацій національного та транснаціонального характеру, їх членів, підготовлені та вчинені кримінальні правопорушення, детермінанти та які найефективніше забезпечують збереження національної безпеки силами і засобами, що є у розпорядженні суб'єктів такої взаємодії, ґрунтуючись на принципах взаємоузгодженості дій та взаємодоповнення запобіжних заходів [6, с. 56].

Таким чином, під взаємодією суб'єктів забезпечення захисту інвестицій в державі найбільш доцільно розуміти спільну, взаємоузгоджену діяльність спеціально уповноважених суб'єктів, яка має спільну мету, котра полягає у тому, щоб створити належні правові, організаційні, економічні та інші умови для того, зберегти інвестиції національних та зарубіжних інвесторів, тим самим сприяючи фінансовій, економічній та політичній стабільності країни. Значення відповідної взаємодії полягає у тому, що: по-перше, вона дозволяє узгодити діяльність різних суб'єктів та попередити дублювання їх повноважень у відповідній сфері; по-друге, забезпечити всебічне та комплексне вирішення завдань щодо захисту інвестицій; по-третє, розподілити навантаження між спеціально уповноваженими державними та недержавними інституціями.

Список використаних джерел:

1. Словник української мови : [в 11 т.] / [АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні] ; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. Київ : Наук. думка, 1970 - 1980. Т. 1 : А-В / ред. тому: П. Й. Горецький [та ін.]. 1970. XXVII. 799 с.
2. Кваша О.О. Зміст і значення понять «взаємодія» та «система» у філософських і правових досліджень. Держава і право. 2012. Вип. 56. С. 32-38
3. Єпіхіна М.А. Дефініційний аналіз поняття «взаємодія» у філософському та соціологічному вимірі. Теорія та методика навчання та виховання. № 1. 2020. С. 53-63
4. Кожушко С. П. Професійна взаємодія та її характеристики. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2013. № 38-39. С. 247-252.
5. Безуса Ю.О. Поняття та сутність взаємодії в діяльності поліції (міліції) країн СНД. *Науковий вісник Публічного та приватного права*. 2016. № 6. URL: <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/975>
6. Єпринцев П. С. Взаємодія правоохоронних органів з іншими органами у запобіганні організований злочинності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2022. № 59. С. 55-60

Макаров Є. О.,

здобувач Науково-дослідного інституту публічного права

м. Київ, Україна

ЗАВДАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЗА ДОПОМОГОЮ ФУНКЦІЇ ПЛАНУВАННЯ

Аналізуючи наявну наукову літературу, в якій українськими ученими та дослідниками робились спроби окреслити сучасний зміст завдань забезпечення національної безпеки [див., напр.: 1, с. 9; 2, с. 246-247; 3, с. 50; 4, с. 41-45], доходимо думки, що функція планування забезпечення національної безпеки – це певні дії, задачі та заходи, які здійснюються уповноваженими суб'єктами у відповідній сфері та спрямовані на розробку, координацію та впровадження стратегій та планів, які належною мірою забезпечують охорону і захист держави та суспільства від різних видів загроз та ризиків.

Таким чином, розроблене нами визначення завдань функції планування національної безпеки дозволяє виокремити такі ключові характеристики цих завдань: 1) ці завдання мають узгоджуватися з чинним законодавством і засадничими ідеями права, що забезпечує їх юридичну визначеність та відповідність чинним нормативним вимогам в означеній сфері; 2) ці завдання безпосередньо орієнтовані на досягнення певних цілей, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки, а саме на запобігання загрозам, мінімізацію ризиків та стабілізації обстановки у сфері національної безпеки держави; 3) реалізація завдань здійснюється спеціально уповноваженими (компетентними, відповідальними) суб'єктами, що гарантує їх належне, відповідальне виконання; 4) означені завдання являють собою систему взаємопов'язаних дій, цілей та заходів, інтегрованих у систему публічного адміністрування у сфері національної безпеки; 5) розглядувані завдання ґрунтуються на науковій основі, що підвищує їх ефективність та об'єктивність; 6) зазначенні завдання є ресурсно обґрунтованими, що уможливлює їх керовану реалізацію з урахуванням наявних ресурсів; 7) ці завдання є гнучкими та спроможні адаптуватися до змінних умов, що зберігає їх актуальність в умовах динамічної змінюваності обстановки національної безпеки та її забезпечення; 8) означені завдання сприяють зниженню невизначеності в розвитку обстановки національної безпеки, дозволяючи передбачати та враховувати потенційні ризики; 9) ці завдання повинні бути зрозумілими та прозорими, що сприяє їх ефективному сприйняттю та реалізації; 10) розглядувані завдання мають бути спрямовані на досягнення результатів ефективним способом, що дозволяє оцінювати їх успішність та ефективність.

У цілому завдання забезпечення національної безпеки за допомогою функції планування можна поділити на два типи, залежно від характеру методів реагування на кризу у сфері забезпечення національної безпеки. У цьому контексті, зазначимо, що означена криза ученими тлумачиться в якості «критичного загострення сукупності протиріч, суперечностей, небезпечних для

життєво важливих національних інтересів негативних явищ, що обумовлюють глибинний розлад, дестабілізацію, розбалансованість системи забезпечення національної безпеки держави, її окремих складових та зв'язків між ними і зовнішнім середовищем, втрату ними необхідної стійкості та можливостей забезпечення усталеного розвитку суспільства і держави, наближення системи забезпечення національної безпеки держави до мінімально допустимого рівня забезпечення національної безпеки, за яким можливий її крах (руйнація)» [5, с. 136]. Таким чином систему завдань планування забезпечення національної безпеки необхідно поділяти на два типи:

1) позитивний тип завдань забезпечення національної безпеки через планування. Відповідний тип завдань виявляється у створенні комплексу умов, які на всіх рівнях – міжнародному, національному та локальному – запобігають виникненню криз у сфері національної безпеки та її забезпечення. Цими завданнями охоплюється розробка довгострокових стратегій, що дозволяють забезпечити стабільність, а також систематичну оцінку ризиків та загроз на ранніх стадіях їх виникнення. Крім того, важливим завданням є планування поглиблення міжнародного співробітництва у галузі безпеки, що сприяє зміцненню зв'язків між державами, зокрема з питань забезпечення національної безпеки. Не менш значущим напрямом виступає також і розробка, впровадження інноваційних технологій, здатних зміцнити стан національної безпеки, а також організація профілактичної роботи, спрямованої на підвищення стійкості обстановки в цій сфері;

2) негативний тип завдань забезпечення національної безпеки через функцію планування, який спрямований на подолання негативних явищ у цій сфері, своєчасне реагування на які є критично важливим для запобігання подальшому розвитку кризових ситуацій. У цьому контексті особливого значення набуває розробка антикризових стратегій і планів їх реалізації, які дозволяють оперативним чином реагувати на загрози, що виникли та виникають. Не менш важливим аспектом є планування стратегій відновлення безпекової обстановки після подолання кризових ситуацій, включаючи детальне опрацювання відповідних планів для забезпечення повернення до стабільності. Також серед таких завдань доцільно виокремити підготовку ресурсів та розробку резервних планів, спрямованих на усунення факторів, що негативно впливають на стан національної безпеки. Крім того, негативний тип завдань охоплює регулярні та позапланові навчання та тренінги для посадових осіб, відповідальних за забезпечення національної безпеки, особливо щодо планування.

Підсумовуючи викладене слід зауважити, що функція планування відіграє вирішальну роль у формуванні ефективної системи забезпечення національної безпеки. Ця функція дозволяє не лише запобігати появі кризових ситуацій, а й оперативно реагувати на вже існуючі загрози, що сприяє підвищенню ефективності реалізації заходів, що вживаються в цій сфері. Так позитивний тип завдань, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки з використанням функції планування, фокусує суб'єктів забезпечення національної безпеки на

запобіганні кризовим явищам через систематичну оцінку ризиків, довгострокове стратегічне планування, зміцнення міжнародного співробітництва та впровадження інноваційних технологій у сфері безпеки. На противагу цьому негативний тип завдань орієнтований на подолання вже існуючих кризових ситуацій шляхом розробки антикризових стратегій та планування реалізації комплексу відновлювальних заходів у сфері національної безпеки та її забезпечення. Таким чином, слід наголосити на наступному: по-перше, ефективне забезпечення національної безпеки вимагає поєднання превентивних заходів з готовністю до оперативного реагування на загрози, що виникають; по-друге, функція планування є інструментом, що об'єднує вказані аспекти забезпечувальної діяльності (процесів), уможливорюючи ефективне використання комплексного підходу до захисту держави і суспільства від різноманітних ризиків безпекового характеру.

Список використаних джерел:

1. Зоріна О.І., Нескуба Т.В., Мкртичян О.М. Прогнозування транспортних послуг: Конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2021. 64 с.
2. Іванова В.В. Моделювання в управлінських процесах туристичних підприємств. *Стратегія розвитку туризму в XXI столітті у контексті вирішення глобальних проблем сучасності*: зб. матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 28 березня 2014 р.). Львів: ЛІЕТ, 2014. С. 245-249.
3. Іванов Є.В. Гносеологічні засади планування в сфері соціального управління. *Перспективи*. 2011. № 3. С. 48-54.
4. Кобко Є.В. Адміністративно-правовий механізм забезпечення національної безпеки держави: монографія. Вінниця: ТВОРИ, 2022. 336 с.
5. Семенченко А.І. Стратегічне планування у сфері державного управління національною безпекою: дис. ... д-ра наук з держ. управл.: 25.00.02. Київ, 2008. 536 с.

Малех І. Б.,

*здобувач Науково-дослідного інституту публічного права
м. Київ, Україна*

СУДДІВСЬКИЙ РОЗСУД В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Суддівський розсуд (*discretio*) при призначенні покарання існує в правовій системі будь-якої держави як об'єктивне явище, зумовлене природною обмеженістю кримінального закону як правового джерела і наявністю у самому законі так званих дискреційних (ситуаційних, уповноважуючи) норм. Вивченню суддівського розсуду та факторам його формування при застосуванні покарання присвячені праці таких фахівців, як О. Батюк, І. Богатирьов, С. Велієв, Ю. Грачова, Т. Денисова, О. Колб, Д. Кухнюк, О. Папкова, А. Рарог,

А. Савенков, В. Степалін, О. Шинальський тощо. Їх висновки є підґрунтям для дослідження проблем формування суддівського розсуду при призначенні покарання у виді позбавлення волі на певний строк, що ставиться за мету даної роботи.

Повага до судової гілки влади формується безпосередньо суддею: на стадії відкриття провадження – за рахунок забезпечення реалізації права особи на доступ до правосуддя; на стадії розгляду справи – у судовому засіданні, за рахунок послідовних та обґрунтованих дій судді; за наслідками вирішення спору по суті – за рахунок обґрунтованих висновків суду та мотивів покладених в основу судового рішення. Судовий розсуд не є абсолютним правом суду. Право суду на розсуд позитивно обмежується законом. Таке твердження можна зробити виходячи з положень частини 2 статті 19 Основного Закону, де органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Справедливість суддівського розсуду має бути не оціночною, а об'єктивною категорією, для чого необхідно встановити її чіткі критерії. До яких слід віднести рівність процесуальних прав сторін, об'єктивність суду при оцінці доказів, а також мотивованість рішення суду, яке обов'язково має ґрунтуватися виключно на доказах, які пред'являються сторонами. Однак сьогодні в судовій практиці у всіх цих аспектах є проблеми і особливо адвокатам складно говорити про рівність процесуальних прав сторін, насамперед у кримінальному судочинстві, де відхиляється переважна кількість клопотань, що заявляються ними, особливо про зміну запобіжного заходу, про провадження повторної експертизи, про витребування додаткових доказів, при призначенні покарання на підставі угод, при призначенні покарання визначаються КПК України тощо.

І раз ми згадати про кримінальне судочинство, то слід сказати межі суддівського розсуду при призначенні покарання на підставі угод визначаються КПК України. Як слушно з цього приводу розмірковує В.М. Бурдін, очевидно, що існування відповідних процесуальних положень дає підстави стверджувати, що призначення покарання може відбуватися без урахування вимог матеріального кримінального законодавства. Адже в іншому випадку втрачається значення самої угоди – просто не було би про що домовлятися. Проте такі угоди фактично нівелюють значення загальних засад призначення покарання [1, с.262].

Саме на розсуд суду і залишено прийняття остаточного рішення про визначення виду та міри покарання особі під час ухвалення обвинувального вироку по конкретній справі, в якому і здійснюється безпосередня індивідуалізація кримінального покарання. Судовий розсуд (судова дискреція) у кримінальному судочинстві охоплює повноваження суду (права та обов'язки), надані йому державою, обирати між альтернативами, кожна з яких є законною, та інтелектуально-вольову владну діяльність суду з вирішення у визначених законом випадках спірних правових питань, виходячи із цілей та принципів

права, загальних засад судочинства, конкретних обставин справи, даних про особу винного, справедливості й достатності обраного покарання тощо [2].

Отже, виділення окремих видів меж розсуду є помилковим, адже межі одні – ті, які визначають обсяг повноважень відповідних суб'єктів. При цьому різні обставини й фактори можуть мати різний вплив на такі межі, розширюючи (наприклад, у випадках тлумачення) або звужуючи (у випадках нормативних чи інших обмежень) їх. Саме такі фактори більшість науковців і розглядає як види (форми, типи) меж розсуду. Проте можна стверджувати, що відповідні юридичні, соціальні й інші інститути лише встановлюють межі-ліміти розсуду, при цьому самими межами не є [3, с.169]

Таким чином, розсуд в кримінальному процесі – це можливість прийняття одного із альтернативних рішень із урахуванням факторів та мети, сформульованих вище у визначенні розсуду.

Список використаних джерел:

1. Бурдін В. М. Вплив нового Кримінального процесуального кодексу України на інститути матеріального кримінального права. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 4. С. 255–264
2. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 01.02.2018 у справі № 634/609/15-к URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72009792> (дата звернення: 14.07.2019)
3. ТОРБАС О. О. Визначення сутності меж розсуду в кримінальному процесі. *Право і суспільство*. 2020. № 2. Ч. 3. С.165-170

Маслов О. І.,

кандидат юридичних наук,

заступник начальника Головного управління

Національної поліції в Київській області

м. Київ, Україна

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ПОЛЬЩІ

Досліджуючи принципи адміністративної діяльності поліції зарубіжних країн та можливостей використання в Україні досвіду їх реалізації, ми дійшли висновку, що корисним для застосування органами внутрішніх справ України є досвід діяльності поліції наших найближчих сусідів, зокрема Польщі.

Польща обрала власний шлях реформування правоохоронної системи, який розпочався з 1989 року та вплинув на чисельність, структуру, функції і принципи діяльності поліції.

У Польщі Закон «Про поліцію» від 06.04.1990 є головним нормативним актом, положення якого визначають місце поліції в державі. Згідно зі ст. 1 даного Закону, «поліція є атестованим озброєним формуванням, котре служить

суспільству і створено для охорони безпеки народу та підтримання громадського порядку і безпеки» [1, с. 83].

Принципи поліцейської діяльності поряд з ефективним адміністративним контролем над поліцією відповідають вимогам демократичного суспільства. Ці зміни стали можливими під впливом і спрямованістю політичних реформ, включаючи реформи і в самій поліції, а також потребою співпрацювати з іншими державами (особливо європейськими) з метою підтримки внутрішньої безпеки та успішного запобігання транснаціональної злочинності, зокрема організованої [2, с. 92].

За останні роки відбулося глобальне реформування поліції Польщі, яке зміцнило правову основу поліції і, як наслідок, переформатувало її з мілітаризованої сили у сервісний орган, що служить суспільству.

Що ж стосується підконтрольності поліції у Польщі, то необхідно відмітити, що вона має певні особливості. Так, сили поліції у Польщі контролюються парламентом, головним відділом нагляду, судами, прокурорами, омбудсменами, а також суспільством загалом. Також поліція у Польщі контролюється управлінням внутрішнього контролю, бюро внутрішніх справ.

Деполітизація поліції виражена в Законі Польщі «Про поліцію». Відповідно до цього принципу офіцери поліції не можуть належати до якої-небудь політичної партії. Вступаючи в поліцію, вони автоматично виключаються із членства будь-якої політичної партії.

Поліцейські повинні виконувати лише ті накази, що видаються легітимними державними органами, і не підкорятися вказівкам політичних партій.

Крім того, деякі обмеження торкнулися офіцерів поліції в питаннях їхнього вступу в неполітичні асоціації. Про своє членство в національних асоціаціях вони повинні інформувати своїх керівників. Для того, щоб стати членом іноземної або закордонної асоціації чи організації, вони повинні одержати дозвіл у міністра внутрішніх справ і свого керівництва. Однак деполітизація не є повною. Офіцери поліції мають право голосувати і вступати у профспілки [3, с. 296].

На сьогоднішній день у поліції залишилися одиниці старих співробітників, 65 % поліцейських – особи до 40 років.

Необхідно відмітити, що було реформовано і систему навчання – введено принцип професійної дидактики. Перед майбутнім поліцейським ставляться завдання, які він має виконувати на практиці. Із поліцейськими працюють психологи та етики, щоб навчити професійно і толерантно працювати з людьми. Базове навчання рядових співробітників триває 6,5 місяців. Для підвищення кадровий поліцейський зобов'язаний мати в послужному списку мінімум три роки роботи на вулиці (патрульним) [4, с. 47].

Як результат, у 2009 році рівень довіри до поліції в Польщі склав 72 %. Вище поліції в цьому рейтингу були тільки польська армія – 73 % та суспільне телебачення – 85%. Парламенту, уряду та церкві поляки довіряють менше, ніж поліції [5].

Служба в поліції Польщі передбачає відповідність особового складу загальним для державних (публічних) службовців вимогам і накладає на нього додаткові обов'язки та обмеження, що закріплені у таких принципах: ієрархічної побудови поліції та підпорядкування персоналу вищестоящому начальникові; неможливості суміщення служби в поліції з іншою оплачуваною працею (виняток може складати робота у сфері науки, мистецтва та літератури); особистої неупередженості; нерозголошення службової таємниці; обмеження на участь у політичному житті суспільства [6, с. 401].

Концепції проходження служби в поліції Польщі ґрунтуються на категорії «професіоналізм». Професіоналізм поліцейського визначається як сукупність суспільно значущих і специфічних професійних знань та вмінь, що дозволяють поліції якісно реалізовувати суспільну місію і відповідати чинним морально-етичним стандартам [6, с. 402].

У Польщі створено багаторівневі системи професійної підготовки, що зумовлено рівнями поліцейської ієрархії та професійної освіти. Забезпечено початковий, спеціальний, підофіцерський, аспірантський та офіцерський рівні професійної підготовки. Початкова підготовка є «спільним ядром» професійної підготовки поліцейських шляхом отримання загальної поліцейської освіти, що передбачає надання працівникам поліції основних знань, вмінь і навичок поліцейської діяльності. Програми підготовки мають модульний характер, що зумовлено комплексним підходом до постановки освітніх цілей [6, с. 403].

Стаття 5 Конституції Польської Республіки закріплює положення, відповідного до якого одним з основних обов'язків держави є забезпечення прав і свобод людини та безпеки громадян. Дане завдання втілюють у життя органи польської поліції. Окрім цього, ст. 7 Конституції Польщі задекларувала принцип функціонування всіх державних органів лише в межах та на підставі закону. До поліції дане положення має безпосереднє відношення [7, с. 48].

Проводячи аналогії із Грузинським законодавством, необхідно зазначити, що в Польщі діє розпорядження Головного коменданта поліції від 31.12.2003 № 805 (далі – Розпорядження), яким затверджено «Засади професійної етики поліцейського». Так, відповідно до ст. 2 Розпорядження, особливо наголошено: «У не врегульованих приписами права або не передбачених чинними основами професійної етики ситуаціях поліцейський повинен керуватися засадами суспільного співжиття так, аби його дії могли бути взірцем законності та приводили до поглиблення довіри населення до поліції» [8, с. 13].

Відповідно до ст. 62 Закону Польщі «Про поліцію», поліцейському заборонено займати будь-яку оплачувану посаду паралельно зі службою в поліції.

Як справедливо відмічає О.С. Передерій, Польща та Німеччина встановили в законодавстві більш деталізовані юридичні принципи проходження служби у поліції, а саме принципи: аполітичності; заборони займатися підприємницькою діяльністю; повного присвячення себе інтересам державної служби; контрольованого виїзду за кордон та розповсюдження інформації тощо [7, с. 151].

Список використаних джерел:

1. Плювашевський Е. В., Воланчик Петро Реформування поліцейської системи Польщі. Реформування поліції в країнах Центральної та Східної Європи: процес і прогрес / [П. Абрахам, Д. Бакрач, А. Бек та ін.] ; за ред. М. Капаріні, О. Мареніна. Київ, 2005. Розділ 4. С. 81–96.
2. Капля О. М. Органи внутрішніх справ України в умовах її інтеграції в Європейський Союз : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2007. 212 с.
3. Маслов О. І. Зарубіжний досвід правового регулювання та реалізації принципів адміністративної діяльності поліції та можливості його використання в Україні. *KELM*. 2020. № 7. С. 139–144 (Республіка Польща).
4. Ostant W. Polska Policja jako partner w systemie Europejskiego Biura Policji – Europol. *Policja w Polsce. Stan obecny i perspektywy*. 2007. S. 47–49.
5. Полиция в III Польской Республике (1990–2010) // О POLICJI. URL: <http://www.info.policja.pl/inf/historia/policja-w-iii-rp/iii/67630,III-19902010.html>. З посиланням на: «Polska Policja». Wydanie II uzupełnione; Wyd. Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie.
6. Проневич О. С. Організаційно-правові засади діяльності поліції (міліції) Німеччини, Польщі та України: порівняльно-правовий аналіз : монографія. Харків : НікаНова, 2011. 509 с.
7. Передерій О. С. Правовий статус поліції країн континентальної правової сім'ї (загальнотеоретична характеристика на матеріалах Франції, Німеччини, Польщі) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2009. 211 с.
8. Zarządzenie nr 805 Komendanta Głównego Policji z 31 grudnia 2003 r. W sprawie Zasad etyki zawodowej policjanta. *Gazeta Policyjna*. 2004. Nr. 7. S. 13.

Матусевич А. Л.,

*здобувач Науково-дослідного інституту публічного права
м. Київ, Україна*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ДИТИНИ В УКРАЇНІ: ДО ПИТАННЯ НАПРЯМІВ

Адміністративно-правовий механізм захисту прав і свобод дитини в Україні, як було зауважено в попередніх підрозділах є досить багатокомпонентним і суттєво впливає на правореалізацію в сфері забезпечення прав дитини. Водночас, правозахист, є дещо відмінною категорією від правоохорони й тісно пов'язується з практичною діяльністю конкретних органів державної влади, котрі відповідальні за забезпечення функціонування цього інституту.

Дослідники та вчені зазначають, що дитинство належить до тих соціальних феноменів, які дуже тісно взаємопов'язані й чутливі до всіх змін, що

відбуваються у суспільстві, є своєрідними індикаторами його благополуччя. Внаслідок особливої вразливості в умовах нестабільного стану сучасного суспільства вони виявилися найменш соціально і емоційно захищеними і опинилися у кризовому стані [1]. Відповідно, напрями адміністративно-правового захисту дитини в Україні, суттєво впливатимуть на можливість забезпечення благополучного та всебічно забезпеченого зростання молодих громадян і підготовку їх до дорослого життя та сприянні в утвердженні громадянської позиції.

Одним із найбільш вагомих інструментів забезпечення захисту прав і свобод дитини в Україні є прийняття відповідних нормативно-правових актів, державних програм і стратегій, хоч слід указати, що як правило вони приймаються та утверджуються на виконання міжнародних нормативно-правових актів. Так, Загальнодержавною програмою «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини», що діяла на період до 2016 року, Україна як член міжнародного співтовариства брала участь у діяльності зі створення сприятливого для матерів та дітей середовища, в якому їх гідний розвиток і захист прав забезпечувався з дотриманням принципів демократії, рівності, миру, соціальної справедливості з урахуванням моральних засад та традиційних цінностей українського суспільства [2]. Слід зауважити, що основні положення таких стратегічних нормативно-правових актів, враховують всі необхідні аспекти й вектори діяльності держави в сфері захисту прав і свобод дитини, а відповідно, зазначений нормативно-правовий акт суттєво впливав на державну політику в даному векторі, а також визначає й досі, основні напрями адміністративно-правового захисту прав і свобод дитини в Україні.

Відповідно, захист і найбільш основний аспект – відповідальність за вказаних дітей несуть працівники та адміністрація таких закладів, що й виступає основним запобіжником халатного поводження з відповідними особами. Крім цього, належить звернути увагу на тому, що основні вектори адміністративно-правового захисту прав і свобод дитини в Україні, в межах діяльності даного органу влади, зводяться до того, що він уповноважений на забезпечення сприятливих умов для розвитку дітей, а також убезпечення їх від деструктивних соціальних факторів, а в разі виникнення обставин для притягнення таких осіб до адміністративної чи кримінальної відповідальності, частково такі юридичні наслідки можуть бути застосовані до відповідальних осіб із числа вихователів.

Дослідники та вчені вказують, що сукупність факторів і тенденцій законодавства України свідчить про те, що питанням захисту материнства і дитинства у державі приділяється значно менша увага, оскільки «першочергово вирішуються питання економічного характеру як підґрунтя для розв'язання всіх інших соціальних проблем. Історія розвитку людства свідчить, що залишення проблеми материнства і дитинства без належної уваги може завдати не виправної шкоди державі і суспільству» [3]. Водночас, нами підтримується відповідна позиція, та додатково вказується на те, що на сучасному етапі державотворення, а також високої загрози з боку росії, для територіальної цілісності та незалежності України, важливо приділяти увагу питанням захисту прав і свобод

дитини, оскільки це докорінно впливатиме на укріплення інституту прав і свобод людини і громадянина загалом, сталість розвитку демократичних процесів й інші аспекти функціонування держави.

Відповідно, окремим напрямом адміністративно-правового механізму захисту прав дитини в Україні є досягнення й сталий розвиток у межах окреслених стратегічних цілей і завдань, котрі спрямовані на утвердження відповідного правового статусу та спрямовані на укріплення засад і підвалин функціонування адміністративно-правового механізму в даному сегменті. Належить зауважити, що ключовим у даному напрямі є визначення правильних цілей – їх декларування, а також розроблення на основі сформованого уявлення про ризики, основних інструментів і засобів, що спрямовані на усунення відповідних перешкод і подальшу оптимізацію функціонування цього інституту.

Напрями адміністративно-правового захисту, багато в чому корелюються з його основною метою, а в умовах специфічності предмету правового регулювання – прав і свобод дитини в Україні, це питання потребує додаткового вивчення та окреслення, на нашу думку, а також спираючись на позиції багатьох авторитетних учених.

Список використаних джерел:

1. Запобігання інституціоналізації дітей раннього віку. Інноваційні технології соціальної роботи з профілактики відмов від новонароджених дітей : метод. посіб. [Т. Ф. Алексеєнко, О. В. Безпалько, Н. О. Бєрвєно та ін.]. Київ : Століття, 2008. 224 с.

2. Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року : Закон України від 5 берез. 2009 р. № 1065-VI. Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1065-17>

3. Захист материнства і дитинства в Україні. URI: <http://alnews.com.ua/qualityoflife/6350-zakhist-materinstva-i-ditinstva-v-ukrayini>

Миронець Ю. А.,

*аспірант Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

СУЧАСНЕ ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК СКЛАДОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Останніми роками значення інформації в житті суспільства стрімко зростає, при цьому змінюються методи роботи з інформацією, розширюються сфери застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій. Складність такого явища, як інформація, його багатоплановість, широта сфери застосування

та швидкий розвиток відбиваються у постійній появі нових тлумачень цього поняття [1].

Якщо поєднати інформацію та комунікацію, то виникають низка новітніх понять, наприклад, «інформаційно-комунікаційна сфера», «інформаційно-комунікаційні технології», «інформаційно-комунікаційне забезпечення» тощо.

Виникнення інформаційно-комунікаційної сфери стало необхідною відповіддю на зростаюче значення інформації в сучасному суспільстві, що зумовлений низкою факторів, таких як: стрімке зростання обсягу та складності інформації; зміна характеру інформації та її вплив на всі сфери життя; необхідність нових методів роботи з інформацією; зростання ролі комунікацій; створення глобального інформаційного простору тощо.

Поняття інформаційно-комунікативної сфери А. Садовська розуміє у вузькому та широкому значенні. У першому випадку – це суто технічна та технологічна площина інформаційного суспільства. У широкому значенні – соціокультурне середовище, яке складається з інформаційної інфраструктури, має інституціональну систему державного управління, регулювання, саморегулювання. У цій сфері держава встановлює «правила гри» та є її координатором, відіграє ключову роль для продукування суспільно значимої інформації та конструювання цінностей для обізнаності громадян і включеності в процеси управління. Поняття інформаційно-комунікативної сфери виникає як відповідь на необхідність пояснення нового типу соціальних взаємодій, які виникають у державі в умовах становлення інформаційного мережевого суспільства та формування нової реальності в системі державного управління. Безумовно, постає питання: яка роль держави в управлінні та регулюванні інформаційно-комунікативної сфери, які межі втручання держави в інформаційні процеси? В цьому випадку держава має створити належне законодавче поле для регулювання інформаційних процесів, відносин і діяльності суб'єктів інформаційної діяльності. Органи державної влади мають створити постійну дієву модель інформаційно-комунікативної взаємодії з громадянами та громадянським суспільством. Бо саме результатом наповнення інформаційно-комунікативної сфери стає ціннісна система переконань суспільства, інтелектуальний потенціал і активність громадян. Ця сфера дає можливість наблизити громадян до участі в управлінні – від локального до загальнодержавного рівнів, а також вибудувати конфігурацію соціально-культурних процесів у суспільстві в певний історичний проміжок часу. В умовах інформаційного суспільства увага має акцентуватися не лише на суто технократичному розумінні проблем (впровадження ІКТ, новітніх технологій), але й на гуманітарні цінності, в першу чергу на формування об'єднавчої світоглядної позиції громадян, громадянського суспільства, якості інформації та змістовному наповненню інформаційних продуктів органів державної влади [2, с. 146-154].

На наш погляд, синонімом до інформаційно-комунікативної сфери є саме таке ж середовище. Наприклад, Н. Яруліна визначає, що інформаційно-комунікативне середовище – це інформаційне середовище установи,

підприємства, організації, органу публічної влади, будь-якого суб'єкта чи об'єкта інформаційної діяльності, функцією якого є забезпечення оперативності персоналу, зв'язку та координації учасників робочого процесу. Основне завдання інформаційно-комунікативного середовища полягає в налагодженні ефективного зворотного зв'язку між різними суб'єктами інформаційної взаємодії (можливість в онлайн режимі обговорювати нагальні суспільні питання, проводити відеоконференції, відеочати, миттєво обмінюватися повідомленнями, отримувати відповіді на сайтах, інтернет-порталах, форумах, в соціальних мережах, налагоджувати ефективні комунікативні зв'язки між керівниками і персоналом, між окремими підрозділами тощо). Побудова інформаційно-комунікативного середовища органу публічної влади передбачає налагодження ефективного зворотного зв'язку з громадськістю та встановлення «комунікативного контролю», що сприятиме підвищенню ефективності діяльності органів публічної влади, збільшенню рівня інформаційної відкритості, прозорості тощо [3, с. 31].

Отже, інформаційно-комунікаційна сфера – це динамічна система, що охоплює всі аспекти інформаційної та комунікаційної діяльності в суспільстві, та складається з різних елементів, таких як: – об'єкти інформаційно-комунікаційної сфери (інформація, інформаційні ресурси та інформаційно-комунікаційні технології); – суб'єкти інформаційно-комунікаційної сфери; – інформаційно-комунікаційне забезпечення.

Тобто, інформаційно-комунікаційне забезпечення є необхідною умовою для існування та стабільного розвитку інформаційно-комунікаційної сфери, її невід'ємною складовою.

Якщо формувати новітнє поняття інформаційно-комунікаційне забезпечення освітнього процесу як складової державної інформаційної політики в Україні, його можна визначити як сукупність ресурсів та інструментів, що використовуються для створення, обробки, зберігання та поширення інформації та інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес задля формування системного підходу до підвищення якості, доступності та інклюзивності освіти, налагодження ефективної комунікації між різними суб'єктами освітнього процесу, та задоволення інформаційних та освітніх потреб суспільства.

Зміст інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу як складової державної інформаційної політики в Україні включає:

- розробку та впровадження державних вимог, стандартів та програм у сфері інформатизації та цифровізації освіти;
- забезпечення фінансування розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури закладів освіти;
- підготовку та підвищення кваліфікації педагогічних працівників у сфері використання інформаційно-комунікаційних технологій;
- створення освітніх ресурсів та контенту в цифровому форматі;
- запровадження інноваційних методів навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій;
- захист цифрового освітнього простору.

При цьому, новітні особливості інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу як складової державної інформаційної політики в Україні визначаються наступними факторами: – інформація як стратегічний ресурс для сталого розвитку освіти; – новітні інформаційно-комунікаційні технології як інструмент для модернізації освітнього процесу; – створення якісного, інклюзивного та доступного освітнього середовища як основний напрям державної освітньої політики; – інформаційно-комунікаційна компетентність суб'єктів освітнього процесу; – інформаційна безпека та захист персональних даних.

Список використаних джерел:

1. Боровик М. В. Інформація як основа інформаційно-комунікаційного забезпечення сталого розвитку закладів вищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2018. Вип. 20, Ч. 1. С. 56-59.
2. Садовська А. Л. Формування понятійного апарату державного управління інформаційно-комунікативною сферою. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 4. С. 146-154.
3. Яруліна Н. Теоретичні підходи до визначення понять "інформаційний простір", "інформаційне середовище", "інформаційно-комунікативне середовище". *Актуальні проблеми державного управління*. 2019. Вип. 2. С. 26-31.

Наконечна І. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри загальноправових дисциплін
Національної академії Служби безпеки України
м. Київ, Україна

ЕТИМОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ТЕРМІНУ «РИЗИК» У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Загалом етимологічний зміст терміну «ризик» полягає в усвідомленні можливості небезпеки – стану, коли кому-чому-небудь щось загрожує [1, с. 588]. Тобто ризик виникнення несприятливих подій є головним критерієм реалізації небезпеки [2, с. 5].

Попри досить велику кількість праць з питань ризику, на сьогодні немає однозначного розуміння сутності категорії «ризик», через те що кожен з авторів трактує її по-своєму. Це можна пояснити тим, що ризик – це складне явище, яке має множину реальних основ, які не збігаються, а іноді навіть протилежні. Найбільш поширеними підходами щодо визначення ризику є ототожнення його з можливістю матеріальних втрат [3, с. 101-102].

Як приклад, О. Ляшенко, розглядаючи категорію «ризик», акцентує увагу на дуалізмі цього поняття, адже воно розглянуте науковцем і як усвідомлена частина небезпеки (пасивний бік), і як активна дія, спрямована або на усунення небезпеки чи загрози, або, навпаки, на свідоме (але вірогідне) отримання шкоди, збитку тощо [4]. Вчена вважає, що ризиком є усвідомлена частина загрози і свідомо дія, що може мати негативні наслідки та стати загрозою [4].

Своє чергою, аналіз законодавчих термінів свідчить, що ризиком є:

1) поява обставин, що обумовлюють виникнення особливих ситуацій (наказ Державіаслужби «Про затвердження Положення про систему управління безпекою польотів на авіаційному транспорті» від 25 листопада 2005 року № 895);

2) дії, не передбачені правилами (наказ Мінтрансв'язку України «Про затвердження Положення про класифікацію, порядок розслідування та обліку аварійних морських подій із суднами» від 29 травня 2006 року № 516);

3) можливість виникнення негативної події та вірогідні масштаби її наслідків протягом певного періоду часу (Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про ветеринарну медицину"» від 16 листопада 2006 року № 361-V);

4) комбінація повної імовірності або частоти події з негативним ефектом, що обумовлена небезпекою (наказ Мінтрансв'язку України «Про затвердження Правил сертифікації суб'єктів, що надають послуги з аеронавігаційного обслуговування» від 22 січня 2007 року № 42);

5) кількісна міра небезпеки, що враховує ймовірність виникнення негативних наслідків (Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05 квітня 2007 року № 877-V);

6) ймовірність успішного вчинення протиправних дій правопорушниками (наказ Держатомрегулювання України «Про затвердження Порядку проведення оцінки вразливості ядерних установок та ядерних матеріалів» від 30 листопада 2010 року № 169) тощо.

Отже, слід констатувати про наявність значної кількості складових, які впливають на чіткість ідентифікації терміну «ризик». Найчастіше зустрічаються такі його ознаки, як: «обставина чи подія», яку можна ідентифікувати, що може привести до «настання наслідків» чи створити «загрозу безпеці» від діяльності (дії чи бездіяльності) та є «кількісною мірою небезпеки».

Таким чином, термін «ризик» у контексті забезпечення національної безпеки – це потенційна можливість виникнення чи наявність несприятливих обставин чи подій, які здатні стати загрозою для реалізації національних інтересів та збереження національних цінностей України.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови; укл. О. Єрошенко. Донецьк.: ТОВ «Глорія», 2012. 864 с.
2. Ткаченко І. О. Ризики у транспортних процесах. ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 114 с.

3. Третяк Д. Д., Душейко П. А. Теоретичні аспекти ризик-менеджменту банку. *Економіка та держава*. 2022. № 1. С. 100–107.

4. Ляшенко О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства : монографія. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. 400 с.

Ніколайчик О. С.,

*здобувач Науково-дослідного інституту публічного права
м. Київ, Україна*

ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ

Робота всього публічного апарату пронизана численними регламентами і порядками, з огляду на які органи державної влади та їх посадові особи вирішують поставлені перед ними завдання. Законодавство України забезпечує послідовність і цілеспрямованість функціонування цих суб'єктів, по-перше, з метою задоволення вимог законності, а, по-друге – ефективності надання населенню публічних послуг в різноманітних секторах суспільних відносин. Наприклад, державна реєстрація актів цивільного стану передбачає складання актів цивільного стану щодо офіційного визнання і підтвердження державою фактів народження фізичної особи та її походження, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені, смерті [1]. Наведене є прикладом однією з багатьох адміністративних процедур, здійснюваних уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування для сприяння реалізації прав і законних інтересів громадян. Такий різновид діяльності зустрічається в усіх сферах публічних відносин у тому числі за напрямом забезпечення кібербезпеки де вони мають свій порядок та особливості.

Закон України «Про адміністративну процедуру» не висвітлює в своїх нормах різновиди зазначеної категорії на відміну від наукових джерел. Наприклад, С.Т. Гончарук до найпоширеніших адміністративних процедур відносить такі основні види: 1) у справах за зверненнями громадян; 2) у справах про адміністративні правопорушення; 3) заохочувальні; 4) дозвольно-реєстраційні; 5) контрольно-наглядові; 6) установчі; 7) щодо підготовки та прийняття управлінських актів; 8) щодо застосування заходів адміністративного припинення; 9) з питань діловодства та документообігу; 10) з питань кадрової роботи; 11) щодо організації внутрішньо-апаратної діяльності; 12) щодо індивідуальних звернень юридичних осіб з питань управлінського характеру та інші [2, с.87–88].

Г.В. Фоміч адміністративні процедури у публічній службі, з огляду на їх багатоаспектність та різноманітність, класифікував на: 1) організаційні адміністративні процедури: а) процедури вступу на публічну службу, які, у свою

чергу, включають процедури: конкурсу, зарахування на посаду, призначення на посаду, виборів на посаду, обрання на посаду; б) процедури оцінювання діяльності публічних службовців: процедури щорічної оцінки й атестаційної процедури; в) процедури щодо просування по публічній службі: процедури стажування, процедури кадрового резерву, процедури присвоєння рангу, чину, звання; г) заохочувальні адміністративні процедури; 2) юрисдикційні адміністративні процедури: а) процедури службового розслідування щодо публічних службовців; б) процедура притягнення до дисциплінарної відповідальності загального характеру; в) процедура притягнення до дисциплінарної відповідальності спеціального характеру [3, с.18;4, с.67].

В свою чергу С.В. Братель виділяє юрисдикційні та неюрисдикційні адміністративні процедури. Юрисдикційні визначають порядок діяльності юрисдикційних органів. Ними передбачено регулювання порядку взаємовідносин сторін у конфлікті та притаманна ознака змагальності сторін. Неюрисдикційні процедури характеризуються відсутністю санкцій при правовому регулюванні, відсутністю спору. Вони відображають встановлений порядок діяльності органів публічного адміністрування. Також С.В. Братель виділяє серед неюрисдикційних процедур нормотворчі, правозастосовні, реєстраційні, атестаційні, контрольно-наглядові процедури [2, с. 87-88;4, с. 67].

М.В. Вербіцька та О.Б. Росоляк поділяють адміністративні процедури у сфері господарської діяльності залежно від їх мети на: 1) процедури організаційного характеру (процедури реєстраційного, дозвільного типу тощо); 2) процедури контролюючої природи, наприклад, здійснення перевірки контролюючим органом господарюючого суб'єкта; 3) адміністративні процедури регулятивного типу, що мають відношення до правотворчої діяльності публічно-адміністративних суб'єктів стосовно винесення управлінських рішень індивідуального або колективного характеру, що відносяться до діяльності господарюючих суб'єктів – процедура публічних закупівель [5, с.153].

Х.П. Ярмачі акцентує увагу на тому, що адміністративні процедури, що здійснюються органами публічного управління у взаємовідносинах з фізичними та юридичними особами, можна розділити на сім видів: 1) щодо надання прав; 2) пов'язані із забезпеченням виконання фізичними та юридичними особами своїх обов'язків; 3) ліцензійно-дозвільні; 4) реєстраційні; 5) з прийняття несприятливих актів для фізичних та юридичних осіб; 6) контрольно-наглядові; 7) процедури державного заохочення. Вчений резюмує: «Більшість із зазначених видів адміністративних процедур, крім процедур з прийняття несприятливих актів для фізичних та юридичних осіб, контрольно-наглядових та процедур державного заохочення, реалізуються в процесі надання адміністративних послуг» [6, с. 267].

Тож, відповідно до наукового бачення проблеми, адміністративні процедури можуть бути класифіковані вкрай по-різному. Їх типізація глибоко залежить від сфери публічного управління та компетенції окремо взятих уповноважених суб'єктів. Зокрема, в галузі забезпечення кібербезпеки складно

використати будь-який із запропонованих вище підходів, адже Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» практично не освітлює в своїх положеннях дане питання. Згідно до його статей в зазначеній сфері можливе проведення заходів політичного, науково-технічного, інформаційного, освітнього характеру, організаційних, правових, оперативно-розшукових, розвідувальних, контррозвідувальних, оборонних, інженерно-технічних заходів, а також заходів криптографічного і технічного захисту національних інформаційних ресурсів, кіберзахисту об'єктів критичної інформаційної інфраструктури [7].

Тож, проведений аналіз дає змогу дійти до висновку, що ключовими адміністративним процедурами у сфері забезпечення кібербезпеки є: 1) адміністративні процедури пов'язані із організаційно-управлінським забезпеченням кібербезпеки; 2) адміністративні процедури, пов'язані із змістом інформації, що обробляється в комунікаційних або в технологічних системах; 3) адміністративні процедури, пов'язані із захистом інформації, що становить державну таємницю, комунікаційних та технологічних систем, призначених для її оброблення; 4) адміністративні процедури захисту комунікаційних систем, які не взаємодіють з публічними мережами електронних комунікацій.

Список використаних джерел:

1. Про державну реєстрація актів цивільного стану: закон від 01.07.2010 №2398-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. №38. Ст.509..
2. Гончарук С. Т. Основи адміністративного права України : навч. посіб. К. : Аванпост-Прим, 2004. 200 с.
3. Фоміч Г. В. Адміністративні процедури у публічній службі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2010. 20 с.
4. Миколаєць А.П. Види адміністративних процедур у сфері взаємодії держави та громадськості. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції 2022. № 4. С.65-70.
5. Вербіцька М.В., Росоляк О.Б. Адміністративні процедури у сфері господарської діяльності. Порівняльно-аналітичне право. 2017. №. 3 с. 151–153.
6. Ярмачі Х.П. Адміністративна процедура як складова частина адміністративного процесу. Науковий вісник публічного та приватного права. 2019. Випуск 3. Том 1. С.262-268.
7. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: закон від 05.10.2017 №2163-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. №45. Ст.403.

Осьмак Я. Л.,
здобувач ПВНЗ Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ, Україна

ЗАПОВІТ З УМОВОЮ В СПАДКОВОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Тема спадкування за заповітом не є новою для юриспруденції. Її досліджують, наприклад, М. Дякович, Ю. Заїка, О. Кармаза, В. Кисіль, В. Крат, О. Кухарев, М. Михайлів, О. Печений, З. Ромовська, І. Спасибо-Фатєєва, Н. Фомічова, С. Фурса, Є. Фурса, Я. Шевченко та інші українські вчені.

Відповідно до ст. 1233 ЦК заповітом є особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті [1]. Одним із принципів реалізації права на складення та посвідчення заповіту є складення заповідачем заповіту з умовою.

Отже, згідно зі ст. 1242 ЦК заповідачу надано право скласти заповіт з умовою. Відтак, заповідач може обумовити виникнення права на спадкування у особи, яка призначена у заповіті, наявністю певної умови, як пов'язаної, так і не пов'язаної з її поведінкою (наявність інших спадкоємців, проживання у певному місці, народження дитини, здобуття освіти тощо). Умова, визначена у заповіті, має існувати на час відкриття спадщини. Умова, визначена у заповіті, є нікчемною, якщо вона суперечить закону або моральним засадам суспільства. Особа, призначена у заповіті, не має права вимагати визнання умови недійсною на тій підставі, що вона не знала про неї, або якщо настання умови від неї не залежало.

Ми погоджуємося з О. Кухаревим, який доводить, що загальноприйнятою в юридичній літературі є позиція, що підставою виникнення правовідношення спадкування за заповітом є юридичний склад з послідовним накопиченням елементів: складення заповіту; відкриття спадщини та її прийняття [2].

Разом з тим, у разі ж спадкування за заповітом з умовою до складу юридичних фактів додається ще один – існування умови, визначеної заповітом, на час відкриття спадщини. Відтак, умова заповіту має бути:

1. Визначеною за змістом, тобто чітко встановлювати дії, які повинен вчинити спадкоємець для набуття права на спадкування, або події, що мають статися незалежно від поведінки спадкоємця. І, навпаки, якщо умова заповіту чітко не визначена, це потягне за собою труднощі після відкриття спадщини. У такому випадку може бути застосований механізм тлумачення заповіту. Згідно зі ст. 1256 ЦК України тлумачення заповіту може бути здійснене після відкриття спадщини самими спадкоємцями. У разі спору між спадкоємцями тлумачення заповіту здійснюється судом за правилами ст. 213 ЦК України.

2. Правомірною, що прямо впливає зі змісту ч. 2 ст. 1242 ЦК України, відповідно до якої умова, визначена у заповіті, є нікчемною, якщо вона суперечить закону або моральним засадам суспільства. Отже, недійсною відповідно до прямого припису закону вважається умова заповіту, що: 1) суперечить закону; 2) суперечить моральним засадам суспільства.

3. Здійсненою, тобто такою, яку можна реально виконати або яка може настати. Якщо ж умова в принципі не може бути виконана, то вона має вважатися такою, що не встановлена в заповіті. Утім можливість здійснення умови заповіту має переважно суб'єктивний характер, оскільки одна і та ж умова може виявитися здійсненою чи нездійсненою для осіб, враховуючи неоднаковий рівень розумових здібностей, особистісних якостей людини тощо [3].

І. Онищук доводить, що заповіт з умовою – це окремий вид заповіту, у якому заповідач крім визначення спадкоємців та спадкового майна обумовлює умову, при виконанні якої стає можливим відкриття спадщини та її прийняття. Така умова може бути пов'язана з поведінкою особи, на користь якої складено заповіт, чи з певними діями, які повинен вчинити спадкоємець для набуття права на спадкування, або ж із подією, яка має статися незалежно від дій спадкоємця [4].

Дійсно, заповіт з умовою є одним із видів заповітів, який укладається відповідно до норм ЦК, оскільки загальні вимоги до умови визначені в Кодексі, але їх зміст є не чітким. Так, за ст. 1242 ЦК така умова може бути як пов'язаною, так і не пов'язаною з поведінкою спадкоємця (наявність інших спадкоємців, проживання у певному місці, народження дитини, здобуття освіти тощо). Відтак, ЦК в дужках передбачає варіанти прикладів такої умови. Але така умова не повинна суперечити нормам права та моралі. Юристи-практики доводять, що умова повинна бути чіткою, оскільки нечіткість умови у заповіті є запорукою вирішення спадкового спору в суді між спадкоємцями після смерті заповідача.

С. Фурса та Є. Фурса слушно доводять, що нотаріус при посвідченні таких заповітів повинен орієнтуватися, які обмеження є дозволеними, а які ні. Це дасть йому можливість попередити особу про майбутні негативні наслідки такої умови та на підставі його неупередженості з'ясувати заповідачу незаконність зазначених ним умов щодо деяких обмежень громадянських прав спадкоємців або до позбавлення спадкоємця спадщини. Тобто умови можуть бути різні, але вони не повинні бути спрямовані "проти прав" спадкоємців, а навпаки, - вони мають спрямовуватись для їх же користі або на користь громадськості, держави. Наприклад, з народженням дитини після смерті заповідача в деяких випадках (якщо другий з подружжя, на думку заповідача, марнотрат) доцільно пов'язати окрему частину спадщини, яка має бути отримана лише цією дитиною після досягнення нею повноліття, а другий з подружжя може уповноважуватися за заповітом до досягнення дитиною повноліття отримувати тільки відсотки від вкладу у банку і використовувати їх на утримання дитини, але не знімати всієї суми тощо. Розглядаючи питання про певні вимоги заповідача, що стосуються умов прийняття спадщини, доцільно також передбачити випадки, коли спадщина не буде прийнята спадкоємцями за заповітом, які не будуть погоджуватись виконати його умови. У такому випадку треба передбачити правовий механізм залучення до спадкування одного чи декількох спадкоємців за законом (залежно від умов заповіту), але при посвідченні заповіту з умовою доцільно встановлювати підпризначення [5].

Принагідно зазначимо, що ЦК передбачає й інші види заповітів, зокрема, особистий заповіт, заповіт подружжя, секретний заповіт, заповіт із

встановленням сервітуту, заповіт із підпризначенням спадкоємців, заповіт з покладенням на спадкоємців обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. Законодавство України. <https://rada.gov.ua>
2. Кухарев О. Заповіт з умовою: окремі питання правозастосування. Юридичний радник. 2015. № 1. Лютий. <http://yurradnik.com.ua/stati/zapovit-z-umovoju-okremi-pitannya-pravozastosuvannya/>
3. Кухарев О. Заповіт з умовою: окремі питання правозастосування. Юридичний радник. 2015. № 1. Лютий. <http://yurradnik.com.ua/stati/zapovit-z-umovoju-okremi-pitannya-pravozastosuvannya/>
4. Онищук І. Заповіт з умовою. Що це таке і як правильно ним скористатись. Відомості. 23 вересня 2016 року. <https://vidomosti-ua.com/volyn/122266>
5. Спадкове право. Нотаріат. Адвокатура. Суд: наук.-практич. посіб. С. Я. Фурса та ін. К. : Видавець Фурса, С.Я. : КНТ, 2007. 1216 с.

Петров С. Є.,

*доктор юридичних наук, заслужений юрист України,
доцент кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СЕРВІСНИХ ПОСЛУГ

Сучасна доктрина правового регулювання відносин у сфері взаємодії держави та людини, сфері публічного адміністрування, зокрема надання публічних послуг, ґрунтується на забезпеченні прав і свобод людини, що зумовлене переосмисленням ролі держави і її спрямування служіння інтересам особи приватного права.

О.Г. Циганов визначив, що сучасним «трендом» є: розробка і реалізація національних програм формування інформаційного суспільства, де пріоритетним визначено становлення електронних урядів, вдосконалення інформаційно-комунікаційних технологій та встановлення довіри до них суспільства [1, с. 328].

А.П. Рибінська та О.О. Мозговий є однодумцями щодо такого напрямку реформування та удосконалення системи сервісних послуг, яка б базувалася на сучасних цивілізаційних підходах. О.О. Мозговий визначив стратегічні напрямки удосконалення системи сервісних послуг, а ми визначаємо, що їх досягнення має віднайти прояв в функціях та повноваженнях Головного сервісного центру МВС: вироблення ефективної системи оцінки персоналу з

врахуванням показників в роботі, які визначаються самим суб'єктом звернення шляхом виставлення відповідної оцінки за отриману послугу; запровадження моніторингу якості надання публічних послуг за допомогою як інформаційно-аналітичного забезпечення, використання технічних засобів для фіксації процесу надання публічної послуги посадовою особою сервісного центру МВС України [2, с. 186].

А.П. Рибінська та О.Г. Циганов визначили перспективи удосконалення системи контролю якості надання сервісних послуг сервісними центрами МВС: 1) запровадження в діяльності органів публічної влади системи управління якістю, створеної відповідно до міжнародних стандартів серії ISO 9000, орієнтованої на забезпечення якості «служіння» публічного сектору приватному; 2) інтегрованість офісу, в якому б у відкритій формі могли надаватися всі сервісні послуги; 3) визначеність, доступність, логічність та простота вирішення процедури надання сервісних послуг та оперативність їх надання, що усуває можливості проявів корупції [3, с. 60; 4, с. 342].

В 2015 році Кабінетом Міністрів України було внесено до Верховної Ради України проект Закону України «Про сервісні послуги та сервісні центри Міністерства внутрішніх справ України» [5]. Вважаємо, що його перевагою є закріплення чіткого переліку сервісних послуг, надання яких входить до компетенції органів з надання сервісних послуг МВС. Відтак, серед повноважень Головного сервісного центру мали б бути повноваження не лише виконання функції адміністратора Єдиного державного реєстру МВС, Єдиного державного реєстру транспортних засобів, реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, а й адміністратора надання сервісних послуг операторами таких реєстрів з надання сервісних послуг працівниками Головного сервісного центру МВС та його територіальними відділеннями (територіальними сервісними центрами МВС) з закріпленням такого переліку сервісних послуг. Запропоновано закріпити ці повноваження в проекті закону «Про сервісну службу МВС та надання сервісних послуг» (запропоновано автором), а до того запропоновано доповнити Положення про Головний сервісний центр МВС, доповнивши п. 1 Розділу III пунктом 66 наступного змісту: «(66) виконує функції адміністратора надання сервісних послуг операторами надання сервісних послуг Головного сервісного центру МВС та територіальних сервісних центрів МВС».

Відповідно, пп. 23 п. 1 Розділу III Положення про Головний сервісний центр МВС викласти в наступній редакції: «23) надає адміністративні та інші послуги:

- видача посвідчення водія транспортного засобу, в т.ч. міжнародного;
- відновлення втраченого посвідчення водія транспортного засобу;
- допуск до іспиту на отримання посвідчення водія транспортного засобу;
- реєстрація, перереєстрація колісних транспортних засобів усіх категорій, мототранспорту, причепів, мопедів з видачею свідоцтва про реєстрацію або його дубліката, зняття з обліку транспортного засобу;

- реєстрація, перереєстрація переобладнаних і перероблених колісних транспортних засобів усіх категорій, мототранспорту, причепів, мопедів з

видачею свідоцтва про реєстрацію або його дублікату, зняття з обліку транспортного засобу;

- видача однієї пари номерних знаків з комбінацією латинських літер і цифр, визначеною Кабінетом Міністрів України, чи індивідуальних (іменних) номерних знаків на колісні транспортні засоби усіх категорій, мототранспорт, причепа, мопеди, спеціалізовані самохідні машини, а також відновлення втрачених або пошкоджених номерних знаків;

- видача однієї пари номерних знаків на колісні транспортні засоби усіх категорій, мототранспорт, причепа, мопеди, спеціалізовані самохідні машини, в т.ч. для керівників дипломатичних представництв, послів, членів дипломатичного персоналу дипломатичних представництв, штатних консульських посадових осіб консульських установ чи адміністративно-технічного та допоміжного персоналу дипломатичних представництв, а також відновлення втрачених або пошкоджених номерних знаків;

- визначення дозволеної максимальної маси (допустимої ваги) або (і) маси транспортного засобу без вантажу за наявності обставин, визначених Міністерством внутрішніх справ України;

- проведення спеціалістом центру надання сервісних послуг перевірки транспортного засобу з (без) складення відповідного акта;

- нанесення VIN-коду на транспортний засіб;

- видача довідки про правове становище транспортного засобу;

- видача довідки про відсутність (наявність) судимості або обмежень, передбачених кримінально-процесуальним законодавством України;

- видача довідки про оголошення в розшук безвісно відсутньої особи;

- видача довідки про інформацію, що зберігається в базі даних Міністерства внутрішніх справ України, у порядку, визначеному законодавством України;

- посвідчення апостилом або легалізація документа, виготовленого (виданого) центром надання сервісних послуг, у порядку, установленому законодавством України;

- переклад на іноземну мову документа, складеного українською мовою, що підлягає легалізації або посвідченню апостилом;

- виготовлення на підставі вимоги заінтересованої особи центром надання сервісних послуг копії документа, виданого іншою уповноваженою особою, збереження оригіналу якого в матеріалах діловодства передбачено законодавством України, і завірення її з оригіналом;

- видача завіреної копії документа, що зберігається в архіві центру надання сервісних послуг».

Список використаних джерел:

1. Циганов О.Г. Адміністративні послуги у сфері правоохоронної діяльності України: дис. д.ю.н. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ: Державний науково-дослідний інститут МВС України, 2018. 587 с.

2. Мозговий О.О. Адміністративно-правові засади діяльності сервісних центрів МВС України : дис. ...канд. юрид. наук :12.00.07. Київ, 2019. 222 с.

3. Рибінська А.П. Адміністративно-правове забезпечення діяльності з надання сервісних послуг МВС України: дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2019. 199 с.
4. Циганов О.Г. Підходи щодо з'ясування сутності поліцейських послуг: вітчизняні реалії та зарубіжна практика. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2019. Вип. 1 (85). С. 186-193.
5. Про сервісні послуги та сервісні центри Міністерства внутрішніх справ України: проект Закону України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua-/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54676

Повидиш В. В.,

кандидат юридичних наук,

докторант Науково-дослідного інституту публічного права

м. Київ, Україна

НАПРЯМКИ ОНОВЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ ЯК МЕТОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ОБОРОННОГО ЗАМОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Державне оборонне замовлення є складною системою планування, здійснення та контролю за виготовленням та постачанням військової продукції, зброї, техніки та послуг. Забезпечення успішної реалізації оборонного замовлення вимагає наявності ефективних інструментів, що забезпечують виконання встановлених норм, правил та обмежень. Адміністративний примус, або адміністративні заходи, виступають одним з таких інструментів.

В юридичній науці будь-яке визначення права містить вказівку на його обов'язкову ознаку – примусову забезпеченість з боку держави. Саме тому примус, який здійснює держава в межах та на засадах, чітко визначених законодавством, можна вважати засобом забезпечення правопорядку, дотримання вимог, визначених нормами права [6, с. 64].

В науковій літературі існує думка, що однією з проблем розуміння «адміністративного примусу» - є відсутність нормативного закріплення цього поняття та відсутність єдності понятійного апарату серед практичних працівників та дослідників. Аналізуючи наукову та навчальну літературу, можна зробити висновок, що такий стан зумовлений використанням різних ознак, що характеризують це адміністративно-правове явище під час конструювання відповідного визначення поняття науковцями, а також певна байдужість законодавця до створення відповідної дефініції. Хоча адміністративний примус є передусім примусом правовим, бо застосування відповідних заходів суворо регламентовано законом, здійснюється на основі й на виконання нормативних приписів. Незаконне ж застосування примусових заходів є фактичним

свавіллям [1, с. 152]. Вчена Т.О. Коломоєць у своїй праці зазначає, що адміністративний примус – це особливий різновид державно-правового примусу, тобто визначені нормами адміністративного права способи офіційного фізичного чи психологічного впливу уповноважених державних органів (а в деяких випадках і громадських організацій) на фізичних та юридичних осіб у вигляді особистих, майнових, організаційних обмежень їхніх прав, свобод та інтересів у випадках вчинення цими особами протиправних діянь (у сфері відносин публічного характеру) або в умовах надзвичайних обставин у межах окремого адміністративного провадження задля превенції, припинення протиправних діянь, забезпечення провадження в справах про правопорушення, притягнення винних осіб до відповідальності, попередження й локалізації наслідків надзвичайних ситуацій [2, с. 66]. І. П. Голосніченко визначає адміністративний примус, як спосіб цілеспрямованого впливу на поведінку громадян, а також діяльність підприємств і організацій, органів, служб та службовців апарату державної виконавчої влади в інтересах забезпечення оптимального рівня виконання вимог законодавства [3, с. 87]. В свою чергу, науковці В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко адміністративний примус тлумачать як систему засобів психологічного або фізичного впливу на свідомість і поведінку людей з метою досягнення чіткого виконання встановлених обов'язків, розвитку суспільних відносин у межах закону, забезпечення правопорядку й законності [4, с. 164]. С.Г. Стеценко у своїй праці тлумачить адміністративний примус як вид державного примусу, що застосовується відповідними державними органами (посадовими особами) до фізичних та юридичних осіб з метою запобігання, припинення правопорушень і притягнення винних до відповідальності [5, с. 177].

Таким чином, під терміном адміністративний примус слід розуміти правовий інструмент, який використовується державою для забезпечення виконання встановлених норм, вимог або рішень. Адміністративний примус являє собою комплексний підхід, який включає різні заходи та механізми контролю, регулювання та впливу на фізичних та юридичних осіб.

У вітчизняній науковій літературі під методом розуміють спосіб або засіб досягнення поставленої мети, а під адміністративно-правовими методами – способи та прийоми безпосереднього і цілеспрямованого впливу виконавчих органів (посадових осіб) на підставі закріпленої за ними компетенції, у встановлених межах та відповідній формі на підпорядковані їм органи та громадян. Унаслідок того, що одні методи мають загальний характер, притаманний усім видам державної діяльності, всім державним органам, а інші – лише окремим із них, методи управління поділяються на загальні та спеціальні. До загальних автори відносять методи переконання та примусу, адміністративного та економічного впливу, нагляду та контролю, прямого та непрямого впливу, регулювання, керівництва та управління. При цьому вони вважають переконання та примус універсальними методами [7, с. 148]. Як доречно зазначає Кісіль З.Р., «примус» є додатковим методом державного управління, що являє собою психологічний чи фізичний вплив державних

органів або посадових осіб (суб'єктів управління) на певних осіб (об'єкти управління) з метою змушення виконувати приписи правових норм. Такий метод державного управління проявляється в двох формах: судовій та адміністративній та ґрунтується на авторитеті держави і силі закону. Метод примусу спрямований на вироблення окремих форм поведінки, а також підтримання суспільної дисципліни [8, с. 204].

Доповнюючи вищевказане, слід звернути увагу на думку Дембіцької С.Л., яка зазначила, що невід'ємною складовою системи методів державного управління суспільством є метод примусу. Вказаний метод належить до найбільш жорстких та незаперечних засобів впливу, тому в діяльності органів управління та їх посадових осіб примус застосовується, як правило, у поєднанні з іншими управлінськими прийомами [9, с. 215].

Таким чином, адміністративний примус, як метод забезпечення державного оборонного замовлення являє собою систему правових і адміністративних заходів для забезпечення виконання обов'язків і вимог, пов'язаних із здійсненням державного оборонного замовлення. Цей метод має на меті забезпечення безперебійного, ефективного та оперативного функціонування військово-промислового комплексу та інших важливих секторів, які забезпечують виробництво, постачання та розвиток засобів військової техніки, а також науково-дослідних інститутів та організацій, що займаються розробкою нових технологій для потреб оборони.

Тобто, можна констатувати, що адміністративний примус є важливим та необхідним методом в процесі забезпечення безпеки та обороноздатності країни, адже він дозволяє контролювати виробництво та постачання стратегічно важливих товарів і послуг, забезпечувати уніфікованість стандартів та якості, а також реагувати на зміни в потребах оборони та геополітичному середовищі. Поряд з цим, варто зауважити, що адміністративний примус повинен здійснюватися з урахуванням прозорості, ефективності та справедливості. Держава повинна забезпечувати всіма необхідними ресурсами та підтримкою для розвитку військово-промислового комплексу, включаючи науково-дослідну діяльність, інноваційні проекти та співпрацю з приватним сектором, адже такий підхід допоможе забезпечити конкурентоспроможність, тим самим підвищуючи належну якість та надійність військової техніки.

Список використаних джерел:

1. Шестак Л.В. Адміністративне право: навчальний посібник. Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2011. 256 с.
2. Адміністративне право України: навчальний посібник за ред. Т.О. Коломось, Г.Ю. Гулевської. Київ : Істина, 2007. 216 с.
3. Голосніченко І. П. Адміністративне право України: основні поняття. Загальна та основна частина. Навчальний посібник за ред. І. П. Голосніченко, М. Ф. Стахурський, Н. І. Золотарьова. Київ. 2005. 300 с.
4. Адміністративне право України: підручник за ред. Ю. П. Битяка. Київ. Юрінком Інтер, 2006. 588 с.
5. Стеценко С.Г. Адміністративне право України. Київ: Атіка, 2007. 670 с.

6. Коломоець Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід, та практика реалізації. Запоріжжя. 2004. 500 с.
7. Битяк Ю. П. Адміністративне право України. Харків. Право, 2001. 550 с.
8. Кісіль З.Р. Адміністративне право: навчальний посібник. Київ. 2011. 700 с.
9. Дембіцька С.Л. Застосування адміністративних стягнень як засобу покарання правопорушників. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 2. С. 213–216.

Стефурак С. О.,

*здобувач ПВНЗ Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ, Україна*

СУБ'ЄКТ ПРАВА ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК НОВИЙ ТИП ПРАВОВИХ ВІДНОСИН: ОСНОВНІ КОНЦЕПТИ ВЗАЄМОДІЇ

В сучасний час прикметно, що поява та поширення нових цифрових технологій виходить за межі традиційних складових правової системи. «Ми досягли переломного моменту, коли необхідно розробити нові нормативні межі для підтримки технологій, що швидко розвиваються» – слушно наголошують іноземні дослідники, автори відомої праці «Роботи: штучний інтелект та майбутнє права» [1, р. 3].

З огляду на зазначене, на порядку денному стоїть проблема правової об'єктивації нового об'єкта правового регулювання – правових відносин між людиною та роботами [2, с. 42]. Активний розвиток штучного інтелекту зумовив проблеми значного зростання ролі робототехніки та витіснення людини не тільки з практичної діяльності, але й зі сфери розумової. Так, у Конституції Бремена 1947 р. – суб'єкта федеративної держави Німеччини у розділі 1 ст. 12 зазначається: «Людина займає вище становище, ніж машини та технології». У наведеному положенні відображається досвід процесу цифровізації, під час якого машини, новітні технології та нові можливості у всіх сферах виробництва почали знецінювати роль самої людини.

Серед таких технологічних інновацій найбільш серйозну конкуренцію людині становить саме Штучний інтелект (далі – ШІ). Отож постає питання: чи варто людству допускати той факт, що ШІ перевершує інтелект людини, або обмежитися розвитком так званого слабкого чи підлеглого людині ШІ. Так, іноземний вчений Крістіан Дієффал вважає, що «ШІ відкритий для нових підходів та проривів, а самі дослідження штучного інтелекту продовжують залишатися метою розвитку людської цивілізації» [3, р. 273]. Утім, з ним не можна повністю погодитись, оскільки саме поняття ШІ нечітко визначено у правовому регулюванні через конкуренцію різних концепцій інтелекту, зокрема через

суперечки навколо розуміння меж раціонального інтелекту та соціального інтелекту. З точки зору права важливо зрозуміти, який саме інтелект є об'єктом правового регулювання та що вкладає законодавець у поняття ІІІ. З цього приводу вчені звертають увагу на безліч інтелектів, розподіливши їх на такі компоненти: натуралістичний, екзистенційний, музичний, логіко-математичний, тілесно-естетичний, лінгвістичний, просторовий, міжособистісний та внутрішньоособистісний інтелект [4, р. 27].

У цьому варто спиратися на визначення ІІІ, яке було наведене ще в 1955 р. відомим дослідником Девідом Векслером, а саме: «Штучний інтелект – це сукупна чи глобальна здатність індивіда діяти цілеспрямовано, щоб мислити раціонально та ефективно справлятися зі своїм оточенням» [5, с. 7]. Сучасні дослідники штучного інтелекту у своїх дослідженнях спираються на це визначення при ідентифікації інтелекту у різних сферах життєдіяльності соціуму.

Для кваліфікації інтелекту на «людському» рівні, або на рівні суб'єктів права використовується також так званий тест Тюрінга. Тест Тюрінга, опублікований Аланом Тюрінгом ще в 1950 р., був розроблений для забезпечення задовільного оперативного визначення інтелекту. Тюрінг визначив інтелектуальну поведінку суб'єкта як здатність виконувати завдання на рівні людини, достатні для того, щоб обдурити того, хто його досліджує (опитує, вивчає, інтерв'ює) [6, р. 433]. Усі об'єкти ІІІ та дії суб'єктів, безумовно, будуть здатні зараз чи найближчим часом відповідати даному тесту – кваліфікації для інтелекту на «людському» рівні.

Таким чином, ІІІ розглядається як система, застосовна до передової комп'ютерної технології, яка спрямована на імітацію розумної поведінки людини, частково для розуміння (людського) інтелекту, а також для створення розумних істот, які можуть автономно працювати в складних, мінливих ситуаціях. Найбільш яскравий виразник сучасного ІІІ, який наближається до функціоналу людини, це – робот. Робот є автономно функціонуючим штучним інтелектуальним суб'єктом.

В юридичній науці та практиці давно точаться дискусії щодо того, чи може робот бути суб'єктом права? Чи є він фізичною чи юридичною особою? На їхню думку вчених, відповідь на ці питання криються у вимірі, в якому робот функціонуватиме, зокрема в судочинстві, в музиці, тобто це залежить від його призначення в суспільстві. Наприклад, стосовно роботів з багатоцільовими завданнями, що потребують інтелекту та соціально адаптованої поведінки, роботи можуть мати певну юридичну компетентність. Оскільки подібна співпраця між автономними роботами та фізичними особами буде дуже вірогідною, необхідною умовою є юридичні взаємні зобов'язання, засновані на довірі. Видається важливим при такій інтерпретації статусу ІІІ розрізняти надання юридичних послуг за допомогою застосування елементарних правових знань із використанням ІІІ та юридичну компетенцію щодо здійснення юридично значущих дій. Остання може реалізуватися лише людиною чи колективом людей (державним службовцем, органом державної влади,

підприємством, установою, організацією). Утім, таке широке тлумачення ролі ІІІ є некоректним у контексті застосування принципу правової відповідальності юридичної особи. На нашу думку, *у випадку визнання наявності юридичної компетенції у робота має місце підміна суб'єктів права об'єктами права*. Відповідальність повинен нести не робот із багатоцільовими завданнями, а творці такого робота і ті, хто користується його послугами, тобто відповідні юридичні та фізичні особи.

З огляду на вищезазначене, варто розмежовувати роботизовані об'єкти та роботів, які імітують людину. Зауважимо, що система роботизованих об'єктів залежить від управління ними безпосередньо людиною. Наприклад, напівавтономна система IBM Watson виконує безліч завдань у галузі досліджень ДНК, навчання, селекції насіння тощо. Ця система отримує свої інструкції від окремої людини. Подібні системи застосовуються у багатьох сферах людської життєдіяльності: промислових, медичних (наприклад, молекулярні нанороботи хімічного чи органічного походження), військові роботи, роботи спостереження, дрони тощо. Система правового регулювання їх використання спирається на правовий статус традиційних суб'єктів права: юридичні та фізичні особи – розробники та користувачі цих систем.

Утім, наразі роботи поки не досягли надінтелектуального рівня, на якому знаходиться людина. «Суперінтелектуальні системи – це будь-який інтелект, який перевершує кращі людські розуми у всіх галузях, включаючи наукову творчість, загальну мудрість та соціальні навички» [7], – наголошує іноземний вчений Нік Бостром. Насправді, для держави, права та суспільства стане викликом створення ІІІ, функціональна активність, самооновлення та саморозвиток якого вийдуть за межі людського розуміння і унеможливлять управління і контроль над ним з боку людини, у тому числі за допомогою правового інструментарію. Саме тому, важливо усвідомлювати, що взаємозв'язок цифрових технологій та біотехнологій дає підставу говорити про робота-напівлюдину не лише з погляду зовнішньої подібності. Розвиток ж інтелекту штучними засобами в результаті чого з'явилися б надрозумні істоти біоцифрового характеру – процес, який ще не відомий людству. І незважаючи на те, що робот ще не є надінтелектуальним, на думку багатьох сучасних експертів, його можна розглядати як певну концепцію, яка динамічно розвивається та постійно еволюціонує у бік створення складного автономно функціонуючого робота і – можливо, на пізнішій стадії – надрозумної чи напівгуманоїдної системи. Природа такої істоти інша – електронна або органіко-хімічна – не є надважливою для характеристики суб'єктів права.

Таким чином, цифровізація та впровадження ІІІ у життєдіяльність людини та у взаєминах людини, суспільства та держави ставлять перед вітчизняним правом актуальні завдання щодо адаптації до нових інформаційно-комунікаційних реалій. Утім, наявність технологічних загроз і викликів для світопорядку змушує вчених, дослідників з одного боку сформувати дієвий правовий інструментарій захисту гуманістичної сутності права, його основних інститутів, принципів та цінностей демократії, захисту прав і свобод тощо. З

іншого боку, необхідно звернути увагу на можливість використання сучасних технологій для вдосконалення та оптимізації правового регулювання життєдіяльності людини, забезпечення її гармонійної взаємодії із суспільством та державою в умовах цифровізації та широкого впровадження ШІ.

Список використаних джерел:

1. Robotics, AI and the future of law / Ed.: Corrales M., Fenwick M., Forgó N. 2018. URL: <https://www.twirpx.org/file/3368731/>
2. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. До проблеми цивільної правосуб'єктності роботів: матеріали наук.-практ. конф. Інтернет речей: проблеми правового регулювання та впровадження, м. Київ, 29 лист. 2018 р., НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського» / упоряд. В.М. Фурашев, С.О. Дорогих. Київ: Вид-во «Політехніка». 2018. С. 42-46.
3. Djefal Ch. AI, democrace and the law. 2020. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3535735
4. Gardner H. Multiple intelligences : the theory in practice. New York : Basic books, Cop. 1993. XVI, 304 p. P. 27–28.
5. Weschler D. The range of human capacities. Baltimore, 1955. 190 p. P. 3–7.
6. Turing A.M. Computing machinery and intelligence. 1950. P. 433– 460.
7. Bostrom N. Superintelligence: Paths, dangers, strategies. Oxford, 2014. 324 p.

Струневич О. П.,

доктор юридичних наук,

Старший науковий співробітник

Науково-дослідного інституту публічного права

м. Київ, Україна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОКУРОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Європейський курс України закріплений на рівні Основного Закону нашої держави, вимагає належної організації діяльності її органів, у тому числі й органів прокуратури, та їхніх посадових осіб із урахуванням тих засад, на яких функціонують відповідні органи у європейських країнах. У свою чергу, від вітчизняного законодавця вимагається забезпечення ефективності законодавства, яке урегульовує діяльність органів прокуратури та, безпосередньо прокурорської діяльності. Втім, не зважаючи на існування безумовно позитивних тенденцій щодо перманентного удосконалення вітчизняного законодавства про прокуратуру та забезпечення законності в прокурорській діяльності, на практиці прокурори досить часто не виконують

покладені на них функції, проявляють терпимість до беззаконня, є суб'єктами порушення законності. Особливій критиці піддається правове регулювання прокурорської діяльності в Україні, адже воно безпосередньо відображається на забезпеченні законності в нашій державі.

По суті становлення правової системи демократичної держави в Україні все ще продовжується, і в цьому процесі вирішення проблем правового регулювання прокурорської діяльності має одне із першочергових значень, адже ефективність органів прокуратури на даному етапі піддається сумнівам. Із прийняттям 14 жовтня 2014 року нового Закону України «Про прокуратуру» № 1697-VII [1] було розпочато реформування органів прокуратури України та прокурорської діяльності із урахуванням європейських стандартів. Законом було закріплено велику кількість нововведень, які до цих пір оцінюються вітчизняними науковцями, як позитивні – було ліквідовано функції нагляду за додержанням і застосуванням законів; створено нормативні передумови для запровадження прокурорського самоврядування; встановлено новий порядок призначення прокурорів на посади; змінено систему прокуратури тощо. Все це наблизило прокурорську діяльність в Україні до вимог європейського співтовариства. Але в той самий час, у науковій літературі досить часто відзначається те, що під час розробки вітчизняного законодавства про прокуратуру було допущено ряд помилок, у тому числі й копіювання закордонних моделей державно-правового устрою (зокрема, системи судоустрою, структур контролюючих і наглядових органів) без урахування можливостей України, а також у ньому є ряд положень, які потребують коригування. Саме тому, дослідження питання проблем та недоліків правового регулювання прокурорської діяльності в Україні, а також пошук шляхів їх вирішення є важливими для нашого дослідження. Належне правове регулювання прокурорської діяльності в Україні є однією із ключових передумов підвищення результативності діяльності органів прокуратури, і до тих пір поки наявні проблеми не будуть вирішені, дане питання матиме актуальність для наукової спільноти.

До проблем фактичного характеру відносять політичну нестабільність, економічну кризу, зубожіння і правовий нігілізм населення, поширення злочинності та корупції. До проблем організаційного характеру відносять вдосконалення системи та структури органів прокуратури, недосконалість відомчої нормативної бази прокуратури відповідно до останніх змін у законодавстві, кадрове забезпечення органів прокуратури, боротьба з бюрократизмом, формалізмом, запровадження демократичних стандартів в управлінні і діяльності органів прокуратури. І врешті до проблем правового характеру автор відносить невизначеність місця прокуратури з-поміж інших органів державної влади, невирішеність питання спрямованості прокуратури, удосконалення правових основ прокурорської діяльності [2, с. 17]. Втім, варто враховувати, що такі висновки були зроблені автором ще до прийняття нового Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII [1], а тому ряд із зазначених проблем все ж були вирішені або повністю, або частково. Але разом із тим, погодимось із тим, що до цих пір для правового регулювання

прокурорської діяльності характерні проблеми, які мають фактичний, організаційний і правовий характер.

Венеціанська комісія, даючи свій висновок на положення нового Закону України «Про прокуратуру» констатувала наявність наступних проблем правового регулювання прокурорської діяльності на сучасному етапі в Україні: 1) невластивість прокуратурі такого права, як право прокурора представляти в суді інтереси неповнолітніх та недієздатних громадян та органи влади; 2) недостатні гарантії незалежності прокурорів від керівництва; 3) надмірна політизація посади Генерального прокурора України; 4) загроза гласності діяльності активістів та журналістів при висвітленні діяльності прокуратури; 5) недосконалість процедури притягнення прокурорів до дисциплінарної відповідальності [3]. Аналізуючи даний висновок, можемо констатувати, що Венеціанська комісія виокремила досить масштабні проблеми правового регулювання прокурорської діяльності, втім варто враховувати наступні моменти: по-перше, після прийняття Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII [1], він зазнавав неодноразових змін, тому проблеми його проекту, та сучасні проблеми й недоліки правового регулювання прокурорської діяльності згідно із даним нормативно-правовим актом не є тотожними; по-друге, висновки Венеціанської комісії не стосувались можливих практичних проблем запровадження нововведень, нехарактерних для законодавства, що регулює прокурорську діяльність, новим Законом України «Про прокуратуру», тому такі новели, як питання скорочення чисельності прокуратури, скорочення кількості заступників генпрокурора максимум до трьох, позбавлення прокуратури загального нагляду, ліквідація спеціалізованих прокуратур вважались позитивними нововведеннями.

Отже, можемо визначити, що проблемами правового регулювання прокурорської діяльності в Україні є: 1) встановлення партнерських відносин між прокуратурою і людиною за умови реалізації субординаційно-координаційного принципу; 2) проблема скасування або збереження загального нагляду як різновиду наглядової прокурорської діяльності; 3) проблеми правового регулювання добору кадрів для здійснення прокурорської діяльності; 4) проблеми визначення критеріїв морально-етичних якостей при доборі кандидатів на посаду прокурора.

Список використаних джерел:

1. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-III.
2. Большая советская энциклопедия. М.: Советская энциклопедия. 1970-1978. 1869 с.
3. Лапкін А.В. Основи прокурорської діяльності в Україні: навч. посібн. у схемах; за ред. І.Є. Марочкина. Х.: Право, 2013. 136 с.

Тимошевич М. М.,

здобувач Науково-дослідного інституту публічного права

м. Київ, Україна

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ»

Відповідно до ГКУ підприємницька діяльність або ж підприємництво (в тлумаченні Кодексу), є частиною більш комплексної та широкої категорії «господарська діяльність». В статті 3 документу вказано, що під господарською діяльністю розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. Господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є підприємництвом, а суб'єкти підприємництва – підприємцями. Господарська діяльність може здійснюватись і без мети одержання прибутку (некомерційна господарська діяльність). Діяльність негосподарюючих суб'єктів, спрямована на створення і підтримання необхідних матеріально-технічних умов їх функціонування, що здійснюється за участі або без участі суб'єктів господарювання, є господарчим забезпеченням діяльності негосподарюючих суб'єктів [1]. Сутності та змісту підприємництва присвячено Главу 4 ГКУ, згідно до якої це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [1].

У сучасних економічних джерелах підприємництво розглядається як самостійне організаційно-господарське новаторство, що здійснюється на основі використання різних можливостей для випуску нових товарів або удосконалення традиційних, відкриття нових джерел сировини, ринків збуту тощо з метою отримання прибутків та самореалізації власної мети. Під час визначення сутності підприємництва більшість учених-економістів концентрують увагу на підприємстві як процесі, що має інноваційний характер, відбувається постійно і цілеспрямовано. Класична економічна теорія розглядає отримання максимального прибутку як основну мету, задля якої здійснюється підприємницька діяльність. Отримання кожним підприємцем максимального прибутку призводить до збільшення національного доходу, що перерозподіляється між членами суспільства. Новітні економічні концепції поряд із отриманням прибутку до основної мети підприємницької діяльності відносять довгостроковий конкурентний розвиток, заснований на ефективних господарських зв'язках, ділових відносинах, постійній інноватизації виробництва [2, с.66].

Окрема теоретична думка щодо сутності підприємницької діяльності склалась в правовій науці. Наприклад, Б.Ф. Купчак розкриває категорію, як особливий тип суспільних відносин з приводу виробництва, розподілу та

привласнення благ і послуг, у процесі чого підприємець за умови повної свободи дій раціонально поєднує (комбінує) фактори виробництва на інноваційній основі і бере на себе відповідальність за результати виробництва вкладеними коштами, затратами часу і праці, діловою репутацією й своїм майбутнім прибутком, але реалізуючи свої власні інтереси, він сприяє ефективному задоволенню потреб суспільства й ринковим перетворенням у державі [3, с.247]. В.К. Колпаков також вважає передумовою здійснення підприємницької діяльності наявність певного правового статусу у суб'єкта, що її здійснює. Вчений тлумачить підприємництво як визнану державою, підзаконну, вільну, самостійну, ініціативну та систематичну, з метою отримання прибутку, діяльність фізичних та юридичних осіб по виробництву товарів, виконанню робіт, наданню послуг і торгівлі, здійснювана на власний ризик та під свою відповідальність [4, с.611].

В.С. Мілаш розглядає підприємницьку діяльність з декількох сторін, визначаючи її як: 1) діяльність, що ставить за мету одержання прибутку за рахунок залучення власних коштів, або опосередкованої участі у такій діяльності шляхом укладення у діло власного капіталу; 2) діяльність, яка здійснюється приватними особами, підприємствами та організаціями щодо виробництва, надання послуг, надбання та продажу товарів у обмін на інші товари або гроші для взаємної вигоди зацікавлених осіб, підприємств та організацій; 3) не заборонену законом ініціативну, систематичну діяльність приватних осіб (підприємців) і юридичних осіб, що базується на приватній або будь-якій іншій формі власності, спрямовану на отримання прибутку від виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг, здійснювану на власний ризик і під свою відповідальність; 4) сукупність правомірних вольових дій, які здійснюються професійно, систематично і на свій ризик особою, зареєстрованою як підприємець, з метою одержання прибутку; 5) реалізацію фізичною або юридичною особою своєї правоздатності шляхом складання і виконання підприємницьких договорів (неспоживчого характеру) з метою одержання прибутку [5, с.66-67].

З огляду на зазначене вище, можемо констатувати, що підприємницька діяльність має комбінований зміст. З одного боку вона є суспільно-важливим чинником розвитку та функціонування національного економічного сектору всієї держави, а з іншого – інструментом отримання фізичними та юридичними особами прибутку шляхом здійснення незабороненою державою господарської діяльності. Згідно із цим, в законності та безперешкодності підприємницької діяльності всіх, без виключення, суб'єктів, держава прямо зацікавлена, так як це впливає на її економічний добробут та фінансово-розподільчі можливості, що в кінцевому рахунку підвищує якість життя населення країни, можливість його представниками користуватись різноманітними послугами, отримувати бажані товари побутового і промислового використання тощо. Характерними ознаками підприємницької діяльності є наступні: по-перше, вона має високий рівень економічного значення, адже передбачає активне виникнення товарно-грошових відносин, перерозподіл матеріальних благ, наповнення державного бюджету, а також стимулювання розвитку національної економіки; по-друге,

підприємницька діяльність веде, передусім, до отримання особою особистого прибутку, вираженого, переважно, у грошовій формі та його подальше використання на власний розсуд і потреби; по-третє, підприємницька діяльність може виражатись в будь-якій не забороненій законодавством України формі: реалізація товарів, надання послуг, виконання робіт і таке інше; по-четверте, підприємницька діяльність є систематичною та ризикованою; вона здійснюється фізичними та юридичними особами за власної ініціативи, а також передбачає їх відповідальність за успіх чи негативні наслідки провадження останньої.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України: кодекс від 16.01.2003 №436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №18. Ст.144.
2. Мілаш В. С. Господарське право: Курс лекцій: У 2 ч. Ч. 1. Х.: Право, 2008. 496 с.
3. Купчак Б.Ф. Підприємництво: суть та умови здійснення. Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. Вип. 21.2. С.243-249.
4. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник. К.: Юрінком Інтер, 1999. 736 с.
5. Мілаш В. С. Господарське право: Курс лекцій: У 2 ч. Ч. 1. Х.: Право, 2008. 496 с.

Токар П. Т.,

*здобувач Науково-дослідного інституту публічного права
м. Київ, Україна*

ДОСВІД ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ КЕРІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Польська поліція як суб'єкт виконавчої влади має дуалістичну правову природу. На загальнонаціональному щаблі вона перебуває у структурі державної адміністрації, а на місцевому рівні тісно пов'язана з органами місцевого самоврядування. Ця обставина об'єктивно зумовлює необхідність чіткого визначення її ролі та місця у системі органів публічної адміністрації [1, с.741]. Польська поліція визначається, як збройна організація, співробітники якої носять уніформу, поставлена на службу суспільству і покликана забезпечити безпеку населення, а також підтримувати закон і порядок. Штаб-квартира Національної поліції - це організація, за допомогою якої Верховний командувач поліції втілює в життя цілі, перераховані в законі про поліцію та інших законодавчих актах парламенту, що складається з 18 організаційних підрозділів, які планують, організовують, координують, здійснюють нагляд і моніторинг за діяльністю поліції Польщі [2]. Начальники поліцій окремих провінцій і міст підкоряються Верховному командувачу поліції. У структурі штаб-квартири поліції знайшло

своє відображення поділ країни на 16 провінцій, всі вони підпадають під її юрисдикцію. Командувач поліції міста здійснює його обов'язки за сприяння штаб-квартири поліції міста в рамках території, зазначеної в Законі про поліцію. Його обов'язки і компетенція по відношенню до відповідної території співвідносяться із завданнями і компетенцією командувача поліції провінції [2].

Центральним органом державного управління Польщі, який відповідає за захист людської безпеки та підтримання громадської безпеки та порядку, є головнокомандувач поліції, підпорядкований міністру внутрішніх справ. Начальник поліції є начальником усіх поліцейських, іменованих надалі «поліцейськими». Начальник поліції призначається та звільняється з посади прем'єр-міністром на вимогу міністра внутрішніх справ. Заступники головному поліції, включаючи першого заступника, призначаються та звільняються з посади міністром внутрішніх справ на вимогу головному поліції. У разі звільнення з посади Головнокомандувача поліції міністр внутрішніх справ до призначення нового Командувача покладає обов'язки Головнокомандувача поліції на строк не більше 3 місяців одному з його заступників. У разі тимчасової неможливості виконання своїх функцій головнокомандувачем поліції, міністром, відповідальним за внутрішні справи, доки не припиниться перешкода для виконання цієї функції нинішнім командувачем, але на період не більше 6 місяців, доручає виконання обов'язків головнокомандувача поліції одному зі своїх заступників [3].

Відповідно до Статуту поліції, її керівник розробляє: детальні правила організації та сфери діяльності штабів поліції, поліцейських дільниць та інших організаційних підрозділів; методи та форми виконання завдань окремими поліцейськими службами, у частині, що не передбачена іншими постановами, виданими на підставі Закону; програми професійної підготовки поліцейських; обсяг та докладні умови, порядок та правила оцінки перевірки фізичної підготовленості поліцейських; докладні правила дресирування тварин, які використовуються для виконання завдань поліції, а також стандарти їх годування; правила професійної етики поліцейських після консультації із профспілками [3]. Окрім того, очільник польської поліції: організовує матеріальну та місцеву сферу діяльності та правила співпраці між CBŚP та іншими організаційними підрозділами поліції; за погодженням з міністром, відповідальним за внутрішні справи, організацію, матеріальні та місцеві масштаби діяльності та принципи співробітництва BSWP з іншими організаційними підрозділами поліції; формує організаційну та штатну структура окремих антитерористичних підрозділів Поліції; створює умови проходження професійної підготовки для антитерористичної служби.

Начальник воєводської поліції визначає територіальну компетенцію поліцейських дільниць у районі своєї діяльності. Начальник поліції може створювати та ліквідувати навчальні центри та поліцейські школи. Положення про штаб-квартиру поліції, поліцейські ділянки та інші організаційні підрозділи поліції встановлюються уповноваженим на них начальником поліції за

погодженням з відповідним начальником. Правила провінційного управління поліції є частиною правил провінційного управління [3].

Таким чином, досвід Польщі щодо визначення адміністративно-правового статусу керівників поліції є доволі цікавим для української держави. Втім, спираючись на досвід цієї країни, вітчизняному законодавцю використати вітчизняному законодавцю слід переглянути порядок відбору на посаду керівників органів та підрозділів поліції. Зокрема необхідними критеріями є не тільки наявність відповідного рівня освіти, а також професійних та ділових якостей, а й практичний досвід роботи у різних структурних підрозділах Національної поліції. Зрозуміло, що наразі застосування такого досвіду має спірний характер, оскільки історія поліції України є недовгою. Втім, саме такий досвід є перспективним з точки зору подальшого комплектування керівництва Нацполіції.

Список використаних джерел:

1. Проневич О. С. Роль і місце поліції в системі органів публічної адміністрації Польщі. *Форум права*. 2010. № 4. С. 741-747.
2. Правоохранительные органы государств-участников и партнеров ОБСЕ URL: http://polis.osce.org/countries/details?item_id=37
3. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji / URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/policja-16793593>

Ушканенко Е. О.,

*здобувач Науково-дослідного інституту публічного права
м. Київ, Україна*

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ПРИЙНЯТТЯ ПРОПОЗИЦІЙ, ОБІЦЯНКИ АБО ОДЕРЖАННЯ СУДДЯМИ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ

Досвід іноземних країн щодо формування та реалізації антикорупційної політики засвідчив, що ефективність антикорупційних засобів залежить від системності, обґрунтованості, прозорості правових положень та механізму їх реалізації. Перевагу надають заходам вертикальної стратегії протидії корупції зі швидкими темпами результативності, наслідками якої є не повна ліквідація корупції, а зменшення рівня корупції. Перевага цієї моделі полягає в активному залученні громадськості, підвищенні рівня правової свідомості та правової культури населення, серед якого популяризовано нетерпимість до корупції. Україна здійснює спроби мінімізувати високий рівень корупції та протидіяти корупційним кримінальним правопорушенням серед суддів, застосовуючи кримінально-правові засоби, які визнані як достатньо ефективні у різних моделях протидії корупції та апробовані у іноземних державах.

Утвердження і забезпечення прав та свобод людини є головним обов'язком держави. Виходячи із зазначеної тези, поряд із державними апаратом, системою державних органів, які вирішують стратегічні й поточні питання розвитку, держава створює і забезпечує функціонування системи правоохоронних органів. Коли діяльність із розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди, у ряді випадків, виходить за межі країни, узгоджена з правоохоронними органами інших країн чи міжнародних організацій, то така діяльність набуває характеру міжнародної правоохоронної діяльності, й реалізується у порядку міжнародного співробітництва.

Здійснення співробітництва відповідно до укладених Україною міжнародних договорів у сфері запобігання та протидії корупції з іноземними державами, міжнародними організаціями, які здійснюють заходи щодо запобігання та протидії корупції, у системі нормативно-правових актів, передбачено Кримінальним процесуальним кодексом (КПК) України [1], Законом України «Про запобігання корупції» (ст. 70) [2].

Міжнародну правову допомогу та інші види міжнародного співробітництва у справах про корупційні правопорушення здійснюють компетентні органи відповідно до законодавства та міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Реалізація міжнародного співробітництва може мати конвенційний (багатосторонній) чи взаємний (двосторонній) характер. Міжнародні правові акти, які врегульовують такий вид співробітництва, можна поділити на багатосторонні конвенції та двосторонні договори.

Серед міжнародних конвенцій у сфері боротьби з корупцією слід виокремити такі:

1) Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року (набула чинності 9 червня 1998 року, ратифікована із заявами й застереженнями Законом від 16 січня 1998 року) [3].

2) Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом (набула чинності 1 травня 1998 року, ратифікована із заявами і застереженнями Законом від 17 грудня 1997 року) [4].

3) Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією 1999 року (набула чинності 1 березня 2010 року, ратифікована із заявою Законом від 18 жовтня 2006 року) [5];

4) Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції 2003 року (набула чинності 1 січня 2010 року, ратифікована із заявами Законом від 18 жовтня 2006 року) [6].

Необхідно зазначити, що міжнародне співробітництво під час розслідування злочинів транснаціонального характеру, зокрема корупційних кримінальних правопорушень, є своєрідною надбудовою над цілісною системою взаємодії компетентних органів кожної конкретної держави [7, с. 102]. Тобто міжнародне співробітництво правоохоронних органів як необхідна складова системного контролю за транснаціональною організованою злочинністю можуть здійснювати як на двосторонньому, так і багатосторонньому рівнях у таких

формах: обмін відомостями про злочинні організації та осіб, які беруть участь у їх діяльності; організація та проведення спільних оперативних заходів і транскордонних операцій з припинення та запобігання організованим злочинній діяльності; сприяння екстрадиції злочинців і надання правової допомоги на різних етапах розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень; організація обміну досвідом, стажувань і спільних навчань фахівців спеціальних підрозділів [8, с. 32].

Керуючись положеннями міжнародних договорів України, КПК України, вважаємо доцільним вказати такі основні форми міжнародного співробітництва, що застосовуються у діяльності з розслідування кримінальних правопорушень, у тому числі розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди: 1) міжнародна правова допомога (ст. ст. 541 (п. 1), 542, 551–560 КПК України); 2) видача особи (екстрадиція) (ст. ст. 541 (п. 2), 573–575, 589–594 КПК України); 3) перейняття кримінального провадження (ст. ст. 541 (п. 3), 595–599 КПК України) [9, с. 245].

Вивчення у межах дослідження теоретичних та практичних джерел свідчить, що взаємодія при за даних умов реалізується з метою:

- 1) обміну інформацією, яка складає взаємний інтерес;
- 2) розшуку осіб, що переховуються від кримінального переслідування, а також осіб, що безвісно зникли;
- 3) розшуку предметів, які складають інтерес для розслідування (автотранспортних засобів, вогнепальної зброї, підроблених документів та грошей, цінностей, майна тощо);
- 4) планування й проведення скоординованих заходів, що спрямовані на розслідування злочинів;
- 5) координації діяльності з метою виконання завдань, які виникають під час розслідування, зокрема, створення робочих груп та обміну представниками;
- 6) обміну законодавчими, іншими нормативно-правовими актами, методичними рекомендаціями з питань боротьби з міжнародною злочинністю, статистичною інформацією;
- 7) обміну досвідом роботи, у тому числі проведення нарад, конференцій, стажувань, консультацій і семінарів;
- 8) обміну технічними засобами, експертними методиками, науково-методичною інформацією;
- 9) проведення спільних наукових досліджень та практичних заходів з проблем боротьби з міжнародною злочинністю, що становлять взаємний інтерес [9, с. 262-263].

При реалізації заходів міжнародного співробітництва при розслідуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди, слід враховувати, що міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, практика ЄСПЛ є складовою кримінального процесуального законодавства нашої держави [10, с. 81]. При цьому кращий міжнародний та європейський досвід враховує узагальнені й систематизовані відомості щодо діяльності правоохоронних органів іноземних держав, судово-

експертних установ, міжнародних організацій, інших компетентних суб'єктів, що спрямовані на досягнення спільної мети – вирішення завдань кримінального судочинства [10, с. 84].

Слід підсумувати, що найбільшою ефективністю у цьому питанні вирізняються ті держави, які обирають комплексний та принциповий підхід до осіб, що вчинили корупційні правопорушення незалежно від займаних ними посад в органах виконавчої, судової та законодавчої влади та в органах місцевого самоврядування. Однак, «універсального» засобу протидії не існує. Україні, зважаючи на допомогу міжнародних партнерів, необхідно вибрати свій шлях, який повинен будуватися самостійно на основі внутрішнього законодавства, менталітету, історичних традицій тощо, що в свою чергу об'єктивує необхідність шукати власний шлях протидії корупції у суддівській системі, з урахуванням міжнародного та європейського досвіду та необхідності реалізації заходів міжнародного співробітництва.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700- VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
3. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах : міжнар. док. від 20 квіт. 1959 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_036.
4. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом : міжнар. док. від 8 листоп. 1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_029#Text.
5. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) : міжнар. док. від 27 січ. 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/994_101.
6. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції : міжнар. док. від 31 жовт. 2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text.
7. Завидняк І. О. Поняття й сутність міжнародного співробітництва в розслідуванні фінансових злочинів транснаціонального характеру. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. № 47. Т. 2. С. 102–105.
8. Жаровська Г. П. Теорія та практика протидії транснаціональній організованій злочинності в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2019. 41 с.
9. Чорноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів : монографія. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. 492 с.
10. Чорноус Ю.М. Вплив міжнародних договорів та практики Європейського суду з прав людини на розвиток криміналістики в Україні. *Право України*. 2021. №8. С. 77-90.

Федотов Д. В.,
аспірант Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: КОНСТРУКТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ

Будь-який адміністративно-правовий механізм, у тому числі той, що передбачає забезпечення інформаційної безпеки в Національній поліції України передбачає наявність чіткої та зваженої внутрішньої структури, що забезпечує можливість виконання покладених на відповідний орган чи підрозділ завдання з забезпечення прав і свобод людини і громадянина у відповідному сегменті правовідносин суспільства. Визначення структурних особливостей і відповідних компонентів адміністративно-правового механізму дозволяє комплексно підійти до аналізу цього процесу, охарактеризувати відповідні елементи та сприяти всебічній оптимізації відповідного інституту крізь призму дії норм адміністративно-правового законодавства.

Таким чином, враховуючи потребу комплексної оптимізації дії адміністративно-правового механізму забезпечення інформаційної безпеки в Національній поліції України, змістовного структурного аналізу всіх відповідних компонентів, перш за все необхідно виокремити та надати вичерпну характеристику структурним елементами вказаного інституту, що, в свою чергу, дозволить оптимізувати процеси щодо його функціонування.

Відтак, досліджуваний нами правовий механізм передбачає: 1) існування відносно гармонійної структури (суб'єктів, правовідносин, процесів, форм тощо), що сприяють виконанню завдань цього механізму; 2) всі суб'єкти формування та реалізації державної політики (забезпечувачі функціонування механізму), а також суб'єкти, на котрих спрямований управлінський вплив забезпечувачів функціонування механізму, в своїх діях (бездіяльності) та в рішеннях будуть сприяти об'єктивації мети цього правового механізму. Крім цього, зважаючи на те, що для людини типовою є також неправомірне поведінка, цілком закономірним є й те, що досліджуваний правовий механізм передбачає також контролювання усіх суб'єктів у сфері обігу зброї та притягнення порушників правил і стандартів правомірної взаємодії у цій сфері до юридичної відповідальності [1]. За аналогією необхідно підкреслити, що структурні елементи адміністративно-правового механізму забезпечення інформаційної безпеки в Національній поліції в Україні передбачає нормативне закріплення чіткого врегульованої структури, котра вміщає в себе визначення змісту та сутності правовідносин про які йдеться, загальний опис процесів, а також форми реалізації зазначеного механізму та окреслення чіткого кола його суб'єктів. Крім цього, належить звернути увагу на те, що оскільки зазначений механізм призначений для врегулювання, як внутрішньо так і зовнішньоорганізаційної діяльності Національної поліції України в аспекті інформаційної безпеки,

необхідним є уточнення змісту та сутності неправомірної поведінки всіх можливих суб'єктів, крізь призму дії поліцейського законодавства.

Досить поширеним підходом до осмислення сутності адміністративно-правових механізмів є підхід до розкриття сутності цього юридичного конструкту через його зміст. Наприклад, вітчизняна учена І.О. Личенко, розглядаючи сутність адміністративно-правового механізму протидії правопорушенням у сфері власності, доходить думки, що під ним «слід розуміти системне, динамічне, поліструктурне утворення, що включає адміністративно-правові норми, спрямовані на протидію правопорушенням у сфері власності, адміністративно-правові відносини, які виникають в процесі здійснення заходів протидії правопорушенням, що стосуються правових можливостей громадян володіти, користуватися і розпоряджатися майном, реалізацію норм адміністративного права в цій сфері та яке функціонує в силу взаємозв'язків його окремих складових» [2, с. 69]. При цьому, адміністративно-правовий механізм забезпечення інформаційної безпеки в діяльності Національної поліції України, на нашу думку, не слід вважати інструментом лише протидії неправомірним формами методам поведінки з відповідною інформацією. Натомість, зазначена організаційно-правова інституція, перш за все, призначена для впорядкування чіткого кола правовідносин, а також форм і методів, способів і засобів використання чи застосування тих чи інших інформаційних елементів чи комплексів інформацій, як в поліцейській діяльності, в тому числі під час комунікації з суспільством, так і в контексті зовнішньокомунікаційної діяльності Національної поліції України.

Водночас, необхідно підкреслити, що зміст і сутність правоохоронної та правозахисної функції адміністративно-правового механізму забезпечення інформаційної безпеки в діяльності Національної поліції України, на нашу думку, має бути розглянуто додатково, оскільки саме вона, не лише не дозволяє вчинення неправомірних і протиправних дій з інформацією, а й забезпечує притягнення до відповідного виду юридичної відповідальності конкретних суб'єктів, що їх вчинили, що в подальшому лише позитивно впливає на забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, як в поліцейській діяльності так і в загальнонаціональному контексті.

Список використаних джерел:

1. Шумейко Т. А., Поняття та ознаки адміністративно-правового механізму формування та реалізації державної політики у сфері обігу зброї в Україні. DOI: 10.32844/2222-5374-2020-110-8.21
2. Личенко І. А. Адміністративно-правовий механізм протидії правопорушенням у сфері власності. *Leges et Viata*. 2014. Вип. 1/3 (265). С. 68-71.

Хміль І. В.,

*здобувач Науково-дослідного інституту публічного права
м. Київ, Україна*

СТАДІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Адміністративні процедури міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки, як і будь-які інші адміністративні процедури, є внутрішньо структурованими, тобто представлені сукупністю хронологічно впорядкованих стадій.

Здійснення таких стадій визначається логікою діяльності уповноважених суб'єктів публічної влади. Результат попередньої стадії є основою для наступної. Кожній стадії властиві специфічні компоненти: склад суб'єктів правовідносин; інформація, що збирається та використовується; документи, що складаються; рішення, що приймаються тощо [1, с. 33].

На думку С. Пауло, міжнародне співробітництво можна розглядати як стандартний політичний процес, що включає стадії: 1) визначення проблеми та формування порядку денного (ідентифікація певного виклику, визначення його як проблеми, що вимагає здійснення заходів міжнародного співробітництва); 2) переговорних процедур та процедур ухвалення відповідних рішень (приміром, укладання міжнародного договору, підписання заключного документа тощо); 3) імплементації (упровадження ухвалених рішень, тобто процес їх практичної реалізації); 4) моніторингу відповідності й оцінки (взаємна перевірка сторонами міжнародного співробітництва дотримання взятих на себе зобов'язань та їх виконання) [2, с. 17-20].

Згідно з Інструкцією з організації та здійснення міжнародного співробітництва в системі Міністерства оборони України, затвердженою наказом Міністерства оборони України від 23.07.2021 р. № 218 [3], вбачається, що визначена стадійність відповідних адміністративних процедур міжнародного співробітництва є дещо подібною до вищевказаного та включає етапи: 1) планування; 2) підготовки; 3) реалізації; 4) звітування. Проте вважаємо, що стадійність, наведена за С. Пауло, є більш повною, оскільки охоплює і процедурні аспекти, здійснення яких обумовлюється результатами реалізованого заходу співробітництва.

На основі зазначеного до стадій адміністративних процедур міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки ми відносимо п'ять стадій, а саме: 1) планування; 2) підготовки; 3) реалізації; 4) звітування; 5) імплементації.

Стадія планування передбачає взаємодію між уповноваженими вітчизняними й іноземними публічно-владними суб'єктами з метою попереднього визначення термінів, порядку і програм проведення, учасників (виконавців), пріоритетності заходів міжнародного співробітництва, обсягу необхідних ресурсів тощо. У цьому

контексті з метою належної організації міжнародного співробітництва розробляються планувальні документи (насамперед плани заходів, цільові програми співробітництва).

Підставами для такого планування можуть бути: міжнародні договори (угоди); програми співробітництва; пропозиції від іноземних держав і міжнародних організацій; пропозиції національних органів міжнародного співробітництва, погоджені відповідними органами іноземних держав; політичні (військово-політичні) вказівки щодо забезпечення реалізації державної політики у сфері національної безпеки тощо.

Стадія підготовки передбачає завчасне виконання сторонами підготовчих дій, необхідних для проведення (реалізації) певного заходу міжнародного співробітництва.

При підготовці до проведення заходів міжнародного співробітництва відповідними уповноваженими суб'єктами враховуються поточні планувальні документи, пропозиції (ініціативи, звернення) іноземних держав, геополітичні обставини, зміни у складі вищих посадових осіб іноземних держав, актуальний стан відносин з конкретною державою, потенційні перспективи міжнародного співробітництва й інші чинники, що можуть свідчити про доцільність або недоцільність проведення заходів міжнародного співробітництва, а також позиція Міністерства закордонних справ України.

До основних етапів цієї стадії належать: а) прийняття рішення про проведення заходу міжнародного співробітництва й інформування іноземної сторони щодо підтвердження проведення такого заходу; б) підготовка змістовної частини заходу міжнародного співробітництва та виконання відповідного документального оформлення (підготовка директив, вказівок, технічних завдань, програм проведення заходу, кошторису витрат); в) організація взаємодії і координації, що передбачає обмін інформацією між суб'єктами міжнародного співробітництва України та іноземної держави, яка є необхідною для забезпечення належного проведення заходів міжнародного співробітництва.

Закономірним результатом підготовчої стадії має бути створення всіх необхідних умов для реалізації заходу міжнародного співробітництва.

Стадія реалізації передбачає безпосереднє здійснення заходу міжнародного співробітництва у заздалегідь визначеній формі (візит, зустріч, бесіда, переговори, консультація, конференція тощо). Результатом і підсумком такого заходу має бути підписання спільного документа, яким оформлюються домовленості сторін та/або прийняті рішення з питань національної безпеки, а також визначаються взаємні зобов'язання, наміри, рекомендації та інше. За своєю сутністю такий документ може бути проміжним або заключним.

Підписання заключного документа, як приклад, обов'язково передбачається за результатами державного візиту в Україну глави іноземної держави [4]. Також заключним документом (завершальним актом) можуть оформлюватися результати міжнародних конференцій. До числа заключних документів належать і міжнародні договори, підписанню яких передувала серія переговорних раундів та/або консультацій.

За результатами реалізації заходу міжнародного співробітництва передбачається звітування, що доцільно розуміти як окрему процедурну стадію. Так, відповідним органом публічної влади чи посадовою особою готується письмовий звіт, який повинен містити відомості про характер і підсумки реалізованого заходу, досягнуті домовленості, висновки та пропозиції щодо використання отриманої інформації та подальших необхідних дій. До звіту додаються копії документів, підписаних з іноземною стороною, а також можуть додаватися інформаційно-довідкові й інші матеріали, отримані під час проведення заходу. Означений звіт подається Міністерству закордонних справ України, а у випадках, передбачених законодавством, – також іншим органам публічної влади чи їх посадовим особам [3; 5].

Завершальною стадією є імплементація, у рамках якої сторонами міжнародного співробітництва здійснюється практична реалізація (упровадження) досягнутих домовленостей і виконання взятих на себе зобов'язань, закріплених у спільних документах, що були підписані за результатами та підсумками проведеного заходу міжнародного співробітництва. Водночас, на цій стадії і в подальшому, сторонами міжнародного співробітництва може здійснюватися взаємний моніторинг виконання досягнутих домовленостей і виконання взятих на себе зобов'язань.

Так, приміром, Указ Президента України від 22.12.2021 р. № 671/2021 «Питання координації зовнішньополітичної діяльності держави» встановлює, що за підсумками візитів Президента України до іноземних держав та глав іноземних держав в Україну Міністерство закордонних справ України разом із відповідними державними органами готує та подає у десятиденний строк Президенту України узгоджені з Кабінетом Міністрів України плани заходів щодо виконання укладених міжнародних договорів України та досягнутих домовленостей. При цьому персональна відповідальність за належне виконання міжнародних договорів України, інших двосторонніх та багатосторонніх документів, з яких випливають права і зобов'язання України, покладається на керівників державних органів, які відповідно до компетенції забезпечують виконання зобов'язань українською стороною та аналізують виконання іншими сторонами їх зобов'язань за такими договорами і документами [7].

Отже, адміністративні процедури міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки є внутрішньо структурованими, тобто представлені сукупністю хронологічно впорядкованих стадій, серед яких: 1) планування; 2) підготовка; 3) реалізація; 4) звітування; 5) імплементація.

Список використаних джерел:

1. Бойко І., Різун Р., Тарадуда О. Ініціювання адміністративної процедури. Журнал східноєвропейського права, 2019. № 62. С. 30-37.

2. Paulo S. International Cooperation and Development: A Conceptual Overview: Discussion Paper. Bonn: German Development Institute/Deutsches Institut für Entwicklungspolitik, 2014. 40 p.

3. Про здійснення міжнародного співробітництва Міністерством оборони України та Збройними Силами України: наказ Міністерства оборони України від 23.07.2021 № 218. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0218322-21#n10>

4. Про Державний Протокол та Церемоніал України: Указ Президента України від 22.08.2002 № 746/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/746/2002#Text>

5. Про затвердження Порядку підготовки проектів директив, вказівок і технічного завдання для участі у заходах міжнародного характеру та звітів за їх результатами: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.11.2015 № 903. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/903-2015-%D0%BF#Text>

6. Питання координації зовнішньополітичної діяльності держави: Указ Президента України від 22.12.2021 № 671/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/2021#top>

*Хортюк Н. В.,
аспірантка Харківського національного
університету внутрішніх справ
м. Харків, Україна*

ДОСВІД США У СФЕРІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

В умовах, в яких сьогодні знаходиться українська держава, важливим напрямком діяльності законодавця є якісне покращення нормативно-правового регулювання соціальних гарантій військовослужбовців. Зазначене вимагає проведення комплексних теоретичних досліджень присвячених вивченню зарубіжного досвіду у відповідній сфері. В даному контексті особливої уваги заслуговує досвід Сполучених Штатів Америки (далі-США). Згідно з нещодавною оцінкою веб-ресурсу Global Firepower, армія США перебуває на першій сходинці в рейтингу найсильніших військових держав світу з найменшим коефіцієнтом — 0,0606. Під час дослідження брали до уваги кількість зброї, військової техніки та чисельність армії. Також було враховано транспортну інфраструктуру, військовий бюджет, доступ до нафти, наявність портів, аеродромів тощо [1]. При цьому необхідно зауважити, що армія США лідирує не тільки за рівнем оснащення, але й за якістю та ефективністю реалізації соціальних гарантій, передбачених для військовослужбовців.

В першу чергу особливу увагу варто звернути на таку важливу гарантію як рівень грошового забезпечення. Збройні сили Сполучених Штатів складаються з шести відділень чисельністю приблизно 2,4 мільйона осіб, як на дійсній службі, так і в резерві. Для цих людей служіння своїй країні – це робота на повний

робочий день, за яку платять тверду зарплату та виплати. Зарплата військовослужбовців США залежить від досвіду та звання. Так, солдат найнижчого рангу, рядовий (E1), має зарплату \$21999,60 на рік без урахування бонусів. Рядовий (E2), наступний щабель, отримує \$ 24656,40, за ним йде рядовий першого класу за \$ 25927,20. Армія США взагалі не підвищує платню солдатам, які служать у двох найнижчих чинах. E-1 і рядові отримують автоматичне підвищення після чотирьох місяців служби, але не підвищують зарплату в цьому званні. Подібним чином підвищення зарплати супроводжується підвищенням до E-2 (рядовий другого класу), але без подальшого підвищення зарплати на E-2. Перше підвищення зарплати на основі тривалості служби та заслуг відбувається на рівні E-3, тобто рядових першого класу. Після мінімум 2 років служби в цьому званні солдати можуть отримати підвищення зарплати [2]. Що ж стосується заробітної плати офіцерів, то вона, що цілком логічно, є значно вищою, аніж у звичайних солдатів. Окрім річної зарплати, військовослужбовці мають право на бонуси та пенсійні виплати та медичні виплати. Бонуси можуть бути досить значними, коли армія пропонує «додаткові 50 000 доларів США за зарахування на певну роботу» або «до 40 000 доларів США лише за явку до базової підготовки протягом 30 днів після зарахування».

Окрім зазначеного вище, можна виділити наступні важливі факти про військову зарплату та компенсацію в США: 1) стоматологічна страховка забезпечує 100-відсоткове покриття для Active Duty. Немає обмежень щодо вартості стоматологічної допомоги, яку можуть отримати військовослужбовці. Члени сім'ї можуть бути додані за невелику додаткову плату; 2) медичне страхування забезпечує 100-відсоткове покриття, і немає обмежень щодо вартості медичної допомоги, яку можуть отримати військові або їхні сім'ї; 3) військові сплачують 6,2% від загальної компенсації податку згідно з Федеральним законом про страхові внески (FICA); 4) допомога на житло за кордоном виплачується в доларах США і періодично коригується відповідно до змін місцевих обмінних курсів; 5) сума винагороди не включає спеціальні винагороди, такі як оплата навчання іноземної мови, які деякі військовослужбовці можуть отримати за певних обставин.

Тим не менш, здається, що ці фінансові стимули недостатньо привабливі, що призвело до небаченого раніше скорочення набору військових. Так, після 11 вересня тисячі людей записалися в армію США, але з часом кількість людей, які приєднувалися до армії, зменшилася. У 2019 році армія набрала 68000 осіб, а на 2022 фінансовий рік організація поставила за мету додати близько 60000 членів. До кінця періоду набору, який завершився 30 вересня 2022 року, було прийнято лише 45000 осіб, і така тенденція спостерігається у всіх військових підрозділах.

Не менш важливим є питання відпустки військовослужбовців в США. Так, військовослужбовці отримують 2,5 дні щорічної (оплачуваної) відпустки за кожен місяць служби, загалом 30 днів на рік. Наразі солдати можуть отримати до 60 днів відпустки в кінці фінансового року. Будь-які додаткові дні понад 60 днів втрачаються на початку наступного фінансового року (1 жовтня). Кожен

військовослужбовець несе особисту відповідальність за контроль і управління своєю відпусткою. Поточний баланс відпустки реєструється у звіті про відпустку та заробіток (LES). Солдати, які служать у зонах бойових дій протягом 120 днів або більше, можуть накопичити та перенести до 120 днів відпустки (60 днів звичайної відпустки плюс 60 днів SLA) на наступний фінансовий рік. Відпустка, захищена SLA, відображається в розділі «Примітки» звітів про відпустку та заробіток (LES) як «Бал перенесення бойової зони LV» разом із терміном дії. Захист за угодою про рівень обслуговування припиняється або після закінчення терміну дії, або коли поточний баланс солдата у відпустці (CrBal) зменшується до 60 днів або менше. Згідно із законом, 120 днів — це максимальна відпустка, яку можна перенести на новий фінансовий рік із захистом за угодою про рівень обслуговування [3].

До числа основних пільг, передбачених американським законодавством для ветеранів збройних сил США, відносяться: виплата допомоги з інвалідності; реалізація програми професійної реабілітації; надання допомоги в отриманні освіти; психотерапевтична допомога ветеранам війни; сприяння у працевлаштуванні; виплата допомоги по безробіттю; здійснення на пільгових умовах медичного обслуговування, страхування життя, надання позик на будівництво житла, організація поховання; оплату переїзду звільненого і членів його сім'ї у будь-яке місто країни; виплату протягом 26 тижнів допомоги по безробіттю; збереження за ними права купувати товари у військових магазинах; деякі інші послуги. Допомога з безробіття може виплачуватися особам, які завершили свій термін дійсної військової служби, а також звільненим за інших поважних причин. При цьому вони повинні бути зареєстровані на біржі праці. Розмір допомоги і термін, протягом якого вона виплачується, встановлюються з урахуванням основного окладу і надбавок на момент звільнення та конкретно визначаються законодавством того штату, де проживає колишній військовослужбовець. При цьому в більшості штатів допомога по безробіттю виплачується протягом 26 тижнів (в окремих випадках цей термін може бути продовжений). Щомісячні допомоги за інвалідністю виплачуються ветеранам із втратою працездатності більш ніж 10% за умови, що інвалідність настала внаслідок хвороби або поранення під час виконання службових обов'язків. Крім того, після смерті ветерана субсидія виплачується жінкам, а також дітям та батькам, якщо вони були на забезпеченні військовослужбовця [4, с.307-308].

У цілому, соціальний пакет, що надається Пентагоном — це понад 140 пільг, в які входить — страховка, яка військовослужбовцю обходиться в 5 разів дешевше, ніж простому громадянину, медичне обслуговування в яке входить навіть оплата пластичних операцій, витрати на освіту, транспорт, можливість здійснювати покупки в спеціальних магазинах. Але оскільки вічно тривати таке хороше життя не може і приходить час відправлятися на пенсію, то держава подбала і про своїх ветеранів. При звільненні з армії кожен службовець в залежності від терміну служби і звання отримує від \$ 13,390 до \$ 161,857 вихідної допомоги, пенсія становить від \$ 664 до \$ 18,061 в залежності від звання і терміну служби, зберігаються і множинні пільги покладені ветеранам [5].

Таким чином, проведене наукове дослідження дає змогу констатувати, що на сьогоднішній день Сполучені Штати Америки є взірцем для багатьох держав світу в контексті створення належних умов для функціонування армії в цілому та забезпечення і реалізації соціальних гарантій військовослужбовців, зокрема. Серед позитивних моментів, які можуть бути цікавими та використані вітчизняним законодавцем в рамках покращення досліджуваного інституту: по-перше, високий рівень фінансового забезпечення військовослужбовців, що є додатковим стимулом для молодих людей йти до армії; по-друге, особливий підхід до регулювання відпусток, який є значно більшим для військових, які безпосередньо виконують бойові завдання; по-третє, наявність широкої системи гарантій медичного забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей, що в тому числі включає повну компенсацію стоматологічних витрат; по-четверте, широкий перелік інших гарантій, спрямованих на покращення рівня життя не тільки самих військових, але й їх родин.

Список використаних джерел:

1. Поліщук С. Збройні сили США: бюджет, структура, відбір, зарплата... URL: <https://armyinform.com.ua/2020/05/13/zbrojni-syly-ssha-byudzhet-struktura-vidbir-zarplata/>
2. Salaries of U.S. Army Soldiers. URL: <https://work.chron.com/salaries-us-army-soldiers-6496.html>
3. Benefit Fact Sheet. URL: <https://myarmybenefits.us.army.mil/benefit-library/federal-benefits/leave?serv=121>
4. Єфімова В. В. Фінансове забезпечення військовослужбовців армії США. *Вісник Національного університету оборони України*. 2013. Вип. 4. С. 303-308. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaou_2013_4_62
5. Служба в американській армії. «SECOND-USA» Американсько-українська газета офіційний WEB-сайт URL: <https://www.secondusa.top/?p=217>

Целенко В. Л.,

*здобувач Науково-дослідного інституту публічного права
м. Київ, Україна*

**ДО ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ДІЛЬНИЧНИМИ ОФІЦЕРАМИ ПОЛІЦІЇ ТА
ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ОФІЦЕРАМИ ГРОМАД**

В межах суб'єктного складу здійснення контрольно-наглядової діяльності також цікавими для розгляду є функції дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад, які передбачені Інструкцією з організації діяльності дільничних офіцерів поліції (далі – ДОП) та поліцейських офіцерів

громад (далі – ПОГ), затвердженою Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 28 липня 2017 року № 650.

Відповідно до вказаної Інструкції, ДОП та ПОГ із метою впровадження принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства організовують роботу за такими напрямками: 1) протидія злочинності, профілактика правопорушень та охорона публічного порядку за участю населення; 2) співпраця з органами місцевого самоврядування, представниками територіальних громад, населенням, керівниками підприємств, соціальних, навчальних та культурних закладів, закладів соціального захисту дітей із метою реалізації принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства; обмін інформацією для подальшого її використання під час виконання службових обов'язків; 3) визначення спільних пріоритетних напрямів роботи та її оцінювання з урахуванням думки і потреб громадськості; 4) вирішення в межах компетенції безпекових питань, що сприятимуть формуванню довіри до поліції; 5) налагодження ефективної комунікації з населенням громади, у тому числі із застосуванням інноваційних засобів та інформаційних платформ, проведенням тематичних зустрічей для швидкого обміну інформацією щодо вирішення проблем із безпекою, зосередження уваги на причинах учинення правопорушень із метою їх завчасного запобігання; 6) співпраця з активними мешканцями громади з метою підвищення рівня їх правової обізнаності щодо повноважень поліції. ДОП та ПОГ у взаємодії з органами соціального захисту населення місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, службами у справах дітей, благодійними, громадськими організаціями, представниками територіальних громад, спеціалізованими установами для осіб, які відбули покарання, здійснюють роботу із запобігання вчиненню правопорушень, у тому числі стосовно осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах. ДОП та ПОГ здійснюють роз'яснення серед населення громади, посадових осіб підприємств, установ та організацій у межах поліцейської дільниці положень законодавства України з питань профілактики правопорушень із метою усунення причин та умов, що сприяють їх учиненню, та відповідальності за такі діяння [1]. Поліцейський офіцер громади – новела реформи поліції, проведеної у 2015 році. Водночас, деталізація його фактичних завдань та функцій надає можливість підсумувати відсутність чіткого їх розмежування із функціями дільничного офіцера поліції. При цьому, така ініціатива є доречною та достатньо ефективною, зокрема в частині реалізації контрольно-наглядових функцій на окремих, чітко визначених територіях. Обмеження територіального простору реалізації контрольно-наглядових повноважень сприяє поглибленню адміністративно-правового механізму їх реалізації.

ДОП та ПОГ ведуть контрольно-наглядові справи, у яких містяться відомості щодо: 1) особливостей території обслуговування, розташування й режиму роботи підприємств, установ та організацій, об'єктів дозвільної системи, об'єктів критичної інфраструктури, контактів відповідальних осіб органів місцевого самоврядування, інших довідкових та інформаційних матеріалів щодо території обслуговування; 2) кількості населених пунктів та кількості населення

на їх території; 3) кількості вчинених на поліцейській дільниці адміністративних та кримінальних правопорушень, обставин, що до них призводять; 4) прикмет осіб, які підозрюються в учиненні кримінального правопорушення або вчинили його; 5) викрадених та втрачених речей, транспортних засобів, плавзасобів, мисливської вогнепальної нарізної, гладкоствольної зброї, холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, нагородної короткоствольної вогнепальної зброї, які перебувають у розшуку; 6) місць концентрації осіб, схильних до вчинення правопорушень; 7) сил та засобів, які залучаються до охорони публічного порядку на поліцейській дільниці [1]. Контрольно-наглядові справи є однією з форм закріплення результатів контрольно-наглядової діяльності дільничними офіцерами поліції та поліцейським офіцером громад. Структура таких справ передбачає внесення основних відомостей щодо підконтрольних об'єктів, а також специфіки їх обслуговування.

Список використаних джерел:

1. Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад, затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 28 липня 2017 року № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>

Черничук Я. В.,

*здобувач ПВНЗ Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ, Україна*

ВИБОРИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРЯМОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Вибори є одним із ключових механізмів реалізації принципу народного суверенітету, закріпленого в демократичних конституціях світу, зокрема й в Україні. В умовах політичних трансформацій та євроінтеграційних процесів дослідження виборів як форми прямої демократії набуває особливої важливості. Хоча вибори традиційно вважаються елементом представницької демократії, вони також виступають механізмом безпосереднього впливу громадян на формування органів влади. У сучасних умовах розширення громадської участі у виборчих процесах, запровадження інноваційних виборчих механізмів, а також посилення контролю за виборчими процедурами потребує глибокого аналізу як з юридичної, так і з політичної точки зору. Саме тому важливо дослідити роль виборів як інструменту прямої демократії, а також визначити їхні особливості в сучасній правовій системі.

Пряма демократія передбачає безпосередню участь громадян у прийнятті рішень, що стосуються державного управління. До класичних форм прямої

демократії належать референдуми, народні ініціативи, відкликання посадових осіб та плебісцити. Вибори, хоча найчастіше розглядаються як елемент представницької демократії, також містять у собі ознаки безпосереднього народного волевиявлення.

Головна особливість виборів як механізму прямої демократії полягає у можливості громадян безпосередньо формувати склад органів влади [3, с. 201]. Це відрізняє їх від референдумів, які спрямовані на ухвалення нормативно-правових актів або рішень загальнодержавного значення. У виборчому процесі громадяни реалізують своє право на участь у владі шляхом голосування, що є найважливішою формою політичної активності в демократичному суспільстві.

Вибори виконують кілька основних функцій:

- легітимація влади. Виборчий процес дозволяє громадянам висловити свою довіру або недовіру до певних кандидатів чи політичних партій.
- забезпечення політичної конкуренції. Вибори є механізмом боротьби за владу між різними політичними суб'єктами.
- контроль за владою. Регулярні вибори створюють умови для зміни політичного керівництва та недопущення його узурпації.

Особливо важливим є питання дотримання принципів вільних і чесних виборів. Відсутність виборчих маніпуляцій, зокрема адміністративного ресурсу, фальсифікацій або порушень процедури голосування, є визначальним критерієм демократичності виборчого процесу.

В Україні вибори є основним механізмом формування органів державної влади та місцевого самоврядування. Виборче законодавство, яке зазнало значних змін після 1991 року, поступово наближається до міжнародних демократичних стандартів.

Конституція України 1996 року закріпила вибори як обов'язковий елемент демократичного ладу (ст. 69), визначивши їх як головний механізм здійснення народного волевиявлення [2, с. 142]. У подальшому розвиток виборчого законодавства відбувався через ухвалення низки законів, зокрема «Про вибори народних депутатів України» (1993, 1997, 2001, 2004, 2011 роки), «Про місцеві вибори» (2015 р.) та Виборчого кодексу (2019 р.).

Однією з головних тенденцій розвитку виборчого законодавства стало впровадження пропорційної виборчої системи з відкритими списками, яка посилює вплив виборців на формування партійних списків. Це важливий крок у напрямку демократизації виборчих процедур, оскільки він забезпечує більшу відповідальність політичних партій перед суспільством.

Проте українська виборча система має й низку проблем:

- нестабільність виборчого законодавства, часті зміни виборчих правил.
- використання адміністративного ресурсу під час виборів.
- відсутність ефективних механізмів контролю за дотриманням принципів рівності та прозорості виборчих процесів [1, с. 117].

Євроінтеграційний курс України вимагає подальшої адаптації виборчого законодавства до міжнародних стандартів, зокрема рекомендацій Венеціанської комісії та ОБСЄ/БДПЛ.

Таким чином, вибори є невід'ємним елементом прямої демократії, оскільки надають громадянам можливість безпосередньо впливати на формування органів влади. Основними функціями виборів є легітимація політичного керівництва, забезпечення демократичного контролю над владою та сприяння політичній конкуренції.

Виборче законодавство України пройшло складний шлях розвитку та реформування, поступово наближаючись до європейських демократичних стандартів. Прийняття Виборчого кодексу 2019 року стало важливим кроком у вдосконаленні виборчої системи, зокрема через впровадження пропорційної системи з відкритими списками.

Подальший розвиток виборчого законодавства України має бути спрямований на підвищення стабільності виборчих процедур, боротьбу з адміністративними порушеннями та узгодження національних виборчих норм із міжнародними стандартами. Враховуючи євроінтеграційні прагнення України, адаптація виборчих механізмів до європейської правової системи є одним із ключових завдань демократичного розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Вітюк Д. Л., Павлюх О.А. Вибори як форма безпосередньої демократії: теоретико-правовий аспект. *Альманах права*. 2019. Вип. 10. С. 115-121.
2. Демків Р. Я. Конституційне право України: курс лекцій. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 332 с.
3. Шведа Ю. Р. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для утвердження демократії в Україні. Львів, 2010. 462 с.

Чижмарь К. І.,

доктор юридичних наук, доцент,

головний науковий співробітник

відділу науково-правових експертиз

та законопроектних робіт

Науково-дослідного інституту публічного права

м. Київ, Україна

КОНСТИТУЦІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО НОТАРІАЛЬНОГО ПРАВА

Однією з найбільш істотних ознак правової держави є зв'язування влади правом, коли воно панує над нею. Не випадково в деяких країнах замість категорії «правова держава» використовується поняття «панування права». Теорія правової держави виходить з визнання невідчужуваних (природжених) прав, з одного боку, і покладання на державу обов'язку дотримуватися та захищати права і свободи людини і громадянина. Владу здійснюють тільки ті,

хто на це уповноважений Конституцією та законами, причому в рамках предметів відання та компетенції. Влада існує лише для того, щоб максимально ефективно забезпечувати конституційні права громадян. При цьому Конституція наділяє державу можливістю делегування певних повноважень інститутам громадянського суспільства, в тому числі й таким професійним спільнотам, яким є нотаріат, при відповідній відповідальності спільнот та їх членів і необхідному контролю з боку держави [1, с. 304].

Відповідно до цієї теорії державна влада є політичною владою, яка введена в правові рамки, вона в тій чи іншій мірі обмежена свободою громадян, учасників цивільно-правового спілкування. Правові норми та вимоги обов'язкові для всіх і тому повинні бути одягнені у форму законів. Права людини складають основу права. Держава – особлива організація влади в суспільстві, яка визнає, дотримується та захищає свободу підвладних, і вона пов'язана нормами Конституції і поточного законодавства [2, с. 29].

Побудова такої правової держави служить потужним фактором повного відновлення та зміцнення правопорядку в Україні. На наш погляд, створення системи нотаріату, що базується на основоположних нормах Конституції, буде одним з критеріїв створення правової держави.

Теза про те, що держава повинна в усій повноті контролювати нотаріуса, пов'язана із співвідношенням понять «держава та нотаріат» і заснована у позитивістському розумінні держави. Прихильники його вважають, що влада держави суверенна за визначенням і не пов'язана правом. Влада може сама обмежити себе діючими законами, але може в будь-який момент зняти ці самообмеження. Не пов'язана принципами та нормами Конституції держава вправі прийняти будь-який закон, в тому числі й про нотаріат, про структуру державної влади, про права людини і т.д. Такому розумінню держави відповідає і розуміння права, при якому обов'язковими є будь-які норми, встановлені державою. При цьому не враховуються інтереси суспільного прогресу, формальна рівність прав громадян, природні та невідчужувані права та інститути їх забезпечення [3, с. 42].

Тим часом із самої суті Конституції впливає більш значна роль нотаріату в розвитку правових відносин в державі, що сприяє їх стабільності та захисту прав громадян і юридичних осіб.

Поклавши на себе конституційний обов'язок щодо захисту прав і свобод громадян, держава тим самим покладає на себе й іншу обов'язок – створення відповідних механізмів. У повному обсязі функцію такого захисту виконували та виконують нотаріуси, наприклад, засвідчуючи цивільно-правові акти та договори, засвідчуючи певні факти та документи [4, с. 170].

На жаль, чинне законодавство України про нотаріат не сприяє розвитку цього потрібного громадянам нашої країни інституту. Тим часом реалізація функції захисту прав і законних інтересів громадян та інших учасників цивільного обороту нотаріусом лежить насамперед у площині конституційно-правових відносин.

В Конституції України визначено основи та закономірності розвитку структури законодавства про нотаріат і нотаріальний процес. При характеристиці Конституції як джерела нотаріального права потрібно звернути особливу увагу на спеціальні норми про нотаріат. Багато хто з них закріплюють принципово нові підходи, наприклад, щодо регулювання відносин власності.

Разом з тим, однією з центральних за значимістю є конституційна норма про право на отримання правової допомоги. В даний час надання такої допомоги поряд з адвокатами та особами, яким у встановленому порядку дозволено займатися цим видом діяльності, покладено і на нотаріусів, що представляють в даному випадку нотаріат як публічно-правовий інститут [222, с. 203].

Виконання нотаріусом даної функції не обмежується повідомленням зацікавленим особам інформації про чинне законодавство з конкретного питання, а включає в себе обов'язкове проведення правової експертизи всіх умов угоди, з'ясування обставин справи, роз'яснення учасникам змісту, значення та правових наслідків угоди, перевірку відповідності змісту угоди дійсним намірам сторін та вимогам законодавства, приналежності прав на нерухомість, правоздатності юридичної особи, повноважень сторін та їх представників, встановлення особи, що звернулися за вчиненням нотаріальної дії, перевірку дієздатності фізичних осіб. При підготовці проектів нотаріальних документів нотаріус повинен стежити за тим, щоб не виникло помилок, які б применшували законні інтереси учасників процесу. При цьому правова допомога, що надається нотаріусом, не носить формалізованого характеру, так як при виникненні сумніву щодо відповідності угоди закону або істинним намірам сторін, нотаріус зобов'язаний відмовити у вчиненні нотаріальної дії або відкласти (призупинити) її вчинення [6, с. 25].

Надання висококваліфікованої правової допомоги завжди було прерогативою адвокатів. Однак, на думку І. Черемних, з підвищенням уваги до забезпечення та захисту прав і свобод людини і громадянина слід трактувати конституційне право на отримання кваліфікованої юридичної допомоги більш широко, включаючи до систему надання такої допомоги поряд з адвокатами та особами, яким в установленому порядку дозволено займатися цим видом діяльності, також і нотаріусів, які здійснюють діяльність з реалізації публічно-правової функції держави щодо захисту прав і законних інтересів громадян і юридичних осіб [7, с.34].

Список використаних джерел:

1. Пожарская Ю. В. Система российского нотариата и принципы нотариата латинского типа. *Пробелы в российском законодательстве*. 2011. № 6. С. 304-307.
2. Савченко С. А. Проблемы и перспективы комплексной нотариальной помощи населению Российской Федерации. *Закон и право*. 2012. № 8. С. 29-33.
3. Смирнов С. В. Нотариат – публично-правовая саморегулируемая организация. *Российская юстиция*. 2011. № 5. С. 42-46.
4. Сычев О. М. Современные тенденции развития законодательства о нотариате. *Закон*. 2009. № 10. С. 169-184.

5. Корсик К. А. Нотариат в современных условиях. Новые полномочия: больше возможностей, больше ответственности. *Закон*. 2009. № 4. С. 203-208.
6. Филлипова О. В. Нотариат России в механизме защиты прав граждан. *Административное и муниципальное право*. 2010. № 10. С. 23-31.
7. Черемных И.Г. Российский нотариат: прошлое, настоящее, будущее. М., 1999. 233 с.

Шкіндер Ю. П.,
здобувач ПВНЗ Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ, Україна

ПРАВОПОРЯДОК КРІЗЬ ПРИЗМУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ОСНОВНІ ВЕКТОРИ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

З появою нового типу суспільства (постмодерного) його структура зазнає кардинальних змін. Це відбувається завдяки новим способам правового регулювання, заснованим на новітніх інформаційних технологіях, за допомогою яких стало можливим створення єдиної глобальної цифрової мережі. Це своєю чергою змінює структуру інформаційних каналів, увесь комунікативний простір особистості. Гостроти цій проблемі додає й проблематика розвитку інформаційного суспільства, динаміка якого характеризується яскраво вираженою амбівалентністю. Віртуальна реальність, яка конструється за допомогою комп'ютерних технологій і глобальної комунікаційної мережі Інтернет, додає нового виміру у соціальні відносини [1, с. 14].

Сучасний «цифровий правопорядок» зумовлений появою четвертого покоління прав людини ґрунтується на впровадженні цифрових комунікаційних досягнень у життя людини, суспільства та держави загалом. Цифровий правопорядок передбачає процес нормативної трансформації, що включає ідеї «цифрових прав» та нових правових інструментів у цій сфері.

Принагідно зазначимо, що правопорядок у найзагальнішому вигляді можна визначити як суспільний порядок, урегульований нормами права. Відповідно національний правопорядок, за визначенням А. Крижановського, це суспільний порядок, урегульований нормами національного права [2, с. 133]. У сучасних умовах національний правопорядок зазнає якісних змін, викликаних глобалізаційними процесами, що відбуваються в усіх сферах правової дійсності. Право стає дедалі більш уніфікованим, що призводить до появи таких категорій, як наднаціональний правопорядок, світовий правопорядок тощо. Це, своєю чергою, порушує проблему збереження власної правової ідентичності в межах правового простору, що інтегрується у світову спільноту.

Аналіз цифрових змін сучасного суспільства дозволяє виокремити основні вектори трансформації національного правопорядку в умовах впливу інформаційних технологій. По-перше, це – посилення конвергенційних процесів між національними правовими системами, що виявляються в запозиченні (зближенні) правових інститутів, властивих різним правовим традиціям (наприклад, загального і континентального права). Принагідно зазначимо, що дослідники процес конвергенції визначають як «взаємодію елементів усередині системи права, а також правових систем різних держав, що характеризується зближенням, узгодженням впливу цих елементів на суспільні відносини» [3, с. 8]. При цьому конвергенційні процеси відбуваються на різних рівнях: глобальному (мегасистемному), внутрішньосистемному і підсистемному, відповідно до яких виокремлюють вчені три основні форми юридичної конвергенції: зовнішня, медіальна і внутрішня [4, с. 116].

Зовнішня юридична конвергенція проявляється у вигляді взаємодії різних правових систем (політичних, економічних, правових засад). На глобальному рівні конвергенція відображає загальні тенденції розвитку нації чи народу, викликаного процесами глобалізації та інтеграції. Медіальна юридична конвергенція характеризує взаємодію права з іншими соціальними регуляторами. Внутрішня форма юридичної конвергенції полягає у взаємодії елементів всередині системи права. Підкреслимо, що означені форми юридичної конвергенції доволі взаємопов'язані та взаємообумовлені, а тому зовнішня взаємодія національних правових систем неминуче тягне за собою і зміну внутрішньої будови права конкретної держави та її національного правопорядку.

Як приклад, можна навести запозичення техніко-юридичних прийомів механізму судової правотворчості, що має місце в сім'ї загального права, а також і механізму законотворчості, що отримав свій розвиток у праві континентальному.

З огляду на те, що правова система України тяжіє до традицій романо-германського права, утім вже не одне десятиліття точаться дискусії про необхідність визнання судового прецеденту джерелом права. За слушним зауваженням вітчизняних учених українське законодавство потихеньку починає визнавати прецедент джерелом права, адже законами України визнається нормативний характер рішень КСУ, ВС та рішень ЄСПЛ. Цьому сприяє євроінтеграція: факт того, що наша держава обрала європейський вектор розвитку, вимагає від нас привести вітчизняні правові положення у відповідність до європейських, в межах яких судовий прецедент відіграє величезну роль [5, с. 27]. Не вдаючись у дискусію з цього питання, зазначимо, що судовий прецедент існує в українській правовій системі не як самостійне, формально визнане джерело права, а головним чином у вигляді прецедентів тлумачення вищими судовими інстанціями чинних нормативно-правових актів; виняток становлять лише рішення Конституційного Суду України про визнання акта неконституційним, що володіють особливим статусом (як акти «негативної» правотворчості), що зближує їх з «чистими» (нормотворчими) прецедентами.

Сьогодні прецедентне право продовжує відігравати найважливішу роль у правовій системі багатьох країн світу. Так, наприклад, у США суди створюють прецеденти тлумачення без яких багато статутів просто не мали б ніякого сенсу «епоха статутів» («statutory age» [6, р. 555]), здійснюючи функцію конституційного контролю. Крім того, сама наявність Конституції (федеральної і штатів) як єдиного писаного акта, що має вищу юридичну силу, також зближує американське право з романо-германським. Водночас не можна стверджувати, що, набувши зазначеної специфіки, правова система США вийшла з сім'ї загального права. Саме тому, норми загального права регулюють цілу низку сфер приватного права у цій країні.

Загалом процеси юридичної конвергенції, що відбуваються на глобальному рівні, призводять до інтеграції характерних рис класичних правових сімей і, як наслідок, до появи комплексних (змішаних) правових систем.

По-друге, цифрові трансформації національних правопорядків за сучасних умов проявляються в процесах уніфікації норм національного права на основі міжнародних правових стандартів і в межах наднаціональних (інтеграційних) правопорядків.

Отже, як висновок можемо зауважити, що розвиток цифрового правопорядку здійснюється як відповідь на швидкі зміни, пов'язані зі впровадженням та адаптацією до нових технологій всієї правової системи та її елементів. Наслідками цього стало кардинальне переосмислення існуючих норм у галузі прав людини, поява нових цифрових прав людини та поширення прав людини на нових суб'єктів права як носіїв нових обов'язків. Крім того, події, пов'язані з формуванням нового цифрового правопорядку сприяють ширшим змінам у міжнародній системі права, які зумовлені розширенням позитивних зобов'язань держав щодо їх поведінки у галузі цифрових (інформаційних) комунікацій [7].

Утім, слід визнати, чим більше цифрові технології впроваджуються у правові, політичні та економічні процеси, тим важливіше здійснювати їх правове регулювання, дотримуючись принципу тісного взаємозв'язку між актами національного та міжнародного права.

Список використаних джерел:

1. Сучасне суспільство, людина, право в умовах глобальних трансформацій : монографія / О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань, С. Б. Жданенко та ін.; за ред. О.Г. Данильяна. Харків : Право, 2020. 344 с.
2. Крижановський А. Ф. Сучасний правопорядок: контури теорії. *Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць*. Вип. 49. 2009. С. 132–135.
3. Canivet G. La convergence des systemes juridiques du point de vue privee *François. Rev. intern. Dedroit compare*. P., 2003. № 1. P. 7–22.
4. Порівняльне правознавство: підручник / С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов, І. О. Биля-Сабадаш та ін. ; за заг. ред. О. В. Петришина. Х: Право, 2012. 272 с.
5. Іванюра І.С., Шевченко Д.В., Сівець А.С. Правова природа та місце

судового прецеденту в системі джерел права України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2021. Серія ПРАВО. Вип. 64. С. 26–31. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/08/6-2.pdf>

6. Madden M.S. The Vital Common Law: Its Role in a Statutory Age. *University of Arkansas at Little Rock Law Journal*. 1996. Vol. 18. P. 555–580.

7. Барабаш О. О., Яцків Д. В. Інформаційні права як складова четвертого покоління прав людини. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 1. С. 27–31.

Щурик М. О.,

*здобувач Науково-дослідного інституту публічного права
м. Київ, Україна*

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПРИЙНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ АКТІВ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

Забезпечення національної безпеки правоохоронними органами передбачає здійснення ними адміністративних процедур, результатом чого є прийняття відповідного адміністративного акта. Більш того такі процедури можуть бути ініційовані й іншими суб'єктами задля більш ефективного виконання завдань правоохоронними органами із забезпечення функціонування сектору національної безпеки. Саме тому значення вказаних процедур, особливо в сфері національної безпеки, складно переоцінити, оскільки адміністративні акти виступають як юридичні фактори, тобто є фактичними підставами для формування нових, зміни або скасування існуючих правовідносин, створення нового або корегування наявного правового статусу різних суб'єктів права. Більш того, цілком слушною в цьому контексті виглядає позиція В.С. Стефанюка, який вважає, що адміністративні акти можуть бути найважливішою умовою для вчинення тих чи інших дій, а також для реальної дії інших правових актів і реалізації прав і свобод фізичних та юридичних осіб [1, с. 186–188]. А тому прийняття адміністративного акта уповноваженими суб'єктами задля забезпечення національної безпеки правоохоронними органами буде мати наслідком, по-перше, завершення певної адміністративної процедури в цій сфері, а по-друге, – виникнення, видозміну або ж взагалі припинення в цій сфері правових відносин, корегування правового статусу їх суб'єктів, тощо. З огляду на що особливого значення набуває процедура прийняття таких актів, адже наскільки якісно, ефективно й повноцінно вона проведена, настільки повно буде забезпечено сферу національної безпеки нашої держави правоохоронними органами.

Процедура прийняття адміністративних актів у сфері забезпеченні національної безпеки правоохоронними органами є динамічним явищем, про що свідчить аналіз однієї з основних складових даного поняття – категорії «процедура». Зокрема, з точки зору етимології, слово «процедура» бере свій початок ще в латинській мові від слова «procedo» (рухаюсь), в українській мові відповідний термін з'явився шляхом запозичення його французько-мовної трансформації – «procedure», яка має аналогічне значення [2, с. 225]. З позиції семантичного сенсу, слово «процедура» розтлумачують як: офіційно встановлений чи узвичаєний порядок здійснення, виконання або оформлення чого-небудь; ряд яких-небудь дій, хід виконання чого-небудь [3, с. 1179]. У правовій науці вказані підходи до розуміння сутності категорії «процедура» знайшли свій розвиток з огляду на її нормативно-правове закріплення, тобто об'єктивізацію встановленого порядку реалізації певних дій у правових приписах.

Зокрема, на сторінках юридичної енциклопедичної літератури наголошують на тому, що процедура в загальному розумінні є порядком, наступністю, послідовністю вчиненні певних дій для досягнення відповідного результату. При цьому, в якості особливості правової процедури називають те, що вона застосовується в сфері права. З огляду на що процедура в правовому розумінні є врегульованим законом, іншим нормативно-правовим актом порядком, який складається з послідовних дій і спрямований на досягнення правового результату. У такому разі сутність правової процедури зумовлена характером матеріального правового відношення, реалізації якого вона служить [4, с. 185–186]. Дещо схожий, але більш лаконічний підхід до розуміння досліджуваної категорії пропонує авторський колектив навчального посібнику «Адміністративні процедури в питаннях та відповідях», який підкреслює, що вона вживається в багатьох науках, зокрема в юриспруденції і з позиції останньої є регламентованим юридичною нормою порядком вчинення дій або прийняття рішень у сфері правозастосування [5, с. 8]. У монографічному дослідженні «Юридична процесуальна форма», окрім наведеного, при визначенні сутності категорії «процедура», також наголошується на можливостях правового захисту й забезпечення реалізації відповідної процедури. Зокрема, вказується, що правова процедура є нормативно встановленим порядком здійснення юридичної діяльності, що спрямований на реалізацію норм матеріального права і заснованих на них матеріальних правовідносин, що охороняються від порушень правовими санкціями [6, с. 7; 7, с. 12]. З огляду на забезпечення функціонування сфери національної безпеки правоохоронними органами, охорона правовими санкціями реалізації процедури прийняття адміністративних актів набуває особливого значення, адже, як слідує з аналізу п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року, мова йде про стан захищеності державного суверенітету, територіальну цілісність, забезпечення демократичного конституційного ладу й інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [8].

Окрему увагу слід звернути на спроби законодавчого визначення сутності категорії «адміністративна процедура». Так, по-перше, мова має йти про проект Адміністративно-процедурного кодексу України від 3 грудня 2012 року № 11472, згідно з яким адміністративна процедура – це визначений законодавством порядок адміністративного провадження [9]. По-друге, слід вказати на приписи Закону України «Про адміністративну процедуру» від 17 лютого 2022 року, який набирає чинності 15 грудня 2023 року. На відмінну від проекту Адміністративно-процедурного кодексу України, у вказаному законі при визначенні сутності адміністративної процедури акцент робиться не на адміністративному провадженні, а на адміністративній справі [10].

Слід підкреслити, що всі з наведених підходів до сприйняття сутності правових, в тому числі адміністративних процедур, стосуються їх широкого розуміння. У досліджуваному випадку мова йде про конкретний аспект таких процедур, пов'язаний з прийняттям адміністративних актів в сфері забезпечення національної безпеки України правоохоронними органами.

Отже, під процедурами прийняття адміністративних актів в сфері забезпечення національної безпеки правоохоронними органами слід розуміти визначений адміністративно-правовими нормами порядок вчинення процесуальних дій уповноваженими суб'єктами, спрямованих на прийняття адміністративного акта задля забезпечення правоохоронними органами стану захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу й інших національних інтересів України від реальних і потенційних загроз.

Список використаних джерел:

1. Стефанюк В.С. Судовий адміністративний процес: монографія. Харків: Фірма «Консум», 2003. 464 с.
2. Адміністративне право України: підручник: за заг.ред. д.ю.н., проф. Коломоець Т.О. Київ: «Істина», 2008. 457 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел.] К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
4. Юридична енциклопедія: в 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998. Т. 5: П–С. К.: Вид-во «Юридична думка», 2003. 736 с.
5. Адміністративні процедури в питаннях та відповідях: навч. посіб. / за ред. Є.С. Герасименка, Н.Ю. Задираки. Київ: ВД Дакор, 2020. 156 с.
6. Юридическая процессуальная форма / под общ. ред. П.Е. Недбайло, В.М. Горшенева. М.: Юридическая литература, 1976. 280 с.
7. Одарюк М.П. Правове регулювання процедур у земельному праві: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.06. Харків, 2018. 194 с.
8. Про національну безпеку України : закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.
9. Адміністративно-процедурний кодекс України: проект закону України від 03.12.2012 № 11472. База даних «Законодавство України». Верховна Рада

України. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=44893&pf35401=238641>.

10. Про адміністративну процедуру: закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. *Голос України*. 2022. № 123.

Юринець А. В.,

*здобувач ПВНЗ Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ, Україна*

ВИДИ ПРОВАДЖЕНЬ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ: ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII Цивільний процесуальний кодекс України викладено в новій редакції [1].

Згідно зі ст. 19 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК) цивільне судочинство здійснюється за правилами, передбаченими цим Кодексом, у порядку: 1) наказного провадження; 2) позовного провадження (загального або спрощеного); 3) окремого провадження.

Тобто, ЦПК виділяє як окремий вид цивільного провадження – позовне провадження, поділяючи його на загальне позовне провадження та спрощене позовне провадження, яке є новелою оновленого ЦПК. Тож ЦПК, який втратив чинність у зв'язку із прийняттям Закону від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII, не мав аналогічних норм щодо спрощеного позовного провадження.

Відповідно до частини четвертої ст. 19 ЦПК спрощене позовне провадження призначене для розгляду: 1) малозначних справ; 2) справ, що виникають з трудових відносин; 3) справ про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, у якого відсутня заборгованість зі сплати аліментів та якому відмовлено другим із батьків у наданні нотаріально посвідченої згоди на такий виїзд; 4) справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи. Загальне позовне провадження призначене для розгляду справ, які через складність або інші обставини недоцільно розглядати у спрощеному позовному провадженні.

Звертаємо увагу на те, що згідно із частиною п'ятою ст. 19 ЦПК умови, за яких суд має право розглядати вимоги про стягнення грошових сум у наказному провадженні, а справи - у загальному або спрощеному позовному провадженні, визначаються цим Кодексом.

Н. Сакара доводить, що спрощене позовне провадження не має статусу самостійного провадження. Воно є наслідком диверсифікації цивільної процесуальної форми позовного провадження шляхом виключення з неї окремих судових процедур та процесуальних дій, а також закріплення факультативного характеру для деяких з них. Його не можна розглядати як субсидіарний порівняно з загальним позовним провадженням порядок, оскільки, незважаючи на те, що сторони можуть висловлювати свої міркування щодо його застосування, однак, остаточне рішення щодо процедури, в межах якої буде здійснюватися розгляд, приймає суд. Існування загального та спрощеного позовного провадження в межах єдиного спірного провадження є чимось схожим на процесуальні треки, що існують в Англії у провадженні в суді першої інстанції, тобто є окремими порядками позовного провадження. При цьому чинне процесуальне законодавство допускає за певних умов заміну спрощеного позовного провадження на загальне, що не має наслідком ані закриття провадження у справі, ані залишення позовної заяви без розгляду [2].

О. Угриновська слушно вказує на те, що спеціальними ознаками, які відрізняють спрощене позовне провадження від загального позовного провадження, є такі: скорочені строки розгляду; відсутність стадії підготовчого провадження; розгляд справи, за загальним правилом, у порядку письмового провадження, тобто без повідомлення (виклику) сторін; відсутність судових дебатів; неможливість розгляду зустрічного позову; обмежена можливість касаційного оскарження справ, які розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження. [3].

В юриспруденції не безпідставно доводиться, що, виходячи з того, що спрощене позовне провадження призначене для розгляду найбільш простих справ, пропорційно вимогам, що були заявлені, пріоритетності письмової форми, а також за відсутності обов'язкового представництва, варто чітко визначити в законі, які саме справи можуть бути розглянуті в спрощеному провадженні. З урахуванням наведеного, на нашу думку, судова практика має виробити чіткі, прозорі, зрозумілі критерії для віднесення тієї чи іншої категорії справ до малозначних, і відповідно для розгляду цих справ у порядку спрощеного провадження. Судова практика має виробити усталену процедуру визначення, в яких випадках суд може перейти від спрощеного провадження до загального позовного провадження, якщо провадження у справі відкрито до набрання чинності новою редакцією ЦПК України, але сторони бажають її розглядати в порядку спрощеного провадження та інше [4].

Ми погоджуємо з вченими в тому, що особливість розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження, що поєднується з метою їх швидкого вирішення, проявляється через завдання цивільного судочинства щодо справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду і вирішення цивільних справ. Існування інституту спрощеного позовного провадження одночасно з дотриманням розумних строків розгляду справи, порівняно із загальним позовним провадженням, в той же час потенційно порушує публічний характер розгляду справи. Спрощені процедури надають всіх необхідних умов для

дотримання розумних строків провадження по справі, звільняючи її учасників від надмірного формалізму та зайвої судової тяганини, оскільки більшість категорій справ, які підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження за цивільним процесуальним законодавством України, потребують оперативності в їх вирішенні. Відкритим залишається питання щодо критеріїв визначення малозначності справ, зокрема ціни позову, поріг якої вітчизняний законодавець поставив на величезний рівень, не врахувавши при цьому соціально-економічний рівень розвитку країни [5].

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. Законодавство України. <https://rada.gov.ua>
2. Сакара Н. Спрощене позовне провадження як новела цивільного процесуального права. Проблеми цивільного права та процесу. Харків, 2018. С.202-205.
3. Угриновська О., Гембара Г. Спрощене позовне провадження: законодавча регламентація та проблеми судової практики. Підприємство, господарство і право. 2018. № 12. С. 85-89.
4. Тітов М.Ю., Коротенко Т.Ф. Спрощене позовне провадження: новий досвід. Узагальнення судової практики Оболонського районного суду м. Києва. <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ea548817-b7cf-4471-893f-6ecad80b9e43/content>
5. Заборовський В.В., Булеца С.Б., Стойка А.В. Спрощене позовне провадження як особлива форма здійснення цивільного судочинства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2019. Випуск 56. Том 1. С. 76-82.

Юрко В. В.,

*здобувач Науково-дослідного інституту публічного права
м. Київ, Україна*

**ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ
РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЇ ПЛАНУВАННЯ У МІСТОБУДІВНІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Враховуючи великий спектр наявних адміністративно-правових відносин щодо реалізації функції планування у містобудівній діяльності вбачаємо актуальним дослідження їхніх різновидів.

Загалом у науці адміністративного права існують різні варіанти поділу адміністративно-правових відносин на види. Досить цікавим є поділ на види адміністративно-правових відносин, який запропонували Р. Мельник і В. Бевзенко в підручнику «Загальне адміністративне право»:

1) залежно від юридичної основи адміністративно-правові відносини поділяються на ті, що: регулюються законами; регулюються підзаконними нормативними актами органів державної влади; регулюються підзаконними нормативними актами органів місцевого самоврядування; регулюються нормами адміністративного права, розміщеними у неформалізованих джерелах;

2) за спрямованістю – зовнішньо орієнтовані адміністративно-правові відносини (наприклад, відносини у системі «суб'єкт публічної адміністрації – громадянин»); внутрішньо орієнтовані адміністративно-правові відносини (наприклад, відносини в системі «керівник органу виконавчої влади – державний службовець»);

3) за часовими характеристиками – короткострокові адміністративно-правові відносини (виникають на підставі конкретної та разової причини (факту), якою вони й обмежуються. Наприклад, зупинка транспортного засобу працівником міліції через порушення правил дорожнього руху); довгострокові адміністративно-правові відносини (розвиваються протягом тривалого часу та мають своїм предметом різноманітні правові відносини, що виникають між їх учасниками. Наприклад, відносини, в яких перебуває державний службовець; відносини, які впливають з факту проходження особою військової служби; відносини, пов'язані з виплатою особі соціальної допомоги; відносини, пов'язані з користуванням публічним майном, тощо);

4) за характером взаємодії між суб'єктами відносин – втручальні (примусові); забезпечувальні; сприяльні; субординаційні; реординаційні [1, с. 122-123].

На нашу думку, адміністративно-правові відносини щодо реалізації функції планування в містобудівній діяльності можна умовно поділити на наступні види:

1) *відносини з планування та розвитку територій* – об'єктом таких відносин є розробка та затвердження генеральних планів населених пунктів, зонування територій та розробка детальних планів забудови, планування розміщення об'єктів соціальної, транспортної та інженерної інфраструктури;

2) *контрольно-наглядові відносини*, які виникають з метою дотримання містобудівних норм та правил під час планування будівництва в контексті сталого розвитку, захисту навколишнього середовища та безпеки населення;

3) *інформаційні відносини*, які об'єктивують збір, обробку та зберігання інформації про стан та використання територій, оприлюднення документації щодо планування містобудівної діяльності для громадськості;

4) *ліцензійно-дозвільні відносини*, що функціонують для регулювання діяльності акредитованих організацій, які здійснюють будівельну експертизу;

5) *відносини з громадськістю та громадськими організаціями* щодо їхнього залучення до процесу планування та прийняття рішень у сфері містобудування; проведення процедури громадських слухань та консультацій.

6) *відносини з органами публічної адміністрації* щодо координації діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування при плануванні містобудівної діяльності;

7) *фінансово-економічні відносини*, які виникають під час врегулювання питань фінансування містобудівних проектів, розподіл коштів на розвиток інфраструктури населених пунктів. Наприклад, фінансування робіт з планування територій на державному рівні, розроблення нормативних актів з питань планування і забудови територій, проведення пріоритетних науково-дослідних робіт здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів міжнародної технічної та фінансової допомоги (у тому числі у вигляді грантів) [2];

8) *правоохоронні відносини*, що є постійно функціонуючими для забезпечення дотримання законності та правопорядку у сфері планування містобудівної діяльності, притягнення до відповідальності за порушення містобудівних норм та правил; вони також об'єктивують розгляд спорів та конфліктів.

Отже, виокремлення різновидів адміністративно-правових відносин у сфері планування містобудівної діяльності дозволяє нам краще зрозуміти як функціонує публічне адміністрування у цій сфері, які його об'єктні та суб'єктні особливості.

Список використаних джерел:

1. Мельник Р. С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право. К.: Ваїте, 2014. 376 с.
2. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>

Яковчук Є. Ю.,

*здобувач Науково-дослідного інституту публічного права
м. Київ, Україна*

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ МОБІЛІЗАЦІЇ

Важливою умовою для ефективного формування державної політики в сфері мобілізації є наявність її довершеної концептуально-правової основи. Остання характеризує засади, на яких зазначений напрям діяльності публічного апарату ґрунтується. Загальноприйнятим еквівалентом слів «основа», «початок», «першоджерело» є слово «принцип», котре отримало свою назву від латинського «*principium*», що буквально і перекладається як те, з чого все починається. Сучасне словникове значення терміну «принцип» розкриває його, як основне, найзагальніше, вихідне положення, засіб, правило, яке визначає природу та соціальну сутність явища, його спрямованість і найсуттєвіші властивості; основне, вихідне положення якоїсь теорії, вчення, науки,

світосприйняття [1, с.693]. З філософської точки зору категорія «принцип» розуміється у двох значеннях: 1) як підстава, з якої слід виходити та якою необхідно керуватися у науковому пізнанні чи практичній діяльності; 2) як внутрішнє переконання людини, яке визначає її ставлення до дійсності, норми поведінки і діяльності. Тобто у другому значенні принцип є синонімом життєвої позиції, переконання індивіда; це нормативно-регулятивний компонент світогляду людини [2, с.309; 3, с.48].

Правова наука трансформує термін у принцип права, щодо якого існує загальноприйнята дефініція: основна засада, вихідна ідея, що характеризується універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи міжнародного і внутрішнього права, державної, громадської, політичної організації і таке інше [4, с.110-111]. Натомість, за А.М. Колодієм, принципи права є об'єктивно зумовленими історичними категоріями, які впливають із закономірностей суспільного життя. Принципи виступають ідейно-політичною категорією, що здійснює ідейний, інформаційно виховний вплив загального характеру. Крім того, А.М. Колодій обґрунтував нормативно-регулятивний характер принципів права, який проявляється у здатності принципів регулювати суспільні відносини з більш високих, абстрактних позицій, ніж правові норми, а також загальнообов'язковість (принципи, зафіксовані у праві, набувають значення загальних правил поведінки, яким властивий загальнообов'язковий державно-владний характер) [5, с. 11-21].

На думку теоретиків права, принципи права містять у собі світовий досвід розвитку права, досвід цивілізації. Вони виражаються у формі незаперечних вимог (позитивних зобов'язань), які пред'являються до учасників суспільних відносин з метою гармонійного поєднання індивідуальних, групових і суспільних інтересів [6, с.240; 7, с.90]. Як пише О.О. Щокіна принципи права – це вихідні засади, які визначають загальну спрямованість правового регулювання суспільних відносин. Вони вирізняються високим рівнем узагальнення та абстрагування нормативних приписів [8, с. 111]. В.О. Гацелюк в своїй дисертаційній роботі відзначив, що принципи права – це закріплені в праві ідеологічні, політичні та моральні засади (керівні ідеї), що впливають із соціально-економічної природи суспільного ладу, спрямовують регулятивну та охоронну функції права і визначають характер, підстави та обсяг застосування державного примусу та інших засобів впливу, необхідних для успішного розвитку панівних суспільних відносин [9, с.21].

А.М. Бабенко, О.О. Борисова та І.О. Шаповалова обґрунтовують, що принципи права є одним з найбільш ефективних каталізаторів процесу еволюції будь-якої правової системи, хоча і еволюція права має свої внутрішні закономірності, і ці закономірності задають певний напрям новацій у цій сфері. Значення принципів права відображається у тому що вони виступають каркасом, фундаментальною конструкцією правової системи; принципи права є орієнтиром у формуванні та розвитку права; істотно впливають на формування правосвідомості людей, можуть бути безпосередньою основою для прийняття

індивідуальних юридичних рішень у конкретних справах; при прогалинах в законодавстві принципи права можуть використовуватися як юридична підстава при розгляді питання про право, при цьому вони виступають як джерело права, принципи права сприяють правильному тлумаченню правових норм [с.6].

Тож, проведений аналіз дає змогу дійти до висновку, що принципи формування державної політики у сфері мобілізації – це розчинені в праві вихідні, керівні ідеї, базові імперативні засади, які визначають закономірності та особливості правового регулювання суспільних відносин, які виникають при формуванні та реалізації державної політики в сфері мобілізації, а також обсяги державного примусу при виконанні мобілізаційних заходів.

Список використаних джерел:

1. Колодій, А. М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація, місце і роль у правовій системі України. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. за заг. ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Х. : Право, 2008. Т. 1. Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України. С. 689–704.

2. Сучасний словник із суспільних наук. за ред. О. Г. Данильяна, М. І. Панова. Х. : Прапор, 2006. 432 с.

3. Прийма С.В. Поняття принципу в аспекті співвідношення з суміжними категоріями. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2014. Вип. 28. С.46-55.

4. Юридична енциклопедія : В 6 т. Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К. : «Укр. енцикл.», 1998.. Т. 1 : А – Г. – К. : Вид-во «Юридична думка», 2011. 656 с.

4. Колодій А. М. Принципи права України : монографія. Колодій А. М. К. : Юрінком Інтер, 1998. 208 с.

5. Скаун О. Ф. Теория государства и права : учебник. Харьков : Консум, Ун-т внутр. дел, 2000. 704 с.

5. Пустовіт Ю.Ю. Визначення поняття «принципи» у фінансовому праві України. *Науковий вісник Національного університету ДПС України*. 2013. №2(61). С.88-94.

6. Щокіна О.О. Правовий звичай міжнародної торгівлі як джерело міжнародного приватного права: дис... канд. юрид. наук : Харків: Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. 2005. 198 с.

13. Гацелюк В.О. Реалізація принципу законності кримінального права України (загальні засади концепції): дис... канд. юрид. наук : Луганськ: Луганська академія внутрішніх справ МВС імені 10-річчя Незалежності України. 2004. 217 с.

14. Бабенко А.М., Борисова О.О., Шаповалова І.О. Принципи права: поняття та класифікація. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Вип. 3(44). С. 3-7.

ЗМІСТ

НАУКОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ РІВНИХ ПРАВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ГРОМАДЯН У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЯК ОБ'ЄКТУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ Багрій А. В.	3
ІСТОРИЧНА ПРИРОДА ПРАВ ЛЮДИНИ Підлипний І. О.	6
ПОНЯТТЯ ТА ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ Горяченко Р. І.	8
ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ПРИНЦИПІВ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НЕТИПОВИХ ФОРМ ЗАЙНЯТОСТІ НАЙМАНИХ ПРАЦІВНИКІВ Гусаров О. С.	12
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ВАНДАЛІЗМУ Доброскок А. Ю.	15
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЮРИДИЧНОГО ТЕРМІНУ ТА ДЕФІНІЦІЇ Друк Т. В.	18
ОСОБЛИВОСТІ СФЕРИ АДМІНІСТРАТИВНОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В СВІТІ: ДОСВІД США Євдокимов Д. А.	20
КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ШАХРАЙСТВА У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ БАНКІВСЬКИХ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ: ФОРМУЛЮВАННЯ ДЕФІНІЦІЇ Жилін А. Е.	23
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ МІНІСТЕРСТВА ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ Зайкіна Г. М.	25
КОНФЛІКТОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ПОЛІТИКО-АДМІНІСТРАТИВНИХ ВІДНОСИН ЯК ПЕРЕДУМОВА ДЛЯ ІСНУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ Зубко А. О.	28

ЩОДО ТЕОРЕТИЧНОГО РОЗУМІННЯ ТЕРМІНУ «СУДОВА ПРОЦЕДУРА» В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ Ільчишин Н. В.	30
ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ СЛУЖБИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ Камишанський О. Ю.	34
ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛІЗАЦІЇ: ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ Качмарський І. О.	37
ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ГРОМАДЯН НА ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ Кашперська Т. Ц.	40
ПРИВОДИ І ПІДСТАВИ ДЛЯ ВІДКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ШАХРАЙСТВА У СФЕРІ Е-КОМЕРЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ Коба В. Б.	42
ТЕОРЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ Константинов Д. В.	45
ПРОГАЛИНИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ Котелюх М. О.	47
ЗНАЧЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬО-СИСТЕМНОГО ДОКУМЕНТООБІГУ Кошурніков Ю. В.	50
СТРУКТУРА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАФТОГАЗОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ Кривов'яз Е. С.	53
ДОСВІД ЄС ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАГЛЯДУ І КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА Кучер О. В.	56

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ КОЛА СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ Литвинов Є. В.	59
ПОНЯТТЯ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ІНВЕСТИЦІЙ В ДЕРЖАВІ Луценко С. Ю.	62
ЗАВДАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЗА ДОПОМОГОЮ ФУНКЦІЇ ПЛАНУВАННЯ Макаров Є. О.	64
СУДДІВСЬКИЙ РОЗСУД В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ Малех І. Б.	66
ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ПОЛЬЩІ Маслов О. І.	68
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ДИТИНИ В УКРАЇНІ: ДО ПИТАННЯ НАПРЯМІВ Матусевич А. Л.	71
СУЧАСНЕ ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК СКЛАДОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ Миронець Ю. А.	73
ЕТИМОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ТЕРМІНУ «РИЗИК» У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ Наконечна І. В.	76
ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ Ніколайчик О. С.	78
ЗАПОВІТ З УМОВОЮ В СПАДКОВОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ Осьмак Я. Л.	81
ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СЕРВІСНИХ ПОСЛУГ Петров С. Є.	83

НАПРЯМКИ ОНОВЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ ЯК МЕТОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ОБОРОННОГО ЗАМОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ Повидиш В. В.	86
СУБ'ЄКТ ПРАВА ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК НОВИЙ ТИП ПРАВОВИХ ВІДНОСИН: ОСНОВНІ КОНЦЕПТИ ВЗАЄМОДІЇ Стефурак С. О.	89
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОКУРОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ Струневич О. П.	92
ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ» Тимошевич М. М.	95
ДОСВІД ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ КЕРІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ Токар П. Т.	97
МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ПРИЙНЯТТЯ ПРОПОЗИЦІЇ, ОБІЦЯНКИ АБО ОДЕРЖАННЯ СУДДЯМИ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ Ушканенко Е. О.	99
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: КОНСТРУКТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ Федотов Д. В.	103
СТАДІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ Хміль І. В.	105
ДОСВІД США У СФЕРІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ Хортюк Н. В.	108

ДО ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІЛЬНИЧНИМИ ОФІЦЕРАМИ ПОЛІЦІЇ ТА ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ОФІЦЕРАМИ ГРОМАД Целенко В. Л.	111
ВИБОРИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРЯМОЇ ДЕМОКРАТІЇ Черничук Я. В.	113
КОНСТИТУЦІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО НОТАРІАЛЬНОГО ПРАВА Чижмарь К. І.	115
ПРАВОПОРЯДОК КРИЗЬ ПРИЗМУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ОСНОВНІ ВЕКТОРИ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ Шкіндер Ю. П.	118
ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПРИЙНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ АКТІВ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ Щурик М. О.	121
ВИДИ ПРОВАДЖЕНЬ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ: ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ Юринець А. В.	124
ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЇ ПЛАНУВАННЯ У МІСТОБУДІВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ Юрко В. В.	126
ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ МОБІЛІЗАЦІЇ Яковчук Є. Ю.	128